

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Gluhodedov

Logika izbora terorističnih tarč

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Gluhodedov

Mentor: Izredni prof. dr. Iztok Prezelj

Logika izbora terorističnih tarč

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Za pomoč, sodelovanje in nasvete pri pisanju magistrskega dela se iskreno zahvaljujem mentorju prof. dr. Iztoku Prezljju. Posebna zahvala gre moji družini, ki mi je skozi celoten proces stala ob strani ter me vzpodbujala in potiskala v pravo smer.

Zahvala gre tudi Boštjanu, saj brez njegovih tehničnih popravkov vseh seminarskih nalog sploh ne bi prišla do te točke. Na koncu bi se še rada zahvalila svojemu fantu, Danielu, ki me je v končnih trenutkih motiviral ter pomagal pri dosegu cilja.

Logika izbora terorističnih tarč

Svet se že dolgo bori proti terorizmu, a še vedno ne najde odgovora, kako naj se skupaj najbolj uspešno temu zoperstavi. Morda bi k prepoznavanju same grožnje kot tudi k prepoznavanju ter iskanju storilcev, odgovornih za napade, pomagala identifikacija skupin na podlagi izbranih in napadenih tarč. Tako bi s pomočjo korelacije ciljev napada ter izbrane tarče lahko ugotovili oziroma vsaj ocenili, kdo stoji za napadom. Tok pa gre lahko tudi v obratno smer – na podlagi aktivne skupine in njenih ciljev lahko ugotovimo potencialne tarče in jih pravočasno zaščitimo. Vendar pa je za to potrebno proučiti ali teroristi tarče izbirajo na racionalni ali naključni, nediskriminatorni podlagi. Kar je nadalje pomembno, je tudi ugotoviti, ali se trend izbora tarč spreminja ali pa imamo neko konstanto, ki se je lahko držimo in se po njej orientiramo. Šele potem se lahko lotimo boja proti terorizmu strukturirano ter kar najbolj učinkovito.

Ključne besede: terorizem, teroristične tarče, racionalnost, faktorji

Logic of terrorist target selection process

The World has long fought against terrorism, but still can not find the answer how to work together most effectively to tackle this problem. To help identify the threat itself and also to help with the search of attackers, responsables for the attack, would perhaps come in usefull identification of terrorist group based on their selected and attacked targets. With the help of correlation of the goals and selected target we could found, or at least assess, who is behind the attack. Stream may also go in the opposite direction – the active group and its goals can determine potential targets and so we can protect them in time. However, it is necessary to elaborate if terrorists choose targets at rational or random, non-discriminatory basis. What is further important is whether the trend of the target selection changes, or it has a constant, that can be kept and used as a orientation point. Only after that we can start the fight against terrorism on a structured and effective level as possible.

Key words: terrorism, terrorism targets, rationality, factors

KAZALO

1	UVOD	6
1.1	OPREDELITEV TEMATIKE.....	7
1.2	CILJI MAGISTRSKEGA DELA	9
1.3	METODOLOŠKI OKVIR.....	10
1.4	STRUKTURA MAGISTRSKE NALOGE	11
2	TEORETIČNI DEL	12
2.1	OPREDELITEV TERORIZMA	12
2.2	PROCES IN LOGIKA IZBORA TERORISTIČNIH TARČ	16
2.2.1	Vpliv okolja	20
2.2.1.1	Vpliv vlade	20
2.2.1.2	Vpliv javnosti	21
2.2.1.3	Vpliv tekmovalnosti	22
2.2.2	Vpliv ciljev in motivacije.....	22
2.2.2.1	Vpliv politične ideologije.....	22
2.2.2.2	Vpliv religije	25
2.2.2.3	Vpliv konkretne zadeve ali posebnih interesov.....	29
3	ANALITIČNI DEL.....	30
3.1	OPIS TERORISTIČNIH SKUPIN.....	30
3.1.1	Al Kaida	30
3.1.2	PKK – Kurdska delavska stranka.....	31
3.1.3	EIJ – Egiptovski islamski džihad	32
3.1.4	(P)IRA – Irska Republikanska Armada	32
3.1.5	ETA – Baskovska domovina in svoboda	33
3.2	RACIONALNOST IZBORA TERORISTIČNIH TARČ	34
3.2.1	Pregled primerov terorističnih napadov ter izbora tarč.....	34
3.2.1.1	Napadi na Mumbai 2008	34
3.2.2	Pregled primerov terorističnih napadov ter izbora tarč – analiza stroškov in koristi	37
3.2.2.1	Napadi na naftno industrijo	37
3.2.2.1.1	Napadi na naftovode od leta 2003 naprej	39
3.2.2.1.2	Napad na tanker MV Limbur 2002.....	41
3.2.3	Primerjava in povzetek	42
3.3	FAKTORJI, KI VPLIVAJO NA PROCES IZBORA TERORISTIČNIH TARČ	43

3.3.1	Primeri procesov izbora terorističnih tarč pri različnih terorističnih organizacijah.	45
3.3.1.1	PRIMER EIJ: Napada na ameriški veleposlaništvi v dveh vzhodnoafriških državah – Tanzanija in Kenija.....	45
3.3.1.2	PRIMER PIRA – Bomba v Manchestru 1996	48
3.3.1.3	PRIMER AL KAIDE – napad v Londonu 2005	50
3.3.1.4	PRIMER ETA – atentat na Luisa Carrera Blanca.....	52
3.3.2	Povzetek in primerjava	53
3.4	ČASOVNI VIDIK IZBORA TERORISTIČNIH TARČ	55
3.4.1	Leta od 1970 do 1979	56
3.4.2	Leta od 1980 do 1989	58
3.4.3	Leta 1990 do 1999	60
3.4.4	Leta od 2000 do 2015	62
3.4.5	Povzetek.....	64
3.5	KORELACIJA IZBORA TERORISTIČNIH TARČ TER TERORISTIČNIH AKCIJ.	67
4	SKLEP	71
5	LITERATURA	75

1 UVOD

Področje terorizma sem si izbrala, ker je to vedno bolj razširjen fenomen, ki vzbuja skrb in straši vlade ter civiliste po vsem svetu. K temu v veliki meri pripomore tudi vloga medijev, ki poročajo o številu žrtev in škodi, ki so jo povzročile teroristične skupine. Čeprav se mnogim na prvi pogled zdi, da so žrtve le naključni civilisti, morda le ni tako. Strinjam se s trditvami, da je izbor tarč premišljeno dejanje, na katerega vpliva več faktorjev (Nemeth 2010, 11), kar bo tudi moje ključno vodilo pri pisanju magistrskega dela. Pri boju proti terorizmu se mi zdi ključnega pomena, da prepoznamo faktorje, ki vplivajo na sam izbor tarč ter s tem dobimo vpogled v razmišljanje ter načrtovanje teroristov.

Kljub razširjenosti terorizma pa je še vedno veliko nejasnosti. Prva ovira se vidi že v sami definiciji terorizma – sama pod terorizem upoštevam že tudi grožnjo ter ustrahovanje. Vendar pa neka splošno priznana definicija ne obstaja. Morda je razlog v tem kompleksnost pojava in preobsežno področje, ki ga skušamo zajeti pod eno streho. Terorizem naj bi zajemal izvajanje, načrtovanje, organiziranje, podpiranje ali

pa samo grožnjo nasilnih dejavnosti, večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem za doseganje določenih političnih ciljev, predvsem vplivanja na vlade, da sprejmejo ali zavrnejo določene ukrepe. Niso toliko pomembni cilji, ki jih želijo doseči, kot načini oziroma metode, s katerim želijo priti do teh ciljev. Prav zaradi teh svojih metod in njihovih posledic (fizične, materialne in psihološke), lahko rečemo, da terorizem ogroža varnost (Prezelj 2007, 81).

Vendar pa je to le prvi korak. Kar moramo razumeti, je tudi povezava med izborom tarč ter terorističnimi akcijami. Ko bomo razumeli njihov proces mišljenja in izbiranja, bomo lahko (lažje) preprečili marsikateri napad. Vendar pa se tu ne smemo zamejiti le na en način klasifikacije terorističnih tarč, saj so si tudi teroristične skupine in vsak njen posamezni član različni. Nekateri gledajo na svoje tarče kot na civiliste in ne-civiliste, vendar je to le najpreprostejša delitev. Drugi način je kategorizacija tarč na fizične in psihološke; spet tretja na posredne in neposredne tarče. V nasprotnem primeru z nujno neke splošne definicije za terorizem, pa je v tem primeru morda dobro, da ljudje – predvsem v političnih krogih – nimajo skupne definicije oziroma klasifikacije terorističnih tarč, saj bi morda to privedlo do preozkega pogleda na to temo. To pa bi lahko posledično privedlo do spregledanja nekaterih ključnih tarč, s čimer bi bila nato povezava s terorističnimi skupinami ter njihovimi napadi morda napačna.

1.1 OPREDELITEV TEMATIKE

Dandanes še vedno ni popolnoma jasno, ali teroristične organizacije izbirajo svoje tarče naključno. Zakaj se nam zdi, da v določenih trenutkih teroristi namesto preprostih, lahkih tarč raje ciljajo na simbolične? Ali je to vse odvisno od teroristične organizacije ter njenih ciljev, okolja, v katerem živi ali pa se tudi izbor tarč spreminja skozi čas?

Seveda primarno na izbiro tarč terorističnih organizacij (in nato posledično na njihov udar) vpliva njihov cilj oziroma motivacija, kaj hočejo s tem doseči. Zato moram natančno pregledati tudi začetne dejavnike, vzpodbude, ki jih prižene v ta dejanja, prav tako pa tudi upoštevati strukturne (le-te vidijo nasilje kot rezultat dejavnikov na ravni države – politični, kulturni in ekonomski odnosi), psihološke (terorizem kot

rezultat internih motivacij, socialne odtujitve) in racionalne (napadi so dobro, zavestno premišljena dejanja, pri čemer teroristi ocenijo prednosti, slabosti, stroške in koristi, ki jih prinaša določena tarča) faktorje oziroma vzroke (Drake 1996, 53–54).

Skozi čas so se številni avtorji že ukvarjali s tematiko terorizma in tudi z izborom terorističnih tarč. V 80. letih so se avtorji bolj fokusirali na samo grožnjo terorizma kot pa na izbiro tarč. Tako se na primer Crenshaw (1981) in Tilly (1978) osredotočata na korelacijo tipa vladavine (represivni režim, demokracija, avtokracija ipd.) ter vrsto in razmahom terorizma. Sama bom v nalogi iskala, kakšna je korelacija med izbranimi tarčami, terorističnimi napadi in tipi vladavine. Oba avtorja tudi strogo ločita tarče na civilne in necivilne, vendar pa se v nasprotju z mano tu tudi ustavita. Sama želim v nalogi predstaviti več potencialnih delitev tarč, saj morda tudi teroristične organizacije ne izberejo tarče le na podlagi tega, ali so to civilisti ali ne. Poznejše desetletje sta nadalje najbolj zaznamovala Drake in Hoffman. Oba sta svoje raziskovanje usmerila proti izboru terorističnih tarč, na katerega pa naj bi v največji meri vplivala (politična) ideološka prepričanja. Pri tem gre predvsem za vpliv, ali bolje rečeno, podporo vlade in družbe oziroma splošne javnosti. Drake (1998) je prepričan, da je ideologija edini faktor, ki daje teroristom moralno in politično vizijo, ter jih s tem navdahne k nasilju ter oblikuje njihov pogled na svet. Poudarja, da morajo biti teroristi previdni pri svojem izboru tarč, saj bi z napakami lahko kaj hitro izgubili podporo družbe, ki jo potrebujejo. Tako kot Drake tudi Hoffman (1998) meni, da je podpora družbe ključna pri izboru tarč, hkrati pa mora sovpadati z njihovim ideološkim okvirom. Kljub temu da omeni tudi druge, kot najpomembnejša faktorja vzame prepričanja ter vrednote teroristične skupine. Tudi sama se s tem strinjam, saj to le podpre moje vprašanje racionalnosti, a vendar menim, da ideologija ni edini faktor, ki bi ga morali upoštevati pri izboru tarč. V nalogi bom tako poskušala orisati več ključnih faktorjev, ki jih teroristi vzamejo v obzir. Osredotočila se bom tudi na različne motive terorizma oziroma terorističnih skupin. V nasprotju z Drakeom ter Hoffmanom, ki se osredotočata na politične in ideološke skupine (separatistične, nacionalistične, desničarske ipd.), bom sama velik poudarek dala tudi na versko motivirane skupine. Izbiro tarč obeh vrst terorističnih skupin bom tudi med seboj primerjala, in s tem dobila boljši vpogled na to, kaj vpliva na izbor terorističnih tarč. Modernejši avtorji, kot je Nemeth (2010), izpostavljajo med faktorji vpliv vlade, podporo javnosti in

prisotnost tekmovalnih skupin v okolju. Sama k tem dodajam še vpliv motivacije in ciljev – torej vpliv političnih in verskih prepričanj ter specifične interese.

Menim, da na izbor tarč, in posledično tudi na stopnjo teroristične akcije, v veliki meri vplivata dva faktorja: sposobnost in motiv. Prva označuje povezanost med sredstvi, ranljivostjo tarče in izračunom stroškov (ter koristi) povezanih z izvedbo napada. Motiv predstavlja relacijo med cilji skupine/organizacije ter njihovo percepcijo vrednosti napada na dano tarčo kot način spodbujanja ciljev. Sam namen ni dovolj za izbiro tarče, tako tudi ne moremo izbora predvidevati le po namenu teroristične skupine. V račun moramo vzeti tudi stopnjo izvedljivost napada (Libicki in drugi 2007, 2–3). Po drugi strani pa drži, da so znotraj ciljnih skupin tudi naključni posamezniki. Dejstvo je zagotovo, da so tarče povezane s cilji in nameni teroristov. Če pogledamo iz zornega kota slednjih, tarče izbirajo racionalno na podlagi natančnega načrtovanja, z namenom pritegnitve medijske pozornosti, učenja drugih somišljenikov in na koncu povezovanja vodij operacij. Pomemben dejavnik pri izbiri je uspeh, teroristi bodo namreč raje izbrali tarče, kjer je uspeh zagotovljen, namesto tistih, ki pomenijo visoko stopnjo tveganja. Z drugimi besedami, tarče izbirajo na podlagi tega, kaj bo pomenilo največji udarec z največ uspeha (Drake 1996, 54).

Seznam terorističnih organizacij se daljša, ustanavljajo se vedno nove skupine, ki se borijo za različne razloge. Nekatere izmed organizacij na listi so prenehale delovati, nekatere imajo dolgo tradicijo, spet druge pa so se ravno priključile seznamu. Kot sem že omenila, ima vsaka organizacija svoj razlog za teroristične akcije. S tem pa menim, da se je skozi čas spremenil tudi izbor terorističnih tarč. Če lahko ugotovimo, kam se krivulja nagiba – bolj na stran ideologije ali religije, ali vpliv vlade narašča ali upada, ali je bolj zaželen medijska pozornost – lahko predvidevamo, katere tarče bodo naslednje in se s tem lažje pripravimo na teroristične napade.

1.2 CILJI MAGISTRSKEGA DELA

Glavno vodilo moje magistrske naloge bodo naslednje teze oziroma raziskovalna vprašanja:

H1: Teroristi izbirajo svoje tarče na racionalni podlagi.

Moje primarno vodilo skozi magistrsko nalogo bo seveda ugotovitev, ali teroristi izbirajo svoje tarče naključno, po liniji najmanjšega odpora ali pa čisto logično in racionalno na podlagi analize stroškov ter koristi. Le-to bom poskušala razbrati iz preučevanja terorističnih skupin ter posameznih napadov.

RV 1: Kateri so glavni faktorji, ki vplivajo na proces izbora tarč?

Zanima me, kateri so glavni faktorji, ki vplivajo na izbor tarč, saj lahko s tem bolje razumemo sam proces izbire. Začetek procesa izbora bo samo razmišljanje teroristov, konec pa izvedba samega napada ali pa opustitev tarče.

RV 2: Ali se izbor terorističnih tarč skozi čas spreminja?

RV 3: Kako se je izbor terorističnih tarč spremenil skozi čas?

V primeru, da se je izbor tarč skozi čas spremenil, me bo zanimalo tudi, ali je to posledica drugačnih motivov in ciljev teroristov ali pa je povezano z nečim drugim.

RV 4: Ali obstaja korelacija med izborom tarče ter obliko napada?

Tu bom poskušala ugotoviti, ali izbor tarče narekuje obliko napada.

1.3 METODOLOŠKI OKVIR

Glavna metodologija, ki jo bom uporabila, je analiza in interpretacija sekundarnih virov. Pomagala si bom s kvantitativno metodo analize statističnih podatkov iz Global Terrorism Database, kjer bom primerjala napade skozi desetletja (katere tarče so bile največkrat izbrane pri napadih, v katerih regijah se je zgodilo največ napadov ter koliko napadov se je končalo s smrtnimi žrtvami), da ugotovim, kako se je izbor tarč

skozi čas spremenil. Pregledala bom tudi izbor terorističnih tarč starejših ter mlajših terorističnih skupin, da vidim, ali se dandanes ustanavljajo teroristične skupine iz drugačnih razlogov, kot so se poprej, ter je morda to razlog za morebitno preusmeritev v izboru tarč. Odgovore na hipoteze ter raziskovalna vprašanja bom poiskala tudi s pomočjo študije primerov. Uporabljala bom primerjalno metodo, pa naj bo to primerjava med različnimi terorističnimi organizacijami, njihovimi napadi ali pa terorističnimi tarčami. S tem bom morda lažje prikazala, na podlagi česa oziroma zakaj teroristi izbirajo te tarče.

1.4 STRUKTURA MAGISTRSKE NALOGE

V tej nalogi bo moj glavni cilj poskus razlage načina izbora terorističnih tarč; ali gre zgolj za naključje ali za dobro načrtovan postopek, kjer ima racia veliko vlogo. V prvem delu bom predstavila teoretični okvir, ki bo zajemal opredelitve oziroma definicije terorizma ter z njim povezanih relevantnih pojmov. Nato bom prešla na razlago logike izbora terorističnih tarč, še posebej se bom osredotočila na vplive okolja, ideologije, religije in ciljev ter motivacije. Opisnemu delu bo sledil analitični del, kjer bom s pomočjo pregleda in primerjave terorističnih napadov in izborom tarč med terorističnimi organizacijami poskušala odgovoriti oziroma potrditi ali zavreči moje začetne hipoteze in raziskovalna vprašanja. Kot omenjeno, bom vzorce ter povezave iskala v preteklih dogodkih. Poskušala bom preučiti različne teroristične organizacije, torej neke, ki temeljijo na podlagi religije (kot na primer Al Kaida) ali na podlagi ideologije (kot na primer ETA – Euskadi Ta Askatasuna – Baskovska domovina in svoboda). Primere, ki jih bom analizirala, sem izbrala, saj menim, da dovolj nazorno prikazujejo logiko (racionalnost ter faktorje) izbora terorističnih tarč.

Po pregledu teorije ter prečitvi vseh praktičnih, življenjskih primerov bom nato v zaključku podala končno misel.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 OPREDELITEV TERORIZMA

Terorizem je ena izmed novejših varnostnih groženj, ki jo je potrebno jemati resno. Vključuje načrtovanje, organizacijo ter podporo nasilnim dejanjem, predvsem proti nedolžnim civilistom, z namenom dosege določenih ideoloških ali religijskih ciljev. Tudi že sama grožnja je lahko terorizem, saj s tem ustvariš ter tudi širiš strah med ljudmi (Earnest 2003, 3). Te vedno večje grožnje pa mednarodnim igralcem, kar ne uspe zmanjšati. Razlogi za to so tudi, da žal ne obstaja neka splošno priznana definicija, ki naj bi se je države držale. Zato tudi pride do razkoraka, ko izbruhne kakšna večja teroristična akcija, saj države niso sposobne stopiti skupaj in se s skupnimi močmi boriti proti terorizmu. Definicija je potrebna tudi zato, da določene države ne začnejo z iskanjem podpore in izsiljevanjem drugih držav za vsako notranje dogajanje. V moji nalogi se bom osredotočila izključno na teroristične tarče skozi njihove akcije, zato je pomembno, da izpostavim napako, ki jo naredijo mnogi. Teroristična dejanja slonijo na političnih ciljih; zamenjati obstoječo vlado, spremeniti obliko vladavine ali preoblikovanje določenih politik (Ganor 2005, 10). Vendar pa menim, da teroristična dejanja ne slonijo le na političnih ciljih. Modernejše, ali pa bolje rečeno, mlajše teroristične organizacije imajo večinoma religijske motive (kot na primer sedaj najodmevnejša organizacija ISIS¹, ki ima za cilj vzpostavitev islamskega kalifata). Kljub pomembnosti same definicije pa jo različne države in agencije oblikujejo tako, kot je za njih najbolje. Na primer ameriški državni zbor – *The State Department of USA*, označuje terorizem kot naklepno, politično motivirano nasilje usmerjeno proti civilistom z namenom vplivanja na publiko. Ta definicija se osredotoča le na napade na civiliste, medtem ko izključuje vsakršne grožnje. Meni najbližja je definicija FBI – Federal Bureau of Investigation – oddelka, ki jo povzame Hoffman (1998) v svoji knjigi:

»Terorizem je nezakonita uporaba sile ali nasilja zoper osebe ali premoženje z namenom ustrahovanja ali prisile vlade, civilnega prebivalstva, ali katerega koli drugega segmenta, v podporo političnih ali družbenih ciljev.«

¹ ISIS kratica za *Islamic State of Iraq and Levant*. V prevodu to pomeni Islamska država Iraka in Levanta.

Terorizem je torej že sam občutek ogrožanja varnosti. Vendar pa je tudi težko definirati pogoje ogrožanja varnosti, saj so le-ti v večini subjektivne in psihološke narave. Na grobo jih delimo v tri kategorije: splošni kazalci (ali v državi obstajajo pogoji za razvoj terorizma), lokalni kazalci (pozornost na konflikte na lokalni ravni – nasilni izbruhi radikalnih skupin, vandalizem, nasilje proti posameznikom ipd.) in specifični kazalci ogrožanja varnosti (ne podajo ocene splošne ogroženosti, ampak nam povedo, koliko je neka tarča ranljiva) (Prezelj 2007, 85–86). Nadalje lahko teroristično grožnjo ocenimo na podlagi motivov teroristične skupine, njihove operativne zmogljivosti in ranljivosti oziroma dostopnosti potencialnih tarč. Upoštevati moramo tudi pretekle teroristične napade v posamezni državi (Prezelj 2007, 87) in število aktivnih terorističnih skupin na tem območju. Tu se seveda poraja vprašanje transparentnosti oziroma dostopnosti do realnih podatkov.

Meje terorizma so strogo določene, zato moramo paziti, da ga ne zamenjamo s katerimi od spodaj naštetih terminov. Terorizem se loči od:

Kriminalnih dejanj – tu je fokus na enega samega storilca, v nasprotju s terorizmom, v ozadju ni nobenega političnega motiva. Pri terorističnih dejanjih so po navadi v veliki meri prizadeti civilisti; zamaje se zaupanje v vladni sistem ter nacionalno varnost. Kljub vsemu pa nekateri teoretiki kriminalna dejanja še vseeno vsaj delno povezujejo s terorizmom oziroma jih uporabijo za lažjo definicijo dejanja. To povzame Michael Tzur, ki je mnenja, da je terorizem organiziran, tako imenovani pametni kriminal s totalitarnimi karakteristikami. Te se kažejo v negaciji sovražnika ter v uporabi pretiranih sredstev (Ganor 2005, 9–10).

Gverilskih združenj – kar jim je skupno s terorizmom, je namenska uporaba nasilja za doseg političnih ciljev. Kljub vsemu pa je tu nasilje usmerjeno le v vojaško osebje in ne na civiliste (Ganor 2005, 19).

Borcev za svobodo – tu najdemo politični motiv, ki bi jih povezoval z definicijo terorizma. Udeležujejo se oboroženih uporov, z namenom strmoglavljenja represivne vlade. Njihove tarče po navadi predstavljajo vojaški ter politični objekti, nikoli ne napadejo civilistov, kar je največja razlika med njimi ter terorističnimi napadi. Večkrat se separatistični teroristi okličejo za borce za svobodo, čeprav ni nujno, da želijo strmoglaviti vlado, temveč se želijo le odcepiti. Kljub temu termina nista popolnoma ločena, saj lahko borci

za svobodo za svoja prepričanja posežejo po terorističnih akcijah. Zato je na listah Evropske unije ter Organizacije združenih narodov večina takšnih skupin vseeno na listi teroristov (Quora 2015).

Političnih protestov – terorizem vsekakor spada v vejo ekstremnih političnih protestov. Po Sprinzaku je neke vrste politični fenomen, poseben primer krize znotraj ideološke avtoritete – rezultat nenehnega procesa delegitimizacije vlade ali vzpostavljene družbe. Začetki omenjenih procesov destabilizacije po navadi niso nasilni in ne temeljijo na terorizmu, a se lahko kaj hitro razvijajo v to smer (Ganor 2005, 10–12).

Slika 2.1: Stranke vključene v konflikt z državo

Vir: Ganor (2005, 21).

Kot omenjeno, obstaja mnogo definicij na temo terorizma, vseeno pa so večini določeni elementi skupni. Faktorji, ki se pojavljajo v večini definicij o terorizmu, so:

- Politika

Terorizem je politično dejanje ali pa dejanje z namenom političnega učinka. Kot vemo, je vojna po neki strani le nadaljevanje politike z uporabo drugih sredstev. Teroristi nekako

preskočijo vmesni korak (pogajanja in vojskovanje) in gredo direktno na uporabo sile oziroma nasilja.

- Psihologija

Eden izmed rezultatov terorističnega napada naj bi bil tudi povzročeni psihološki efekt. Po navadi so usmerjeni na končno ciljno občinstvo in ne na direktne žrtve napada. Ciljna tarča terorističnega napada je lahko civilna družba kot celota, specifični deli družbe (kot na primer etnične manjšine), vojska ali politično osebje.

- Prisila

Pri izvršitvi dejanja uporabljajo nasilje in uničenje za doseg želenega cilja ter učinka. Če pri terorističnem napadu ni žrtev in škode, se teroristi zanašajo na samo grožnjo uporabe nasilja, kar že povzroči želeni efekt. To se najbolje vidi v primeru talcev. Vsi talci so lahko na koncu pogajanj izpuščeni nepoškodovani, vseeno pa so imeli teroristi dober vzvod pri pogajanjih – možnost uporabe nasilja nad talci. Seveda to implicira, da če grožnja ni kredibilna ali pa so teroristi nezmožni učinkovito izvesti nasilna dejanja, terorizem ne uspe.

- Dinamičnost

Teroristične skupine zahtevajo spremembe, revolucije ali politično gibanje. Radikalni svetovni nazor, ki upravičuje teroristične drastične ukrepe, vedno cilja na uničenje ali spremembo statusa quo. Nihče se ne poslužuje nasilnih napadov na neznance ali pa na nedolžne, da stvari ostanejo, kot so. Ko pa je cilj dosežen, se bo našla nova skupina, ki bo nasilno zahtevala spremembe.

- Namenskost

Kot omenjeno, je terorizem planirana, namenska aktivnost za doseg določenih ciljev. Je racionalna, specifično izbrana taktika, in vsekakor ni naključno dejanje. Tako je morda videti le na prvi pogled, saj so tarče pogosto malo pomembne oziroma nepomembne, vendar pa imajo simbolični pomen ali pa imajo namen spodbujanja emocionalnega odziva, ki koristi

terorističnim ciljem. Moramo imeti v spominu, da dejanske tarče terorizma niso žrtve nasilja, ampak psihološko ravnovesje (Terrorism research 2015).

Terorizem se pojavi kot posledica različnih strukturnih, psiholoških in racionalnih faktorjev. Strukturni vzroki terorizma vidijo nasilje kot rezultat faktorjev na državni ravni – politika, kultura, ekonomija in socialna razmerja. Tu še posebej povezujemo terorizem s tipom vladanja. Po eni strani so trditve, da demokratične družbe dovoljujejo tolikšno svobodo, da lahko takšne organizacije rastejo in delujejo, po drugi strani pa so trditve, da demokratične institucije (volitve, javna participacija) pomagajo k zmanjševanju terorizma. Glede na prvo trditev bi lahko potem rekli, da je najmanjše število terorizma v državah z avtorsko vlado, saj le-ta dovoljuje najmanj prostora za svobodo. Z represivnimi režimi je drugače, saj s strogim načinom vladanja, spodbujajo upore ter združevanja (Aksoy 2011). Psihološki vidik se opira na razlago terorizma kot izid internih motivacij. Ljudje, ki se pridružijo takšnim organizacijam, so večinoma agresivni ter usmerjeni v dejanja. Racionalni vzroki pa vidijo sodelovanje v teroristični organizaciji kot rezultat temeljitega tehtanja stroškov in koristi. Racia se vidi v treh dejavnikih: teroristi so motivirani s stabilnimi političnimi cilji; za terorizem se odločijo, ko so bile druge oblike politične participacije blokirane; kot zadnje se za terorizem odločijo, če njegova učinkovitost prevlada nad učinkovitostjo drugih sredstev. Racionalno razmišljanje se vidi tudi, če pogledamo strukturo izobrazbe v teroristični organizaciji. Približno dve tretjini teroristov so osebe z univerzitetno izobrazbo (Abrahams 2008).

2.2 PROCES IN LOGIKA IZBORA TERORISTIČNIH TARČ

Na prvi pogled se morda zdi, da teroristi svoje tarče izbirajo naključno, kar pa mislim, da ne more biti bolj daleč od resnice. Pravzaprav celo menim, da teroristi namerno puščajo vtis o naključni izbiri, saj s tem povzročijo večji strah in zmedo med ljudmi. Dejavnik naključnosti tako zgolj prispeva k strahu pred nasiljem med civilisti, saj menijo, da nihče ni varen, to pa gre v prid teroristom. Ti pa so pogosto zelo racionalni pri izbiri tarč – ocenijo prednosti, slabosti, stroške in koristi, ki jih prinaša določena tarča (Drake 1996, 53–54). Da povzamem, na izbor tarč, in posledično tudi modalitete napada, v veliki meri vplivata dva faktorja: sposobnost in motiv. Prva opisuje interakcijo med sredstvi, oceno ranljivosti tarče in

kalkulacijo stroškov povezanih z izvedbo napada. Motiv zajema odnos med cilji skupine/organizacije in njihovo percepcijo vrednosti napada na dano tarčo kot način spodbujanja ciljev. Sam namen ni dovolj za predvidevanje izbora tarč, v račun moramo vzeti tudi izvedljivost (Libicki in drugi 2007, 2–3).

A Hoffman (1998, 178) nadalje povzame mišljenje, da teroristi izbirajo tarče, ki bi pritegnile pozornost z namenom informiranja, izobraževanja ter konec koncev združile ljudi pri revoluciji. Povzame tudi besede ustanovitelja Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP), ki pravi, da izbira tarče ne sloni le na odmevnosti dejanja, temveč je glavno bistvo izbrati si tarčo, kjer bo uspeh organizacije zagotovljen, saj bi neuspeh imel ogromne negativne posledice za teroristično organizacijo. Tako se raje poslužujejo lahkih tarč.

Civilisti se med tarčami znajdejo kot produkt nepripravljenosti na diskriminacijo, ki je pogosto posledica slabe informiranosti (Kalyvas 2004, 103). Podoben argument nam ponudi Goodwin (2006), ki pravi, da je terorizem – kategorično nasilje nediskriminatorno izvedeno proti civilistom – odvisen od preteklega razmerja med uporniki in civilisti, še posebej, ko so civilisti videni kot sostorilci pri nepravilnem ravnanju do organizacije. V teh primerih civilne tarče niso izbrane selektivno, torej po nobenem vzorcu ali preferencah, brez večje racionalne razlage.

Bolj jasno lahko proces izbire tarč razdelimo na notranje ter zunanje faktorje. Prvi torej označujejo vplive znotraj organizacije, ko so globoko zakoreninjena osebna prepričanja, cilji in motivacija. Tarče, ki pripomorejo k določenim krivicam ali zameram, ter tiste, ki kršijo verska ali politična načela, so tiste, ki bodo izbrane za napad. Drugi faktorji, ki vplivajo na teroristično organizacijo, so zunanji, torej okolje, v katerem se organizacija nahaja – od tipa vladavine, javne podpore ter obstoja tekmovalnih skupin. Logika izbora terorističnih tarč je močno odvisna od stroškov napadene tarče in njenih koristi.

Teroristične organizacije se seveda bojijo za svoje cilje in preživetje, saj je življenje za njene člane zunaj organizacije zelo omejeno. Zatorej niso vsi tipi tarč enaki, njihov politični pomen, stroški in koristi se razlikujejo. Organizacije izberejo tarče kot nekakšen podaljšek njihovih želja po obstoju in dosegu svojih namenov – zatorej je domneva, da to racionalno zasledujejo,

saj je tako možnost za uspeh večji (Kydd in Walter 2006). Veliko vlogo pri izboru tarč imajo tudi mediji. Učinki terorizma niso vedno usmerjeni na žrtve terorističnega nasilja, žrtve so po navadi objekti, ki jih teroristi izkoriščajo za vpliv na tretje stranke. Da pride njihovo sporočilo do končnega, ciljnega občinstva, se teroristi velikokrat poslužijo raznoraznih medijskih sredstev. Temu priredijo tudi napade ter izbiro tarč, ki mora biti velika in odmevna, da o njih poroča čim več razpoložljivih medijev, ki so lahko zmanipulirani. Pritisk, da se morajo novice poročati hitro, pred drugimi tekmeci, poveča možnost, da je novica pretirana ter delno neresnična, kar deluje v prid teroristov. Njim je pomemben psihološki učinek, ki ga poročanje žrtev pusti na širšem občinstvu (Terrorism research 2015).

Tarče se lahko primarno delijo na civiliste (celotna javnost, šole, religijske objekte, infrastruktura itd.) in neciviliste (politične osebe, vojaške ustanove, vladna poslopja itd.). Imenujemo jih tudi mehke in trde tarče – glede na investicijo v njihovo varnost, za katero so na primer civilisti odgovorni sami (Libicki in drugi 2007). Ločitev poteka na podlagi njihove dostopnosti in vrednosti. Necivilne tarče predstavljajo ključne funkcije vlade – administracija in varnost. Napad na katerokoli od teh dveh tarč lahko bistveno škodi državi; napad na varnost/obrambo oslabi državo s tem, da premakne ravnotežje sposobnosti proti organizaciji in s tem pospeši strmoglavljenje vlade. Zatorej so osebe in poslopja obrambe in administracije strogo varovani objekti z omejitvijo dostopa (Nemeth 2010). Ta pristop uporabijo, ko želijo podati mnenje o politiki brez nevarnosti izgube podpore. Kot sem že omenila, so civilne tarče veliko bolj dostopne. Te tarče predstavljajo kulturo, gospodarstvo in infrastrukturo dane družbe. Čeprav civilne tarče prav tako pritegnejo medijsko pozornost, pa ne bodo privedle do spremembe moči med vlado in teroristično organizacijo, prav tako pa ne vodijo nujno do spremembe politik. Kljub temu so civilne tarče večkrat na udaru zaradi dostopnosti ter nezapletenosti teroristične operacije, tudi psihološki vpliv na preživele tarče je ogromen. Po drugi strani pa lahko veliko število civilnih tarč stane teroristično organizacijo podpore ter s tem ogrozi njen obstoj, zato izbirajo tarče zelo preudarno in le v določenih dobro premišljenih okoliščinah (Aksoy 2011). Izbira tarče je odvisna tudi od razvitosti organizacije ter njenih članov. Manj sposobne organizacije, z neizkušenimi člani napadajo predvsem vojaške tarče. To predstavlja nekak trening, saj ima manjši politični vpliv, ter v primeru neuspešnosti ne pomenijo velikanskega stroška. Znotraj organizacije, vodje dodeljujejo nevarne operacije šibkejšim članom; sposobni člani pa so dodeljeni civilnim napadom – kar dokazuje večjo vrednost civilnih tarč (Benmelech in Bernebi 2007). Če povzamemo, civilne tarče so drage,

vendar politično učinkovite; necivilne tarče pa so varna izbira, vendar manj učinkovite. Vsekakor pa je odvisno, kaj teroristična organizacija želi z napadom doseči.

Tabela 2.1: Tipi terorističnih tarč²

Civilne tarče	Ne civilne tarče
Povezane s splavom	Vlada (diplomati)
Letališča in letala	Vlada (splošno, ostalo)
Izobraževalne institucije	Vojaško osebje ter poslopja
Gospodarstvo	Policijsko osebje ter poslopja
Zaloge hrane in vode	
Mediji	
Nevladne organizacije	
Pomorstvo	
Zasebni državljani in njihove posesti	
Religijske osebe in institucije	
Znanstveniki	
Športniki in poslopja povezana s športom	
Turisti in turistične točke	
Infrastruktura	
Telekomunikacija	
Komunala	

Tarče lahko delimo tudi na vnaprej določene in priložnostne tarče. Mislim, da sta že sami imeni dovolj zgovorni – pri vnaprej določenih tarčah, teroristi z nekim namenom (pa naj bo to zaradi maščevanja, izsiljevanja ali druge motivacije) izberejo točno določeno tarčo, naj bo to ena oseba ali pa skupina ljudi ali objektov. Kljub temu pa vnaprej načrtovan napad ne potrebuje specifične tarče – vzemimo na primer kateregakoli izmed napadov na javna mesta, na množico civilistov. Sam napad je bil dodobra planiran, izbrali so si določeno lokacijo ter izdelali orožje, vseeno jim je bilo, kateri civilisti bodo v tistem trenutku tam. Namen je bil napraviti škodo ter poškodovati čim večje število ljudi. Ali pa napad na določeno skupino, naj bodo to policisti, vojaki ali politiki – vseeno, katere individualne osebe sestavljajo to skupino. Druga skupina, priložnostne tarče, so nekako postranskega pomena. Te se pojavijo, ko med napadom teroristi ugotovijo, da imajo priložnost poškodovati še kakšen objekt ali skupino

² Tabela narejena po podatkih iz GTD. Prevod je delo avtorice.

zunaj načrtovanih okvirov. To se zgodi predvsem pri velikih terorističnih organizacijah, ki načrtujejo napade velikih razsežnosti in zato rej pošljejo veliko število članov. Le-ti so bolj geografsko razpršeni in imajo zato večje možnosti za priložnostne tarče (Drake 1996, 11–14).

Izbira tarč je zapleten proces, ki ga določa več dejavnikov, vendar pa so ključni prav gotovo končni cilj in motivacija terorističnih skupin, ideologija in versko prepričanje, vlada ter javnost oziroma okolje, v katerem se nahaja. Vsi ti oblikujejo moralno shemo, v okviru katere uresničujejo in upravičujejo svoje delovanje (Wright 2011, 11).

2.2.1 Vpliv okolja

Obnašanje teroristične organizacije in s tem tudi proces izbora tarč je v veliki meri odvisen od okolja, v katerem se organizacija nahaja. Nanjo najpomembneje vplivajo trije faktorji – lastnosti oziroma značilnosti vlade, podpora javnosti in prisotnost "konkurenčne" teroristične organizacije. Na primer; demokracija, visoka javna podpora teroristični organizaciji in monopolistično okolje veliko prispevajo k večji možnosti izbora civilnih tarč. Slaba gospodarska klima ustvari veliko potencialnih rekrutov, ter s tem večje možnosti za napad na civilne tarče. Pogoji okolja določa stabilnost izbire tarč. Le-te naj bi vplivale ali izvlekle politično privolitev države, ali pa na zagotavljanje kontinuitete organizacije (Nemeth 2010 25, 58).

2.2.1.1 Vpliv vlade

V primerih, kjer je vlada izjemno neodzivna proti javnosti (kot se to največkrat vidi v avtokracijah³), kjer le-ta nima nobenega doprinosa k politikam države, se zmanjša korist posega po civilnih terorističnih tarčah. V demokratičnih državah so zaradi participacije pri izboru državnih uradnikov/vodij na udaru civilne tarče, ki naj bi bile najbolj učinkovite pri prisili spremembe politik. Izbira tarč najbolj variira v anokracijah⁴, saj država ni statična, stabilna, zato je znotraj nje veliko spreminjajočih se interesov (Nemeth 2010, 13, 16). Tudi države z velikoštevilnimi zmagovalnimi koalicijami bodo veliko bolj podvržene civilnim izborom tarč s strani teroristov, saj vključujejo javnost v odločitve politik. V državah z majhnimi koalicijami bo

³ Avtokracija: oblika vladavine, kjer ima ena oseba v rokah vso moč (kot na primer: Severna Koreja, Katar, Oman itd.). Po navadi je moč v rokah vojske, politične stranke ali majhnega kroga okoli avtokrata.

⁴ Anokracija: države med avtokracijo ter demokracijo.

najverjetnejši teroristični napad usmerjen na institucije, ki oskrbujejo koalicijo z dobrinami. Če je to uspešno, bi povzročilo ekonomski šok, ki bi spodbudil člane koalicije v zamenjavo vodje (Bueno de Mesquita 2003 127, 176). Napad na civiliste bi v demokratičnih državah utegnil imeti vpliv na spremembo določenih politik. Zato so demokracije tudi primarna izbira za samomorilske napade, vendar le, ko je predanost znotraj organizacije velika. Teroristična organizacija z napadom na civiliste dobi vzvod za nadaljnja pogajanja z vlado, saj je jasno, da so sposobni takšnega napada še enkrat. Kot rečeno, pa imajo v nasprotju civilne tarče v avtokracijah malo pomena in vrednosti. V bolj, tako imenovanih, odprtih (ne represivnih) družbah ima javnost več možnosti za izražanje svojega mnenja, kot so na primer protesti in peticije (Aksoy 2011).

2.2.1.2 Vpliv javnosti

Medtem ko so baze teroristov države z represivnimi režimi naklonjenim njihovim stališčem, pa izvedejo več operacij v družbah, kjer prevladujejo pravice posameznika in pravno-civilna zaščita. Lahko rečemo, da sta vlada in teroristične organizacije v nekakšnem tekmovanju za pridobitev podpore javnosti. Še posebej ima javna podpora velik pomen za teroristične organizacije, saj omeji ali poveča izbor tarč. Ko število podpornikov pade, imajo s civilnimi tarčami več stroškov, zato je bolj možna izbira necivilnih tarč, s tem tudi pokažejo svojo sposobnost in moč, kar bi morda nadalje pritegnilo podpornike. Za vlado večja javna podpora pomeni več prostora za protiteroristične politike in ukrepe. Hkrati pozitivna dejanja vlade, ki povečajo javno podporo vladi, ustvarijo civilne tarče manj dragocene. Za teroristično organizacijo javna podpora (v primeru, ko vlada deluje negativno glede na javnost) pomeni več osebja in materiala, kar naredi organizacijo bolj drzno, manj ranljivo pri spodletelih operacijah. Hkrati pa da možnost organizaciji, da lahko bolj natančno izbira svoje rekrute – večje sposobnosti in izkušnje (Nemeth 2010, 3, 24). V primeru, da ima teroristična organizacija več podpornikov, kot jih lahko ali želi sprejeti, se izbira tarče nagne v smer civilistov. V represivnih režimih se lahko podpora javnosti nagne ali v smer teroristične organizacije ali vlade. Represija, ki potisne podporo proti organizaciji, naj bi zmanjšala stroške civilnih tarč, saj ustvarja veliko število latentne in izrazite podpore.

2.2.1.3 Vpliv tekmovalnosti

Tekmovalno okolje lahko doprinese k nasilju, več ko je terorističnih organizacij, bolj se razvijajo norme, ki takšnega vedenja moralno ne obsojajo (Abrahms 2008). Zelo pomembno pri izboru tarč je tudi dejstvo, ali je organizacija v okolju sama ali je prisotnih več terorističnih organizacij. To vpliva na potencialna sredstva organizacije, naravo podpore, ki jo uživa ali na tip obnašanja, ki si ga lahko organizacija privošči. Izbor terorističnih tarč je lahko viden kot taktična izbira v luči neuspeha in tekmovalnosti (Bloom 2005, 116–118). Lahko povzamemo, da tekmovalnost le še spodbuja velike, množične napade, saj poskušajo organizacije preseči pretekle akcije tekmovalnih skupin. Tako zapademo v cikel vse bolj naraščajočega nasilja. Po drugi strani pa lahko vidimo tekmovalnost v smislu nabiranja pripadnikov. V tej luči bodo teroristične tarče bolj necivilisti, saj upajo, da bodo v civilistih našli bodoče člane, vsekakor pa nočejo, da bi se civilisti nato obrnili h kakšni drugi teroristični organizaciji (Bloom 2005, 113). Civilisti postanejo tarče le v primeru, ko ima teroristična organizacija močno javno podporo, vendar se to zgodi izjemoma redko. Vsekakor je to bolj mogoče v monopolističnem okolju, kjer mora teroristična organizacija tekmovati za podporo le z vlado in ne še z drugimi organizacijami (Aksoy 2011).

2.2.2 Vpliv ciljev in motivacije

Vpliv ciljev in motivacije bom bolj razdelala v praktičnem delu naloge, pod poglavjem o faktorjih, ki vplivajo na proces izbora terorističnih tarč. Na sam proces imata brez dvoma največji vpliv prav cilj oziroma motivacija neke teroristične skupine. Saj zaradi določenega namena pravzaprav sama organizacija sploh nastane. Namen želi doseči s specifično tarčo in specifičnim napadom (Libicki in drugi 2007). Cilje terorističnih organizacij delimo na dve večji veji: politično-ideološko motivirane skupine (kamor spadajo tudi razne oblike separatističnih in avtonomističnih skupin) ter versko usmerjene teroristične skupine. Tretjo, malo bolj posebno vejo, pa predstavljajo cilji usmerjeni v eno samo konkretno zadevo oziroma področje.

2.2.2.1 Vpliv politične ideologije

Revolucionarni terorizem – ki ga ženejo ideologija in revolucionarni cilji – se največkrat pojavi, kjer so druge poti za izražanje opozicijskih idej blokirane. Pod

ideološke motive oziroma cilje po večini štejejo željo po: spremembi režima (zamenjava obstoječe vlade s tisto bližje terorističnim pogledom), spremembi ozemlja (stvaritev nove države, ali dodelitev dela ozemlja drugi), spremembi vladnih politik, socialni kontroli (spremembe predvsem pri individualistih, ne pa želja po vladnih ukrepih) in ohranitvi statusa quo (boj proti tistim, ki želijo porušiti obstoječe stanje) (Kydd and Walter 2006, 52). Skupine s sekularnimi – političnimi ali družbenimi motivacijami izbirajo tarče, ki imajo običajno vsaj simbolični pomen moči oziroma avtoritete, kot na primer vladne ustanove, banke in multinacionalke, ki so neposredno povezane z vzpostavljenim ureditvijo. Čeprav uspeh napada na takšne ustanove ni lahko zagotovljen, pa dokazuje sposobnost teroristične organizacije ter pritegne več podpornikov. Neversko usmerjene teroristične skupine morajo držati stopnjo žrtev na minimalni ravni, saj nočejo, da se jim napad maščuje s protinapadom, ki bi lahko resno oškodoval organizacijo. S tem pa tudi ohranjajo videz racionalne skupine z legitimnimi razlogi. Z omejevanjem njihovih napadov zmanjšajo tveganje zunanje-politične in ekonomske podpore (Terrorism research 2015). Tako so večkrat tarče tudi posamezniki, ki so domnevno povezani oziroma odgovorni za gospodarsko izkoriščanje, politično zatiranje ali družbene krivice. Da bi natančneje razumeli logiko izbire tarč v ideološkem terorizmu, je treba najprej poznati cilje, ki jih želijo doseči teroristi; velikokrat gre enostavno za primer, ki je za to vrsto terorizma zelo pogost in znan, tj. narodna osvoboditev (de la Calle in Sánchez-Cuenca 2004, 55). Sem lahko umestimo številne organizacije, kot so ETA v Španiji, sionistični terorizem v Palestini, EOKA na Cipru, Fronta narodne osvoboditve v Alžiriji, IRA v Severni Irski ali Hamas v Palestini. Teroristična organizacija si želi z napadi doseči, da se država prilagodi na določen način, po navadi z umikom z določenega teritorija, da bi se lahko tam ustvarila nova država. Teroristične organizacije želijo prikazati oziroma ljudi opozoriti, da je demokratičnost držav, v katerih živijo, zgolj neka iluzija, zato so po navadi tarče napadov ljudje (politiki) na vidnih položajih. Kar zadeva strategije, se ideološki terorizem v okviru narodne osvoboditve razvije z vojno izčrpavanja (de la Calle in Sánchez-Cuenca 2004, 55). V modelu takšne vojne, kot bi ga prikazali ekonomisti, obstajata dve podjetji v duopolu, vsako od njiju pa poskuša izločiti drugo v cenovni vojni. Če podjetji znižata cene, povzročita, da se bo moralo drugo soočiti z izgubo v naslednjem obdobju. Podjetje, ki zdrži največ obdobj z najmanj škode, zmaga v vojni izčrpavanja. Če se odmaknemo od ekonomskih izrazov k političnim, se znajdemo na trgu nasilja in »podjetji« postane država in teroristična organizacija. Ko

se pojavi slednja, država izgubi vlogo monopolista na trgu nasilja in tako dobimo duopol. Namesto drage vojne vsaka stran drugi otežuje »preživetje« z nasiljem: teroristična organizacija z napadi, država pa z zapornimi kaznimi članov teh organizacij. Tista stran, ki najdlje zdrži v takšni vojni, dobi »nagrado«, za katero se bori, tj. nadzor nad teritorijem (de la Calle in Sánchez-Cuenca 2004, 56).

Z vidika teroristov se vojna izčrpavanja izvaja z dvema omejitvama, prva zadeva izbiro tarč oziroma žrtev, ki bi čim bolj izčrpale sovražnika, druga pa okoliščine, glede na katere je vojna lahko bolj ali manj intenzivna. Kot bom opisala v nadaljevanju, sta obe omejitvi povezani s podporo teroristični organizaciji. Pri prvi omejitvi je očitno, da politični teroristi ne povzročajo vse škode, ki bi jo lahko. Po navadi ne nastavljajo bomb v vrtcih, domovih za ostarele ali na avtobusnih postajah. Če kažejo določeno stopnjo samoomejevanja, je to zato, ker se jim zdi pomembna stopnja sprejemljivosti, ki jo imajo napadi pri delu prebivalstva, ki bolj ali manj močno podpira teroristično organizacijo (Kalyvas in Sánchez-Cuenca 2005, 213). Če podporniki niso tako radikalni kot teroristi, bodo slednji verjetno zavračali napade na civiliste, še posebej, če ti napadi niso diskriminacijski. Dokler je podpora privržencev ključna za preživetje organizacije in dokler se zagotavlja določena politična legitimnost njihovih zahtev, se bodo teroristi raje izogibali napadov na civiliste. Nasprotno, če so podporniki tako radikalni kot teroristi, bodo ti imeli popolno svobodo pri izbiri tarč. To verjetno pomaga pri razlagi, zakaj je delež umorjenih civilistov veliko večji v krajih, kot je Izrael (do 50 odstotkov Palestincev se strinja z napadi na civiliste), v primerjavi s Severno Irsko ali Baskijo, kjer je podpornikov manj in so bolj zmerni (PSR 2001).

Druga omejitev zadeva zmožnost napada teroristov. Ta je v veliki meri odvisna od implantacije in učinkovitega nadzora teritorija, na katerem deluje. Za to pa ne potrebuje zgolj podpore morebitnih simpatizerjev, temveč mora tudi nevtralizirati sovražnike na lokalni ravni. Da bi lahko povečali pritisk v vojni izčrpavanja, je potrebno izvesti napade, ki ne ciljajo neposredno na državo in njene varnostne sile, temveč poskušajo minimizirati opozicijo in maksimizirati podporo na tem teritoriju. Takšni napadi pomenijo odmik od strategije izčrpavanja, toda so potrebni, da bi vojna za državo zares predstavljala grožnjo. Bolj kot je nadzor nad teritorijem negotov, več sredstev je treba vložiti samo v izboljšanje nadzora, zato pa je manjša verjetnost, da se bo država umaknila iz vojne (de la Calle in Sánchez-Cuenca 2004, 56).

Kot je pokazal Kalyvas (1999, 254), je v napadih za nadzor nad prebivalstvom ključnega pomena previdna izbira tarč; cilj je, da bi po napadih ustrahovane osebe razumele, da če ne bodo sodelovale z organizacijo, bodo trpele enake posledice kot prejšnje žrtve – naključno izbrane žrtve pa ne vodijo k prisili nad nikomer.

2.2.2.2 Vpliv religije

Teroriste motivirajo različni dejavniki – toda tisti, ki se širi najhitreje, je zagotovo religija (Wright 2011, 12). Ni potrebno posebej poudarjati, da je najbolj »problematična« in na slabem glasu islamska, seveda pa so za to odgovorni tudi mediji s svojo vlogo. Zato bom v tem delu govorila predvsem o islamističnih terorističnih organizacijah in njihovih ciljih ter izbiri tarč. V debati o japonskih verskih kultih, ameriških krščanskih patriotih, judovskih verskih ekstremistih in nasilnih islamističnih fundamentalistih, trdijo, da je nasilje »najprej in predvsem bogoslužna dolžnost v odgovoru na nekatere teološke zahteve ali ukaze« (Hoffman 1998, 88). Terorizem si tako domišlja abstraktno dimenzijo, ki so si jo interpretirali sami, njegovi privrženci pa posledično niso omejeni s političnimi, moralnimi ali praktičnimi pritiski, ki bi lahko vplivali na druge teroriste. Zato, za razliko od politično motiviranega nasilja, napadi na verski osnovi zatrejo verjetnost, da se bo prevzela odgovornost za posamezen napad (spet, ker to delajo za neki božji cilj). Tu lahko z dejanjem terorizem razumemo kot propagando religije. Svoje napade upravičijo s prepričanjem, da njihova dejanja pomenijo zadovoljstvo za njihovo božanstvo oziroma boga – v islamskem primeru Alaha. Kot pri večini monoteističnih ver, so bog oziroma bolje rečeno vrhovna oseba ter verski koncepti povezani z zakonom. Posvečenje Alaha skozi človeška dejanja v zasledovanju pravice naj bi bil zadosten razlog za nasilje (Libicki in drugi 2007, 19–20). Versko motivirane teroristične skupine (njihovi člani) se vidijo kot nekakšne svete bojvnike, ki poskušajo razširiti svojo vero in s svojih ozemelj odstraniti vse druge religije (v večini primerov se to navezuje na krščanstvo – Zahodni svet). Zato naj bi bile njihove krute in neizprosne metode upravičene z istim razlogom – to počnejo za višji namen. Na isti način je verski terorizem veliko težje preprečevati s političnimi kompromisi (Hoffman 1998, 128). Za napade, ki so versko motivirani ali ciljajo na versko pomembne simbole, je malo verjetnosti, da jih bodo njihovi storilci priznali. To pomeni, da če je napad versko motiviran, verjetnost prevzema odgovornosti upade, saj vse delajo po strogi interpretaciji Korana oziroma po navodilih Alaha. Versko

usmerjene teroristične skupine se ne ozirajo na veliko možnost protinapada, saj je njihov cilj izzvati čim večjo reakcijo ter razširiti konflikt.

Bolj enostavno lahko rečemo, da so tarče, ki bodo prispevale k določeni krivici ali kršitvi verskih načel, tiste, ki so napadene. Po drugi strani emocionalni pristopi vidijo teroristično vodenje in izbiranje tarč kot strategije, ki najbolje zagotavljajo organizacijsko kohezijo. V nasprotju s preprosto logiko izbire tarč na podlagi zamer je versko motiviran teror. Zlasti ta tip terorizma se je izkazal za posebno divjaškega in težko se ga postavi v empirični vzorec. Tarče niso izbrane na podlagi njihove zmožnosti simboliziranja političnih ali ekonomskih zamer niti zmožnosti storilca, da preživi napad, temveč so izbrane bolj zato, ker predstavljajo zlo, medtem ko terorist simbolizira dobro – kar postavi celotno javnost kot potencialno tarčo. Obstajajo štiri splošno razširjene hipoteze, ki povzamejo način izbiranja tarč organizacij glede na največje število žrtev ali največjo škodo, ki jo naredijo. Dve drugi pa se dotikata predvsem teze »skupaj bomo močnejši«, kjer z napadi in izbiro tarč zbirajo pripadnike ali pa spodbujajo celice k posnemanju (Rasch 2010).

a) ŠTEVILO ŽRTEV (Coercion hypothesis)

Množične žrtve višajo napetost v družbeni pogodbi med ljudmi. Z ubijanjem in pohabljanjem velikega števila ljudi terorist doseže dva cilja: zagotovi pozornost medijev po vsem svetu in poslabša možnost oskrbe napadenih ljudi. Tarčam, ki jih teroristi izberejo, se po navadi reče »lahke ali mehke tarče«, ki niso zavarovane in so s tem bolj ranljive (Nance 2013, 90). Malo verjetno je, da bodo napadli karkoli vojaškega ali storili nekaj, kar bi razbilo vojaško delovanje, kajti takšne tarče je težje zadeti. Prav tako pa smrt vojakov – zaradi narave njihovega poklica – ne bo povzročila tako šokantnih reakcij kot smrt civilistov. Tarče, ki jih teroristi izberejo, bodo tiste, ki predstavljajo sovražnikovo prisotnost, moč in ugled. Izbrali bodo tarče, katerih simbolna vrednost bo iz medijev izsilila reakcijo. Navadno to dosežejo z napadom na največje možno število ljudi, da bi razširili nazorne, razburljive podobe (fotografije, video posnetke), ki bodo zagotovo glavna tema na televizijskih ekranih in naslovnica časopisov naslednje jutro. Najbolj popularna tarča je javni potniški sistem (na primer avtobusi, podzemne železnice, tramvaji ipd.), kjer je velika množica zbrana na enem mestu – to maksimira človeške žrtve in razbije vsakdanje aktivnosti, kar vodi do enega

od terorističnih ciljev: razširiti strah in zmedo (Rasch 2010). Tarče bodo izbrane na podlagi pomembnosti Zahodnemu svetu, in ne, kolikšno vlogo igrajo v islamskem svetu – slednja izbira tarč se pokaže pri združevalnem namenu, ki bo opisan spodaj. V nasprotju s političnim terorizmom versko orientirane skupine po navadi poskušajo prizadeti čim več žrtev. Zaradi apokaliptičnega okvira ali reference, ki jo uporabljajo, je izguba življenja nepomembna, in je večje število dobro. Izgube med njihovimi privrženici ne pomenijo veliko, kajti takšne žrtve bodo žele sadove v posmrtnem življenju. Podobno si neverniki, ne glede na to, ali so ciljne tarče ali stranska škoda, zaslužijo smrt in ubijanje nevernikov se dojema kot moralna dolžnost. Strah pred protinapadom redko zaskrbljuje te skupine, saj je pogosto eden izmed njihovih ciljev izzvati napačno reagiranje sovražnikov in s tem ravno razširiti konflikt (Libicki in drugi 2007, 10–11).

b) POVZROČENA ŠKODA

Kot sem omenila že zgoraj, islamistične teroristične skupine želijo razširiti svojo religijo in ustaviti kogar koli, ki se poskuša vmešati (v njo). To poskušajo doseči s povzročanjem čim večje ekonomske škode, da bi oslabili vpliv določene (zahodne) države v svetu. To lahko pomeni uničenje infrastrukture, ki je vitalnega pomena za trgovske dejavnosti – na primer daljnovode ali finančna središča (Libicki in drugi 2007, 11). Tarče so pogosto tisti, ki bodo podrli potrošniške sisteme in sprožili napade na prehranjevalne verige in trgovske centre. Še posebej popularni so napadi na kiberprostor, kar lahko vodi do velike gospodarske motnje. V številnih primerih je posredna razvejanost napada bolj obsežna in večja kot njegove neposredne posledice. Psihološki učinki so pogosto bistveni za zatrtje ekonomskih dejavnosti (Rasch 2010). Dober primer za to je najbolj znan teroristični napad na svetu 11. septembra, kjer je umrlo več ljudi v stavbah World Trade Centra kot na letalih, ki sta se zaleteli v stolpa. Toda, kljub temu je bil večji del škode povzročen šele v poznejših mesecih zaradi splošnega strahu pred letenjem in ne, ker si ljudje ne bi upali delati v visokih stavbah. Kakor koli, ekonomska škoda je bila očitna – tudi leta pozneje – kar je bil glavni cilj (Libicki in drugi 2007, 12).

c) NAMEN ZDRUŽEVANJA

Še en način ustvarjanja »vseislamskega sveta« je z mednarodno radikalizacijo islama. Nekateri člani se pridružijo zaradi enakih prepričanj, drugi zaradi solidarnosti in prijateljstva, spet tretji vidijo v pridružitvi določene ugodnosti. Dejstvo je, da teroristi želijo pritegniti pozornost nase in pridobiti morebitne rekrute, privrženca in sledilce. Skušali jih bodo navdihniti in prepričati, da je islam edina dobra in logična stvar, ki se ji je treba predati (Libicki in drugi 2007, 12–13). Sodeč pa tem bosta izbira tarč in način napada oblikovana tako, da navdihneta druge muslimane, da se priključijo boju proti Zahodnemu svetu (Rasch 2010). Drugi namen pa je, da speljejo islamistične teroristične skupine stran od internih bojev – saj imajo različne organizacije lahko različne načine in nesporazume kljub skupnemu cilju. Da bi zbrale čim več pripadnikov, morajo teroristične skupine poudarjati svojo moč in učvrstiti svoj status s spektakularnimi napadi velikih razsežnosti ali z velikimi posledicami. Zelo priljubljeni so tudi simultani koordinirani napadi, s čimer pokažejo razvejanost in logistično sposobnost organizacije. S takšnimi uspešnimi napadi kažejo, da je bog na njihovi strani, zato so njihova dejanja upravičena. Vsi naslednji napadi bodo vsaj na stopnji prejšnjega. Če ne, bi to lahko kazalo na upad njihove moči in zmožnosti, kar bi potem imelo ravno nasprotni učinek (Libicki in drugi 2007, 13).

d) USTANAVLJANJE CELIC

Tu je izbira tarč odvisna predvsem od tega, ali se hočejo teroristi držati svojega načrta skupaj s podporo ter pomočjo drugih enako mislečih terorističnih skupin. Problem je ta, da krovna teroristična organizacija, kljub svojemu vplivu ter ugledu nima dovolj velikih sredstev (Libicki in drugi 2007, 14), zato ne more sama nadzorovati in neposredno vplivati na dejanja drugih. Verjame, da se mora ustvariti neka splošna atmosfera, v kateri bi se podporniki povezali, sovražniki pa bi se jih bali – kar je mogoče le z ustrahovanjem njihove številčnosti, saj bodo le tako lahko dosegli svoj cilj. Krovna organizacija služi kot navdih, ki podpira ter pomaga pri usmeritvi načrtov in operacij celic po vsem svetu. Vendar ni nujno, da predložijo svoje načrte napada glavni organizaciji, čeprav jim po navadi da jasno vedeti, kaj se od njih pričakuje in

kaj je sprejemljivo za vsesplošni skupni cilj (Vittori 2011, 100). Izbira tarče se ne razlikuje od zgoraj omenjenih, le da je tu v manjšem obsegu ter razpršena čez več držav. Krovna teroristična organizacija spodbuja samozadostnost teh manjših celic, ki jih izuri ter financira, sama pa ostaja v ozadju, tako da je ne morejo direktno povezati z napadi. Torej po navadi celice podpirajo cilje svoje, tako imenovane vzorne organizacije, a niso z njo neposredno povezane (Libicki in drugi 2007, 15–16). Med najbolj pogoste tarče delovanja celic spadajo bombe, podtaknjene v avtomobile, naključna streljanja, jemanje talcev ter onesnaževanje zalog hrane. Vendar pa med krovno organizacijo in njenimi franšizami najdemo tudi razlike. Slednje po navadi ne delujejo globalno, temveč se raje osredotočajo na dogajanja v njihovi regiji ali njeni neposredni bližini, to se tudi odraža na izbiri tarč. Vsekakor pa imajo v mislih tudi cilje in želje krovne organizacije, saj od njih dobivajo materialne dobrine, ki jim potem pomagajo pri njihovih lokalnih bojih. Med podrejenimi organizacijami se odvija tudi boj za večjo naklonjenost krovne skupine. Izbira tarč je vedno bolj drzna, saj vsak hoče prekositi, kar je prej storila kakšna od manjših terorističnih organizacij (Libicki in drugi 2007, 17). Zaradi velikega števila skupin, ki delujejo proti istemu cilju z isto mentaliteto, je takšne napade izjemno težko preprečiti in zamejiti, saj pridejo iz več strani.

2.2.2.3 Vpliv konkretne zadeve ali posebnih interesov

Pod to točko razumem milejšo obliko terorizma, saj so njihove akcije manjšega obsega in tudi metode napada po navadi niso tako uničujoče kot pri versko in politično motiviranem terorizmu. Skupine, ki spadajo pod to streho, so ekstremisti s točno določenih področij (kot na primer borci za pravice živali, za ustavitev podnebnih sprememb, nasprotovanje uporabi nuklearne energije ipd.) (Prezelj 2007, 82–83). Tudi profil teroristov bi bilo težko označiti, saj prihajajo iz zelo različnih delov družbe (Dyson 2011, 1–2). Njihov namen je pritegniti čim večjo pozornost medijev ter javnosti – in s tem nato vplivati tudi na telesa odločanj (Prezelj 2007, 82–83). Vseeno pri tem ne gre za neko veliko vsesplošno zeleno politično spremembo, temveč za cilje majhnega segmenta družbe (Dyson 2011, 1–2). Podobno kot pri politično motiviranem terorizmu tu tarče (vsaj ko govorimo o primarno načrtovanih tarčah) v večini niso civilisti, temveč točno specifične osebe, skupine – bolj pa se nagibajo k povzročanju materialne škode.

3 ANALITIČNI DEL

Klasifikacija tarč morda prinese nekakšen red v drugače zelo razgibane ter raznolike tipe ljudi ter objektov in stvari, napadenih s strani teroristov. Vsekakor je nasilje, v sklopu terorizma, usmerjeno proti ciljnem občinstvu, ki pa se razteza preko takojšnjih žrtev, ki so najpogosteje nedolžni civilisti. Tako si bom poleg teorije za raziskovanje moje hipoteze ter raziskovalnih vprašanj pomagala z vrsto praktičnih primerov.

Kot prvo bom povzela oziroma opisala skupine, katerih napade bom analizirala, saj se mi zdi pomembno, da vemo kratko zgodovino ter ozadje skupine – od kod izvira, kateri so razlogi za nastanek in glavni cilji skupine. To nam bo veliko pripomoglo pri določanju motivacije ter sposobnosti teroristične organizacije. Temu bo sledilo raziskovanje moje hipoteze – racionalnost izbora terorističnih tarč ter primerjava analize stroškov in koristi. Nato bom poskušala najti odgovor na vprašanje faktorjev, ki vplivajo na proces izbora terorističnih tarč. In kot zadnje se bom usmerila na časovni vidik, torej, kako se je izbor tarč spreminjal skozi desetletja in kakšna, če sploh, je povezava med napadi ter izborom tarč.

Na koncu vsakega dela bom podala kratek povzetek oziroma zaključek, v katerem bom ugotovitve nato povezala v mojo končno misel ter sklepno besedo.

3.1 OPIS TERORISTIČNIH SKUPIN

3.1.1 Al Kaida

Najbolj znana islamistična teroristična skupina je Al Kaida, ki je širši javnosti bolj postala znana po napadu 11. septembra 2001. Izvor, tako imenovane, krovne organizacije sega v leto 1990 v čas vojne v Perzijskem zalivu ter namestitev vojaških čet na savdsko ozemlje. Organizacijo je ustanovil Osama bin Laden v Afganistanu z namenom ustanovitve islamskega kalifata, kjer bi živeli vsi bratje pod eno vero. Bolj opazna je postala z afganistansko vojno. Al Kaida naj bi ustanovila transnacionalne islamistične militante, ki bi širili terorizem po svetu (Aalborg University 2016, 5–7). Cilj napadov so bile zahodne države, predvsem Združene države Amerike, saj naj bi se vmešavale v zadeve islamskega sveta, ter škodovalle njenim privržencem, zato so tudi vsi uboji zahodnjakov popolnoma upravičeni (Libicki in drugi 2007, 16). Sama organizacija je dobro strukturirana – že to nam daje prvotni dokaz, da napadi ne bodo organizirani brezglavo, poleg vodje jo sestavljajo še vojaški, finančni, medijski ter verski oziroma pravni odbor. Drugi namig se zagotovo skriva v, sedaj nekdanjem, vodji bin

Ladnu – le-ta je diplomiral iz ekonomije in javne administracije na prestižni univerzi Kralja Abdula Aziza v Savdski Arabiji. Njegova izobrazba ter izkušnje, ki jih je pridobil skozi družinski posel, je pripomogla k ustanovitvi organizacije globalne razsežnosti (Hoffman 2002). Uživali so neomejeno podporo talibanskega režima, delovali so brez ovir, popolnoma nemoteno. Na akcije se tako vedno dobro pripravijo, vse je natančno načrtovano, tako kot tudi dobro izurijo same napadalce. Al Kaida ne deluje sama, temveč ob povezavi z drugimi terorističnimi organizacijami ter svojimi celicami vzpostavljenimi v več kot 40 državah, kar je naredilo Al Kaido izredno dinamično v njenih dejavnostih (United States Department of State 2010). Vodenje in nadzorovanje tako velike in razpršene organizacije je velik izziv, zato je nujno potrebno, da deluje usklajeno ter pod strogimi pravili. Kar nakazuje, da celoten proces napada ne more biti slabo premišljen, ampak raje skrbno načrtovano dejanje. Za delovanje pa organizacija seveda potrebuje financiranje, ki ga dobi skozi individualne prispevke in z denarjem preusmerjenim iz dobredelnih ustanov, kot je *International Islamic Relief Organization*. Drugi način je skozi ilegalne, nasilne akcije, kot so ugrabitve in zahtevanje odkupnine (History Commons 2016).

3.1.2 PKK – Kurdska delavska stranka

Skupina ustanovljena leta 1978 je s strani mnogih držav ter mednarodnih organizacij priznana kot teroristična skupina. PKK je levičarska vojaška organizacija, bazirana v Turčiji ter Iraku (kurdski del). Del nje je tudi oborožen vojaški del *Hêzên Parastina Gel* ali krajše HPG⁵. Organizacija je bila ustanovljena s strani kurdskih študentov, z revolucionarnim socialističnim pogledom ter občutkom kurdskega nacionalizma. Začetni cilj organizacije je vzpostavitev popolnoma neodvisnega Kurdistanu, ki bi obsegal kurdske dele Turčije, Iraka, Irana in Sirije. Od leta 1984 PKK bije boj proti turški državi za kulturne in politične pravice ter pravico do samoodločbe Kurdiv v Turčiji (le-ti predstavljajo okoli 20 odstotkov celotne populacije), ki so bili desetletja zatirani (BBC 2015b).

PKK ima okoli 5000 vojakov, 3000–3500 od teh je lociranih v severnem Iraku. Poleg tega ima več vodij v različnih zahodnoevropskih državah. Člani so torej taktično razporejeni v več manjših taborov za težje uničenje. Poleg teh imajo tudi dobro strukturirane kampe za

⁵ Bolj znana pod angleškim imenom: *The Kurdish People's Defence Force*, prej poznana pod *Kurdistan National Liberty Army* (ARGK).

treniranje ter usposabljanje novih rekrutov, več skladišč in komunikacijskih centrov. Poleg tega ima veliko simpatizerjev formuliranih v majhne skupine oziroma organizacije, ki ideološko sledijo PKK ter jim pomagajo pri doseganju njihovih ciljev. Organizacija dobi denar za svoje delovanje skozi prodajo publikacij ter od dohodkov legitimnih poslov in podjetij v lasti organizacije ali pa v lasti kurdskih podjetnikov v zahodni Evropi (Britannica 2016).

3.1.3 EIJ – Egiptovski islamski džihad

EIJ je vojaška islamska skupina, ki se je pojavila v 70. letih ter spremenila svoj prvotni fokus leta 2001. Sprva so bili vsi člani del skupine Muslimanskega bratstva⁶, vendar so se od njih odcepili, ker so bili proti uporabi orožja in nasilja. Sprva se je organizacija osredotočala na vzpostavitev islamske vlade v Egiptu (vlada je sekularna), nato pa je združila moči z mrežo Al Kaida ter s tem razširila svoje cilje, da so se ujemali z njenimi, v zameno za podporo pa jih je Al Kaida zalagala s sredstvi. Kot Al Kaida tudi EIJ nasprotujejo zahodnemu vplivu v muslimanskem svetu, proti sekularizmu, obstoju Izraela ter nasprotujejo Združenim državam Amerike in vsem vladam, ki jih podpirajo.

Njihovi napadi so bili v preteklosti predvsem na egiptovske visoke uradnike, najbolj odmeven je bil atentat na takratnega egiptovskega predsednika Anvarja Sadata leta 1981 (Fletcher 2008).

3.1.4 (P)IRA – Irska Republikanska Armada

Skupina, ki stoji za zgornjo kratico, izvira iz začetka 20. stoletja, z irskimi boji za osvoboditev izpod Velike Britanije. Velja za ideološko teroristično organizacijo, z namenom ustanovitve enotne Irske in s tem popolne neodvisnosti od Anglije (Cowell-Meyer 2015). Delni uspeh organizacije se kaže v vzpostavitvi Irske svobodne države leta 1921. V zameno za to se je takratno vodstvo organizacije dogovorilo, da šest irskih severnih provinc, znanih pod imenom Ulster oziroma Severna Irska, ostane pod britansko krono. Tu je prevladujoča vera protestantizem, katoliki pa so vseskozi diskriminirani (kar se na primer vidi pri plačah in izobrazbi). Do konca 20. stoletja se je IRA še vedno borila za popolno združitve ter neodvisnost Irske, vendar brez uspeha. Leta 1970 je nato iz nje nastala PIRA z enakimi

⁶ *Muslim brotherhood*

ideološkimi cilji (Gregory 2010). Sredstva za svoje cilje pridobiva z bombnimi napadi, ropi, izsiljevanji ter ugrabitvami (Cowell-Meyer 2015). Poleg tega naj bi skupine iz Libije ter Združenih držav Amerike organizacijo oskrbovale z orožjem.

V sklopu skupine PIRA obstaja tudi politična stranka Sinn Fein, ki aktivno sodeluje v pogovorih glede prihodnosti Severne Irske, a le pod pogojem, da PIRA razglasi premirje, ter se seveda tega drži, kar pa ni vzdržalo dolgo (od leta 1993 do 1996) (Gregory 2010).

3.1.5 ETA – Baskovska domovina in svoboda

ETA, v baskovskem jeziku *Euskadi Ta Askatasuna*, je glavna skupina znotraj baskovskega nacionalnega gibanja za svobodo⁷, ter najpomembnejši akter v baskovskem konfliktu. Organizacija deluje od leta 1959, kot odgovor na Francov represijski režim nad baskovsko kulturo ter jezikom. S tem frankističnim režimom so pridobili na popularnosti, prej so se jim ljudje izogibali. Sprva so bili le skupina, ki promovira tradicionalno baskovsko kulturo, nato pa so se razvili v paravojaško skupino, vpleteno v nasilne, oborožene spore in napade (Britannica). Čeprav španski del baskovske države dandanes uživa več avtonomije kot katerakoli druga manjšina – imajo svoj parlament, policijo, nadzorujejo izobrazbo in pobirajo lastne davke – še vedno stremijo k svojemu poglavitnemu cilju, ustanovitev popolnoma neodvisne baskovske države na območju med severno Španijo in jugozahodno Francijo (BBC 2011). Tako kot IRA spadajo med ideološke nacionalistične teroristične organizacije, natančneje med separatistične. Njihov način upiranja je predvsem podtikanje bomb ter ugrabitve vidnejših političnih oseb (Britannica). Svoje aktivnosti so, predvsem na začetku, financirali z ropanjem, pozneje so bili obtoženi tihotapljenja in prodaje orožja. Velik vir financ so dobivali tudi s strani svojih političnih kolegov stranke Batasuna⁸ in z izsiljevanjem nasprotnikov (The Economist 2002).

Od leta 1968 je ETA odgovorna za smrt skoraj tisočih ljudi, da ne omenjamo nekaj tisoč ranjenih ljudi ter več deset ugrabitev (BBC 2011). V vsem tem času je ETA večkrat razglasila premirje, leta 1989, 1996, 1998 ter 2006, in vse po vrsti tudi prelomila. Septembra leta 2010 je ETA znova razglasila premirje, ki pa je bilo zavrnjeno s strani španske vlade. Želeli so, da

⁷ *Basque National Liberation Movement*.

⁸ Baskovska nacionalistična politična stranka, ki je bila prepovedana leta 2003, prav zaradi financiranja Ete z javnimi sredstvi.

ETA razglasi dokončno prenehanje njenih oboroženih dejavnosti, kar se je oktobra leta 2011 tudi zgodilo. Dandanes tako organizacija ETA obstaja, vendar se vrača k svoji začetni, mirni kampanji zagovarjanja baskovske kulture (Torres 2014).

3.2 RACIONALNOST IZBORA TERORISTIČNIH TARČ

Proces izbora tarč je že od nekdanj uganke ter stvar razprav – ali je dejanje naklepa ali naključja? Teroristični napadi so mnogokrat označeni za nediskriminatorne – torej naključne narave, a vendar so v praksi napadi nedržavnih terorističnih skupin le redko takšne narave. To pomeni, da gredo teroristi skozi intenziven proces in natančno ter izredno premišljeno izberejo tarče, ki jim bodo kar najbolj koristile pri njihovih zahtevah (Drake 1998). Bolje bi bilo, da zato rečemo, da teroristi izbirajo svoje tarče na podlagi selekcije in ne na principu vsesplošnosti. Na izbor vpliva vrsta faktorjev (ki bodo spodaj natančneje opredeljeni), ki jih skupina upošteva pred izborom tarče ter načrtovanjem napada. Izbor tarče je natančen postopek – pregled dostopnosti tarče, ugotavljanje najbolj primerne časa za napad ter kako bo dosežen največji učinek. Poleg vsega tega je eden izmed glavnih dejavnikov tudi analiza stroškov in koristi. Skupina si bo seveda izbrala tarčo, ki jim bo z najmanj tveganja in stroškov prinesla največjo možno korist ter zadovoljstvo. Vprašati se morajo tudi, kdo bo tisti, ki bo na koncu najbolj trpel. Hkrati pa so izredno pazljivi, da ne delujejo proti svojim ciljem in prepričanjem, zato morajo svoje napade načrtovati izredno premišljeno od začetka do konca. Izbor tarč teroristične skupine je zasnovan na dobro izračunanih načrtih, z jasno opredeljenim sovražnikom, ki naj bi na koncu nosil največje breme. Izbrane tarče nam lahko v določenih situacijah celo pomagajo pri obrazložitvi napada ter pripomorejo k ugotovitvi napadalca. Drake (1998) v svojem članku ugotavlja, da bodo tarče, s katerimi lahko teroristi potrdijo svoj razlog za napad, racionalno izbrane. To racionalnost v procesu izbora tarč bom prikazala s spodnjimi primeri.

3.2.1 Pregled primerov terorističnih napadov ter izbora tarč

3.2.1.1 *Napadi na Mumbai 2008*

Konec novembra 2008 se je zgodil napad, ki je paraliziral 18-milijonsko mesto, ki predstavlja finančno središče Indije. Natančneje, Mumbai je 26. novembra 2008 vstopil v 59-urno dobo

terorja, kar ga postavi v enega izmed najdaljših terorističnih napadov. V 12 koordiniranih strelnih in bombnih napadih je bilo ubitih 166 ljudi, okoli 330 pa jih je bilo ranjenih.

Napadalci, pozneje identificirani kot člani teroristične skupine Lashkar-e-Taiba, so se v mesto infiltrirali preko morja v dveh barkah. Dokazano je bilo, da je bilo vsaj eno od dveh plovil zajeto, kapitan ter člani posadke pa so bili ubiti. Do obale so nato prišli v majhnem gumijastem čolničku, kjer jih je opazil eden izmed lokalnih ribičev. Napadalce je opisal kot mlade, vitalne in dobro urejene moške. Po izkrcanju na obalo so se razvrstili v dvojice ter se odpravili na različne konce mesta, saj so imeli v načrtu napad na več tarč: dva hotela s petimi zvezdicami, bolnišnica Cama, judovski center, priljubljen lokal Leopold, policijsko postajo, taksiji, pristaniško območje, železniško postajo in kino. Ciljali so predvsem lokacije, kjer naj bi bilo veliko tujih oseb. V hotelih so bile v tistem času prisotne nekatere politične osebnosti – delegati Evropskega parlamenta (komisija za mednarodno trgovino). Napadi so se pričeli ob 9. uri in 45 minut zvečer, večina se jih je zgodila skoraj simultano. Lastnik omenjenega lokala je po dogodku povedal, da sta bila napadalca notri in zunaj v roku nekaj minut. Najprej sta v lokal vrgla granato, nato pa vstopila notri in začela streljati. Nato sta s streljanjem nadaljevala po ulici do hotela Taj Mahal, kjer sta se dobila z drugo ekipo. Kamere so posnele, kako so napadalci delovali zelo hladno ter umirjeno – premikali so se z neke vrste profesionalnega vojaškega obnašanja. V hotelu ter judovskem centru so poleg bomb in streljanja zajeli tudi talce. Indijska obveščevalna služba je prestregla pogovor, v katerem je bilo napadalcem sporočeno, da so judovska življenja vredna 50-krat toliko kot tista nejudov. Tudi trupla nekaterih ubitih judov kažejo na to, da so bile žrtve mučenja (Watson 2009). Toliko podrobnosti o napadih imamo predvsem zaradi kamer v hotelih, posnetkov ljudi ter medijske propagande – predvsem predvajanja dogajanja v živo na televizijskih kanalih. O njihovem profesionalnem vedenju so pozneje poročali indijski in ameriški mediji. Odkrili so njihov kamp za trening ter izvedbo preizkušnje, skozi katero so morali iti kandidati. Najprej so morali opraviti psihološke teste (kot na primer islamske ideje ter slikovni prikazi mučenja muslimanov) in osnove bojevanja. Izbrani kandidati so nato nadaljevali trening z naprednimi tehnikami bojevanja (ki vključujejo tudi razna orožja in trening preživetja). Zadnji izbranci pa so bili nato podvrženi specializiranemu vojaškemu treningu (na primer: tudi plavanje, upravljanje plovil, uporaba orožij, ki bodo uporabljena v akciji), ki naj bi jih pripravili na napad.

Sprva je bilo v preiskavo vpletenih 54 lokalnih detektivov, nato pa se jim je pridružilo še okoli 200 varnostnikov, policistov, detektivov in vojakov iz drugih držav. Preko dokazov so

povezali, da teroristična skupina izvira iz Pakistana – tam so imeli vzpostavljen tudi kamp za treniranje, od tam so tudi dobavljali zaloge za napad (Watson 2009). Skupina, ki je prevzela odgovornost za napad, se je oklicala za Deccan Mujahideen oziroma Indijski Mujahideen, vendar so preiskovalci kaj kmalu našli povezavo med omenjeno skupino in islamističnimi skrajneži. Indijska obveščevalna služba verjame, da je Deccan Mujahideen le neka frontalna skupina, ustvarjena s strani Lashkar-e-Taiba. Ustvarili naj bi jo z namenom zavajanja ter oteževanja preiskave (Roggio 2008). Kar je potrdilo njihovo povezanost z islamskimi načeli, pa sta bila dva klica napadalcev. Prvi je poklical na časopisno postajo z zahtevo izpustitve džihadistov v zameno za talce (hotela ter judovskega centra). Drugi je poklical na televizijsko postajo ter s kašmirskim naglasom zahteval:

»Sporočite vladi, naj se spusti v pogovore z nami in spustili bomo talce. Ali se zavedate, koliko ljudi je bilo ubitih v Kašmirju? Ali se zavedate, kako vaša vojska ubija muslimane? Ali se zavedate, koliko jih je bilo ubitih v Kašmirju le v tem tednu?«

(Roggio 2008)

Iz zgornjega citata lahko opazimo, da so si Mumbai za tarčo, poleg očitne ekonomske oziroma materialne škode izbrali tudi zaradi preteklih dogodkov v Kašmirju⁹. Iz teorije lahko vidimo vzporednico z versko usmerjenim terorizmom, ki velikokrat za tarče izbere veliko število civilistov in/ali materialno škodo. V tem primeru so dosegli oboje. Poleg neposrednih tarč – civilistov – so z dejanji posredno želeli vplivati na indijsko vlado.

Operacijo naj bi iz ozadja vodil vodja Lashkar-e-Taiba skupine Zaki ur Rehman, kar je pozneje potrdil eden izmed zajetih napadalcev. Med vodji ter operativci je vsako minuto potekala komunikacija. Kar je bilo presenetljivo, je to, da so bili vodje operacije situirani v Pakistanu, pa vendar so vedeli za vsak korak, ki ga je naredila indijska policija. V enem izmed prestreženih telefonskih pogovorov eden izmed teroristov (v vlogi kontrolorja) jasno razlaga napadalcu v judovskem centru dejanja policistov na tej lokaciji. Vse naokoli so imeli teroristi nameščene tako imenovane opazovalce, ki so predajali informacije vodjem. Seveda so se poleg na svoje oči zanašali tudi na poročanje televizijskih postaj (Watson 2009). Opazovalci, pozneje potrjeno s strani preiskovalcev, so povedali, da so si teroristi v hotelih napravili neke

⁹ Kašmirski konflikt traja že od leta 1947, ko so se odcepili od Indije. V boj za teritorij so vključene tri države – Kitajska, Indija in Pakistan.

vrste napredne kontrolne sobe za poizvedovanje in pridobivanje informacij pred samim napadom (Roggio 2008). Policiji je uspelo po vdoru v hotel ter v judovski center skoraj vse talce rešiti. Nad železniško postajo, lokalom ter kinom, je policiji uspelo kar hitro vzpostaviti kontrolo. Vendar pa so bili v vsesplošnem odzivu precej počasni, saj so teroristi napadli tudi eno izmed policijskih postaj in s tem otežili in upočasnili njihovo mobilizacijo (Watson 2009). Bili so izredno dobro pripravljene, saj so napad načrtovali več mesecev, pomislili so tudi na več SIM-kartice za telefone, za komunikacijo so večkrat uporabljali tudi telefone žrtev ali talcev, kot omenjeno pa so tudi območje poznali do potankosti, da so lahko izginili ter se znova pojavili na površju, ko je policija odšla.

Kar razlikuje omenjeni napad od drugih terorističnih napadov, je to, da je tu šlo za skupek več napadalnih skupin (po navadi sam napad vključuje le malo napadalcev, ki delujejo skupaj). Kot smo morda navajeni, se islamistični skrajneži radi poslužujejo samomorilskih bombnih napadalcev, kar pa v tem primeru ni bilo tako. Napadalci so bili izurjeni in so za svoje primarno orožje uporabljali granate in strelno orožje. Napadenih je bilo mnogo tarč skoraj simultano, v mestu, ki je popolnoma zunaj vojne cone, zato je bil napad tako presenečenje. Celotna ekipa je bila rekrutirana ter natrenirana oziroma pripravljena zunaj države napada, nato pa je bila infiltrirana v mesto (Roggio 2008). Napada takšne obsežnosti, s tako koordinacijo ter organiziranostjo se ne da spraviti skupaj v enem dnevu. Zahteva natančno planiranje, financiranje, trening, poizvedovanje oziroma raziskovanje in ogromno podporno mrežo za pomoč napadalcem. Ocenjeno je bilo, da je mreža za napadalci obsegala približno 75–100 ljudi (ki so skrbeli za financiranje, rekrutiranje, transport, pridobivanje sredstev itd). Operativno varnost za tako veliko enoto je zelo težko vzpostaviti in vzdrževati. Potrebno je ogromno organizacije in discipline. Torej poleg rekrutiranja potencialnih napadalcev, moraš izvesti tudi analizo potencialnih tarč ter se seznaniti z okolico, za kar so potrebni meseci priprav (Roggio 2008)

3.2.2 Pregled primerov terorističnih napadov ter izbora tarč – analiza stroškov in koristi

3.2.2.1 Napadi na naftno industrijo

Energetski sektor predstavlja ogromno tarčo za teroristične skupine, katerih sovražniki so močno odvisni od nafte. Zato so napadi na energetske infrastrukture, pa naj bodo to fiksne napeljave (cevovodi, rafinerije ali rezervoarji), veriga za oskrbovanje (ladje in pristanišča) ali pa celo napadi na elektronsko infrastrukturo (usmerjeni v nadzorna omrežja), pri teroristih zelo zaželeni, saj povzročajo velik ekonomski efekt. Hkrati pa so ena izmed lažjih tarč, saj so

postale, tako rečeno bolj tradicionalne tarče (vojaške baze, vladne ustanove in transportna omrežja) bolj in bolj varovane. Razpravljano je bilo, da je ciljanje naftnih interesov legitimno sredstvo ekonomskih džihadistov, saj spodbuja interno stabilnost države oziroma vlade, ki jo skušajo strmoglaviti ali pa želijo svojega sovražnika prizadeti s potencialom nenadnega zvišanja cen nafte, večjih stroškov varovanja infrastrukture in v primeru Al Kaide – uničenje ekonomskega ugleda Združenih držav Amerike (Luft 2003). Nafta oskrbuje 96 odstotkov transportne energije Združenih držav, od tega je 50 odstotkov uvožjo. Tu pa se pojavi problem, saj so največja nahajališča nafte v politično nestabilnih državah in dve tretjini od tega na Srednjem Vzhodu, kjer imajo največ nasilnih izbruhov, predvsem proti zahodnemu svetu. Ti napadi niso bili v preteklosti videni kot resna grožnja, temveč bolj kot del tveganja pri tej industriji. Kljub temu pa morajo biti napadi dobro premišljeni. Al Kaida se je zavedala, da bi bilo ciljanje naftnih nahajališč nepremišljeno dejanje – vsaj dokler obstajajo alternative (kot na primer: osebje naftne industrije, naftovodi ali stavbe) – saj negativne posledice takšne akcije odtehtajo koristi. Poiskati morajo torej tarče, ki ne bodo dolgoročno oškodovale zmogljivosti naftne proizvodnje, temveč bodo povzročili dvig cen nafte (saj, kot že omenjeno, želijo, da Islamski kalifat uživa v naftnem bogastvu). Kar pa je tudi njihovo glavno vodilo v energetske vojni – Bin Laden je izjavil, da bodo nadaljevali z napadi na naftno industrijo, dokler ne bodo Združene države Amerike na poti do bankrota. Drugi prepovedani sadež so seveda naftni objekti, ki so v lasti muslimanov. Na četrto obletnico odmevnega napada 11. septembra je Bin Ladenov namestnik Ayman al-Zawahiri objavil posnetek, na katerem pravi:

“Pozivam vse mudžahide¹⁰, da osredotočijo svoje napade na nafto, ki je bila ukradena Muslimanom. Večino tega prihodka gre sovražnikom islama, in večino tega, kar pustijo, so oplenili tatovi, ki vladajo našim deželam. To je največja kraja v zgodovini človeštva. Ustaviti moramo to krajo kakorkoli lahko, da rešimo ta vir zavoljo muslimanskega naroda.”

(Pippard 2010).

Prav tako velja za teroristično skupino PKK, saj je tudi kurdska sovražnica Turčija odvisna od uvoza nafte, ki ga dobi z iraških polj. Po tehtanju stroškov in koristi so kot najboljšo možnost videli v napadu na naftovode ali na prevozna sredstva nafte.

¹⁰ Mudžahid: gverilski borec v islamskih državah, predvsem tisti, ki se borijo proti nemuslimanskim silam.

3.2.2.1.1 Napadi na naftovode od leta 2003 naprej

Naftovodi imajo zelo velike koristi z malo tveganja ter malo stroškov, saj predstavljajo lahko tarčo. Naftovode je izredno težko oziroma nemogoče varovati, saj se raztezajo po ogromnih površinah. Poleg malih stroškov so naftovodi tudi manj škodljivi za okolje, kar jim je tudi pomembno, saj nočejo uničiti zemlje, na kateri želijo ustvariti svojo državo. A vseeno povzročijo ogromno škodo sovražnikom.

Ena izmed izjemno popularnih terorističnih tarč od leta 2003 je Kirkuk-Ceyhan oziroma iraško-turški naftovod. Le-ta je dolg kar 970 km in se razteza od z nafto bogatega Kirkuka v severnem Iraku, do turškega pristanišča Ceyhan. Naftovod predstavlja iraško največjo izvozno pot surove nafte. Z nominalno kapaciteto 1,6 milijona in operativno 300.000–400.000 sodov nafte na dan je naftovod Kirkuk-Ceyhan glavni izvozni tok za naftna polja v Kirkuku kot tudi za proizvodnjo s strani kurdske regionalne vlade (U.S. Committee on Energy and Natural Resources 2014, 4–5).

Kirkuk leži na meji med Irakom in avtonomno regijo Kurdistan in je prav tako središče krize oziroma sporov med iraško sunitsko vlado¹¹ ter kurdsko šiitsko stranko glede nadzora nad naftnimi prihodki in naftnimi polji (Butler 2013). Še posebej na udaru pa je tudi del naftovoda, ki leži na jugovzhodu Turčije in je prav tako že dolgo časa prizorišče konflikta med člani Kurdske delavske stranke in turške države. Kot omenjeno, je v zadnjih letih prišlo do velikih in konstantnih problemov pri izvozu surovin v Turčijo. Glavni razlog za to lahko vsekakor pripišemo eksplozijam naftovoda na turški strani. Po vsaki eksploziji, ki poškoduje naftovod, je le-ta neoperativen za določen čas, kar privede do izgub v izvozu. Za primer lahko vzamemo dvomesečno obdobje od julija do septembra 2014, ko je imela Kurdska avtonomija za 500 milijonov izgube – po pripovedovanju Ministrstva za naravne vire v Kurdski regiji. Proizvodnja v Kirkuku je od leta 2001 padla z 900.000 sodov na dan na 280.000, kar je kar za dve tretjini manj kot pred 15 leti (South front 2015).

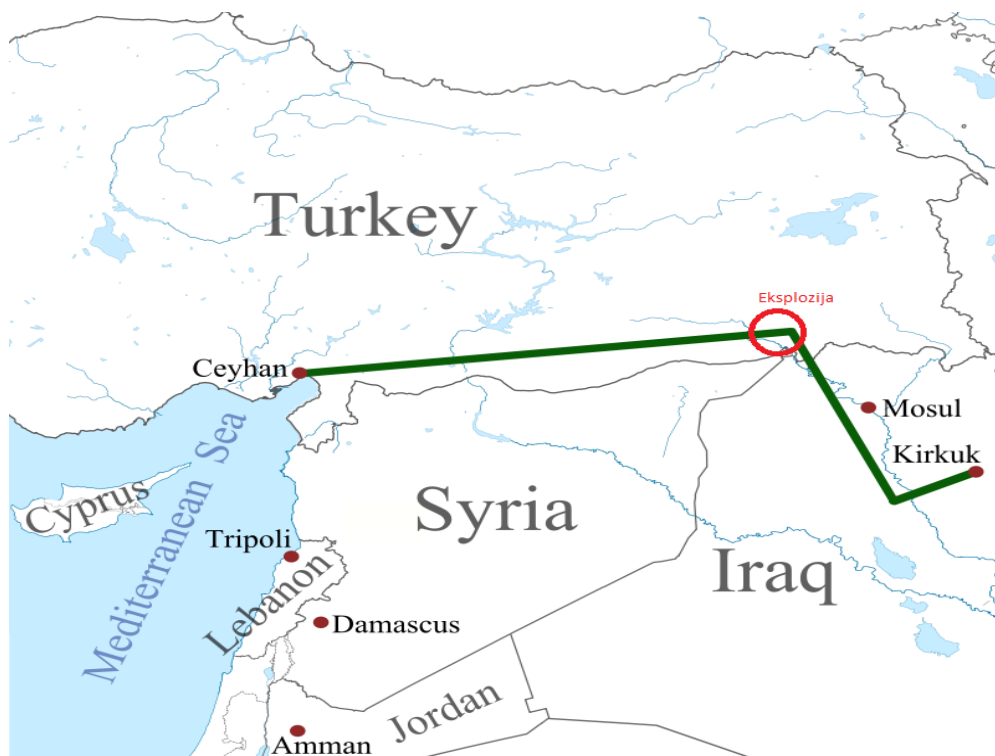
Če pogledamo le zadnja tri leta, je bil na turški strani v povprečju več kot en napad letno, na omenjeni naftovod, saj želi Kurdska delavska stranka prizadejati škodo Turčiji s tem, da ji

¹¹ Suniti so tradicionalna muslimanska skupina, ki ni razdeljena na manjše sekte. V skoraj vseh muslimanskih državah velja za večino, medtem ko so Šiiti manjšina. Razlikujeta se predvsem v Mohamedovem pravičnem nasledniku in pomembnosti Korana. Medtem ko so sunitiski verski voditelji lahko vsi muslimani s pravimi kvalifikacijami, mora šiitski voditelj izvirati izključno iz Mohamedove družine (Renton 2014).

omeji dotok nafte iz Iraka. S tem poskušajo prisiliti vlado v vzpostavitev avtonomne Kurdske regije znotraj Turčije (Siasat 2013).

Naftovod med Sirnakom in Midyatom v Madin provinci v Turčiji sta 18. in 19. julija leta 2012 prizadeli dve zaporedni eksploziji. Napad je bil izveden z eksplozivno napravo pritrjeno na del naftovoda tako, da v eksploziji ni bil nihče poškodovan. Povzročena je bila le materialna škoda zaradi luknje v cevi, vendar so problem hitro rešili in speljali tok na vzporedni alternativni cevovod. Odgovornost za napad je prevzela podskupina oziroma veja PKK – Hezen Parastina Gel¹² preko spletnih omrežij (Global terrorism database 2016a). Skupina je izjavila, da je ta naftovod strateškega pomena za turško vlado, zato so njihovi napadi usmerjeni na uničenje tega velikega vira prihodka.

Slika 3.1: Potek naftovoda Kirkuk–Ceyhan, z označeno tarčo.

Vir: Natali (2012).

Novejši primer lahko vidimo iz 27. julija 2015, ko je v kurdski provinci Sirnak prišlo do sabotaže na naftovodu Kirkuk–Ceyhan. Po besedah turškega ministrstva za energetiko teroristi napadajo energetske napeljave, da bi prizadeli državno stabilnost in napredek oziroma razvoj. Za napad je odgovornost javno – na njihovi uradni spletni strani – prevzelo

¹² Hezen Parastina Gel oziroma prevedeno v angleščino *Peoples defence forces* je vojaško krilo PKK.

krilo Hezen Parastina Gel. V napadu ni bil nihče poškodovan, sumijo pa celo, da je šlo morda za krajo nafte. Kar bi bilo razumljivo, saj bi teroristi poleg prizadejanja škode turški vladi dobili še rezerve te surovine (Raed 2015). Kaj hitro po napadu so pretok nafte zaprli in s tem zamejili škodo, imeli so srečo, saj je bil v času sabotaže pretok nafte minimalen. Turški energetske minister Yildiz je izjavil, da incident ne bo vplival na naftno ponudbo in povpraševanje. Napad ni bil najbolj uspešen, saj je le še zaostрил napetosti ter povečal turško ofenzivo proti PKK (Platts 2015).

3.2.2.1.2 Napad na tanker MV Limbur 2002

Tankerji so se izkazali za lahko tarčo, saj so počasni in neokretni, hkrati pa se na odprtem morju ne morejo nikamor skriti. Naslednji napad je velikega pomena, saj označuje prvi uspešen napad Al Kaide na naftno tarčo. Sprva niti jemenske oblasti niso želele priznati, da je bil napad povzročen s strani teroristov, temveč so ga želeli prikazati kot nesrečo, saj so vedeli, da bo to imelo dolgoročne posledice. Vendar so francoski preiskovalci, s pomočjo Združenih držav Amerike, začetne trditve ovrgli. Dodaten dokaz jim je bila tudi povezava z bombardiranjem bojne ladje Cole leta 2000 v adenskem pristanišču, za katerim je bila skupina Al Kaida, saj sta bila napada podobna. Kmalu po tem je Al Kaida prevzela odgovornost za napad (Rotella 2002). Izjavili so, da ima uničenje tankerja velik vpliv na Zahodni svet ter njihovo naftno odvisnost, saj ima rezerve nafte arabski svet na pretek. Cilj je bil torej uničiti ekonomsko pozicijo Zahoda – odvzem gospodarske moči, ki financira njihovo prisotnost v islamskem svetu. Tu izbira tarče nakazuje glavno motivacijo ustanovitve islamskega kalifata ter takojšnje izključitev zahodnih sil iz muslimanskega sveta. Napad bi povzročil oslabitev ekonomske podpore, ki omogoča obstoj sil, zato je bi se bile le-te prisiljene umakniti. Razmislek bin Ladna glede koristi, ki jih napad prinaša, je viden tudi v njegovem pogledu na prihodnost. Razumel je, da obstaja močna povezava med ekonomsko in vojaško močjo. To se je pokazalo, ko je svetoval proti nakupom ameriških izdelkov, saj je vedel, da je ta denar nato porabljen za nakup orožja in streliva, ki bo uporabljeno proti njemu in njegovim bratom (Aalborg University 2016, 13–18). Ta povezava pa razlaga izbor tankerja za teroristični napad – oslabitev ameriške ekonomske moči.

Napad se je zgodil 6. oktobra 2002 na obali Jemna in je bil močno opozorilo, kako ranljive so glavne tovarne poti in pristanišča za teroristične napade. Napad je bil kar lahko organiziran, saj so teroristi na napihljiv čoln namestili eksploziv in ga, skupaj s samomorilskim

napadalcem, poslali na stransko stran tankerja, kjer je prišlo do detonacije. Eksplozija je v ladji ustvarila ogromno luknjo ter uničila 90.000 (od naloženih 397.000) sodov nafte, ki se je razlila v morje Adenskega zaliva. V napadu je umrl napadalec in en član posadke, 12 pa jih je bilo ranjenih. Čeprav ni bilo veliko žrtev, je bila direktna škoda precejšna, še večje pa so bile posredne posledice. V trenutku je cena nafte narasla za 1,3 odstotke – oziroma 30 centov, ekonomija Jemna je utrpela dolgoročne učinke neposredno po napadu, saj je mednarodni ladijski promet v Adenskem zalivu skoraj propadel, za delujoče ladje na plovnih poteh Jemna pa se je cena zavarovalne premije potrojila. Takoj po napadu je jemenska oblast zaukazala strožje varovanje državnih pristanišč. Tudi cena za privez v jemenskem pristanišču se je podražila za 150.000 dolarjev, kar je povzročilo upad obiska pristanišča za 50 odstotkov. To je vodilo tudi do ekonomske izgube kar 3,8 milijona dolarjev mesečno. Kar naredi zadevo še bolj občutljivo, je dejstvo, da se država v veliki meri zanaša na prihodek iz naftne industrije – več kot 75 odstotkov celotnega državnega prihodka se proizvede z izvozom nafte. Zatorej je bil udarec v glavno trgovsko aktivnost za državo velik udarec, katerega posledice so odpravljali še leta zatem (Pippard 2010).

3.2.3 Primerjava in povzetek

Racionalnost izbranih terorističnih tarč se vidi skozi različne pokazatelje. Najbolj je opazno v ravni načrtovanja napada in v analizi stroškov ter koristi. Pri prvem opisanem primeru, vidimo, da je bila akcija dodobra načrtovana od samega začetka – narejena je bila dobra predhodna analiza, kako bodo prišli v mesto, razporeditev, obveščevanje, izbor napadalcev in izbor tarč. Napadalci so bili skrbno izbrani na podlagi dolgotrajnih psihičnih in fizičnih testov. Na zajetje čolnov, ki jih bodo pripeljali na kopno, so morali biti dobro pripravljene, vedeti so morali približno, koliko posadke bo na krovu, kako se ji neopazno približati ter kako privabiti najmanj pozornosti. Organiziranost skupine se kaže tudi v takojšnji razporeditvi v dvojice – vsak član je natančno vedel, kakšna je njegova vloga. Teroristična skupina je postavila na pozicijo napadalcev mlade, vitalne osebe, ki lahko v težki situaciji obdržijo hladen ter umirjen pristop. Po pričanju očividcev, to niso bili neki mladi ignorantski reveži, ki ne bi znali misliti s svojo glavo, temveč zavedni skoraj profesionalni vojaki. Da pa so razmišljali o posledicah ter dogajanju po napadu, se vidi v vzpostavitvi osprednje organizacije Deccan Mujahideen, ki naj bi zavedla preiskovalce pri začetni preiskavi.

Kot sem omenila, se racionalnost vidi tudi v analizi stroškov ter koristi, pri izboru tarče in napada upoštevajo tudi ekonomski učinek (za obe strani). Pri napadih na naftno industrijo so

ugotovili, da so stroški oziroma sredstva, ki jih morajo vložiti, minimalna za doseg njihovih ciljev (zelo lahke tarče – naftovodi zaradi obsežnosti ter težke kontrole, tankerji zaradi njihove počasnosti, okornosti ter ranljivosti), saj z uničenjem ekonomske moči nasprotnika, spodkopavajo stabilnost njegove vlade ter s tem zamajejo oblast. Z malo truda jim uspe prizadejati veliko škodo nasprotniku, saj jim nafta predstavlja ogromen vir dohodka ter s tem odvisnost od nje. Presodili so, da bi bila izguba člana ter potencialno aretiranje več članov sprejemljiva za doseg končnega cilja. Ne gledajo le na takojšne posledice, temveč na dolgoročne (kar lahko vidimo v vseh zgornjih primerih – dvig cen nafte, znižanje vrednosti funta). Racionalnost se v tem primeru kaže tudi v načinu razmišljanja, saj so teroristi zaznali povezavo med ekonomsko ter vojaško močjo. Zato je bil napad na tanker premišljen, da uniči ekonomsko pozicijo Zahoda – da jim odvzame gospodarsko moč, ki podpira njihovo prisotnost v islamskem svetu. Po mnenju preiskovalcev je za tak napad potrebnih veliko več kot le dva posameznika, ter ogromno truda ter koordinacije (Rotella 2002).

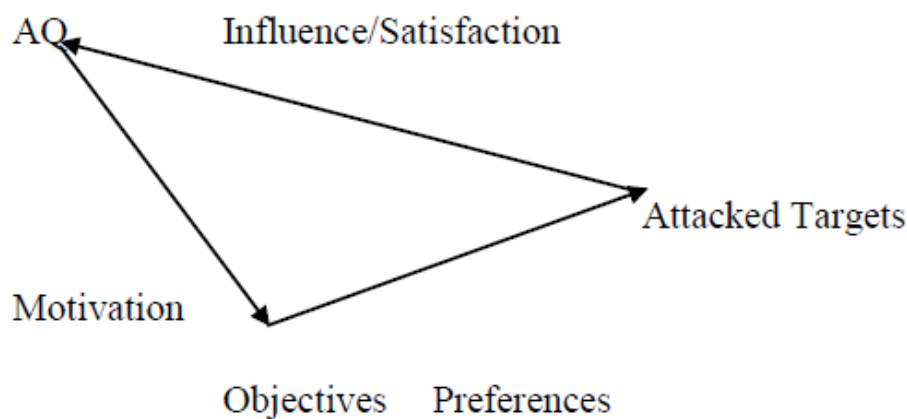
Oba napada sta bila motivirana s strani religijskih razlogov. Tarče obeh napadov so bile izbrane racionalno, vendar pa lahko vseeno vidimo določene razlike. Pri prvem primeru – napada na Mumbai – vidimo, da so bile primarne tarče tuji civilisti, medtem ko teroristi pri opisanih napadih na energetski sektor ciljajo predvsem na materialno škodo in ne na civiliste. Podobnost pri izboru tarče lahko opazimo pri izboru psiholoških oziroma neposrednih tarč – saj so napadalci pri vseh primerih ciljali tudi na vlade držav napada. Pri prvem primeru so želeli teroristi z napadi na civiliste državo prisiliti v pogovore ter pogajanja glede njihovih zahtev (izpustitve džihadistov). Pri drugem primeru so s povzročitvijo neposredne materialne škode seveda želeli vplivati na ekonomsko moč države – upad izvoza nafte, upad prometa v pristanišču ter seveda stroške popravila naftovodov. Tako lahko iz primerov vidimo, da so bile tarče izbrane racionalno, z veliko načrtovanja, pa vendar je bila za izborom drugačna logika.

3.3 FAKTORJI, KI VPLIVAJO NA PROCES IZBORA TERORISTIČNIH TARČ

Opaženo je bilo, da dve spremenljivki najbolj vplivata na izbor tarč ter vrsto napada – motiv ter sposobnost. Slednja je kalkulacija ranljivosti in sredstev ter virov, ki jih ima organizacija na voljo za izvedbo napada. Čeprav sposobnost vsekakor vpliva na izbor, saj si napadalci

obetajo uspeh in se zato ne bodo lotili tarč, kjer je večja možnost neuspeha, pa sama po sebi ne pomeni nič. Glavni faktor je še vedno motiv teroristične organizacije, ki narekuje principe, ti pa vodijo k izboru tarč. Ti so namreč odraz motivacije, saj je motiv tisti, ki navdahne akcije oziroma napade in ne sposobnost za izvršitev dejanja. Funkcija motiva pa je povezava med cilji in napadenimi tarčami (Libicki in drugi 2007), kar lahko vidimo na spodnji sliki.

Slika 3.2: Povezava ter vpliv različnih faktorjev

Vir: Aalborg University (2016, 18).

Na sliki vidimo korelacijo med različnimi faktorji: teroristična skupina, motivacija, cilji, preference, tarče in vpliv ter zadoščenje. Torej, motivacija teroristične skupine se prenese v cilje oziroma namen. Slednji nato ponudi neki seznam preferenc uporabljenih za izbor tarč. Napad na izbrano tarčo bo napadalcem ponudil zadoščenje ter vpliv – saj odraža njihove želje. Vsekakor pa je pomemben dejavnik tudi sposobnost teroristične organizacije, če je ta slabo pripravljena (premalo sredstev, članov ali časa), ji morda napad na želeno tarčo ne bo uspel. Motivacija služi kot glavni namen oziroma glavna poanta obstoja teroristične skupine, saj ji nudi zagon za napad na določeno izbrano tarčo. Obravnavati jo moramo kot neki skupek akcij, ki reflektira glavno mišljenje ter ideje – le-te pa so nato oblikovane v dosegljive cilje teroristične organizacije. V organizaciji motivacija deluje kot povezava med njenimi cilji in dojemanjem, kakšno vrednost ima napad na tarčo v sklopu promoviranja njenih ciljev. Cilji so

zagovarjani le, če je sovražnik izpostavljen ter oškodovan. Torej, če teroristična organizacija naredi napako in izbere napačno tarčo, ter ji prizadene škodo, je to v nasprotju z njenimi cilji ter s tem tudi motivom organizacije. Zato bo organizacija tarče vedno izbrala zelo previdno ter preudarno (Libicki in drugi 2007). Drake (1998) v svojem članku »*The Role of Ideology in Terrorist*« opaza, da veliko faktorjev vpliva na izbor tarč, vendar ima ideologija osrednjo vlogo v tem procesu, saj zagotavlja okvir delovanja ter določa dinamiko napada. Ideologija določa razlago, zakaj naj bi neka teroristična organizacija sploh obstajala, iz tega sledi, da bo lahko skupina upravičila napad in seveda tudi izbiro tarče, mora dodobra o tem razmisliti in pretehtati svojo odločitev. Ideologija, v tem primeru je motivacija, za katero je bila teroristična organizacija sploh vzpostavljena in hkrati tisto, iz česar črpajo ideje za svoje napade. Torej izbira tarče ter ideologija skupine sta zelo tesno prepleteni. Razlika med skupinami z različnimi cilji je vidna tudi v prevzemanju odgovornosti. Medtem ko politične skupine želijo pritegniti medijsko pozornost z namenom razkritja, kdo stoji za napadom, verske teroristične organizacije pogosto ne prevzamejo odgovornosti, saj le delajo po navodilih Alaha. Kljub vsemu pa se stvari sčasoma spreminjajo, saj tudi versko usmerjene skupine vedno bolj prevzemajo odgovornost oziroma kot bi oni rekli, zasluge za napade. Teroristične organizacije s političnim ciljem s svojimi nasilnimi dejanji poskušajo doseči spremembe, ki bi koristile večini; medtem ko verski teroristi skrbijo le za cilje, ki bi koristile njim ter njihovim privržencem. Kljub vsemu obe vrsti napadov štejeta za terorizem, saj namerno povzročata škodo, pa naj bo končni cilj takšen ali drugačen. Lahko pridemo do zaključka, da so tarče v politično-ideološko usmerjenem terorizmu morda bolj racionalno izbrane, saj so težje dostopne, pa tudi sami napadalci se bolj bojijo, saj želijo dočakati spremembe, za katere se borijo.

S pomočjo spodnjih primerov bom poskušala preveriti, ali teorija drži – ali so faktorji, ki najbolj vplivajo na izbiro tarč, res motivacija, sposobnost in cilji.

3.3.1 Primeri procesov izbora terorističnih tarč pri različnih terorističnih organizacijah

3.3.1.1 PRIMER EIJ: Napada na ameriški veleposlaništvi v dveh vzhodnoafriških državah – Tanzanija in Kenija

Pred velikim napadom 11. septembra so se napadi na ameriške nepremičnine, prebivalstvo ter pomembno infrastrukturo dogajali večinoma na tujih ozemljih. Takšna sta tudi spodaj opisana

primera simultanelega napada na dve ameriški veleposlaništvi v Nairobiju v Keniji ter Dar es Salaamu v Tanzaniji, 7. avgusta 1998. Šlo je za eksplozijo kombijev/tovornjakov, ki sta imela pritrjenega med 3 in 17 tonami eksploziva. To so potrdili tudi seizmologi po analizi energije proizvedenega s strani bomb. Tovornjaka sta eksplodirala znotraj nekaj minut, med 10.30 in 10.40 po lokalnem času (Standberry 2012). V Nairobiju je napad terjal 213 smrtnih žrtev in več kot 4.000 ranjencev. V Dar es Salaamu je bila eksplozija manjša – smrtnih žrtev je bilo 11 ter okoli 85 ranjenih. Glavne tarče napada so bili seveda ameriški veleposlaništvi in ameriško osebje, vendar je bila večina žrtev nacionalnega oziroma avtohtonega porekla, čeprav so se temu želeli izogniti (pred napadom so hoteli prestrašiti in spoditi ljudi stran s prizorišča (Frontline 1998). Vsega skupaj je bilo ubitih 12 Američanov, seveda je bila povzročena ogromna škoda na obeh zgradbah, ki sta bili skoraj do tal porušeni. Veleposlaništvo v Nairobiju so morali na novo zgraditi, saj je bila škoda prevelika. V Tanzaniji je bila materialna škoda manjša, saj stoji zgradba veleposlaništva bolj na obrobju, odmaknjena od naselij. Tako imenovana postranska škoda se je raztezala v soseske v bližini veleposlaništev. Največ škode je bilo na sosednji stavbi Ufundi – študentskem domu, ki je bila popolnoma porušena. Po ocenah naj bi se škoda gibala nekje do ene milijarde dolarjev (The Federal Bureau of Investigation 2016). Nadalje je bilo približno 12 ameriških veleposlaništev začasno zaprtih zaradi prejetih groženj (Anti-defanation League 2016).

Odgovornost za napad je najprej prevzela Liberation Army for Holy Sites (Anti-defanation League 2016), vendar se je kaj kmalu izkazalo, da je to le krinka za skupino Egiptovski islamski džihad (tudi EIJ) (Global Terrorism Database 2016b). Člana Fazul Abdullah Mohammed in Abdullah Ahmed Abdullah naj bi bila veleuma bombardiranja (Standberry 2012). Odgovorna člana in skupina EIJ naj bi bila pod ideološkimi vplivi Al Kaide, saj je bil vodja EIJ – Ayman al-Zawahiri desna roka Osame bin Ladna (Anti-defanation League 2016). Z napadoma sta oba prišla na radar ameriške javnosti ter FBI¹³. S tem je Osama bin Laden prišel na listo najbolj iskanih beguncev (Snowdon in Johnson 2016). Drugo vez z Al Kaido so našli, potem ko so prijeli osumljenca Odeha, ki je trdil, da je eden izmed 7 operativcev poslanih s strani bin Ladna na pomoč EIJ (Anti-defanation League 2016). Sama akcija je bila zelo dobro načrtovana ter usklajena, saj se je raztezala preko dveh držav. Maja 1998 je eden izmed napadalcev kupil vilo v Nairobiju z visokimi zidovi okoli posestva, da je imel zasebnost in več prostora pri izdelavi bombe in da je bil bližje tarči. Bomba je bila izdelana iz

¹³ FBI: *Federal Bureau for Investigation*. Zvezna preiskovalna pisarna.

400–500 cilindrov (približno velikost pločevinke za pitje) TNT¹⁴ eksploziva. Cilindri so bili zapakirani v 20 posebej za to narejenih lesenih zabojev, ki so bili nato zapečateni. Kupili so tudi dva tovornjaka oziroma kombija, na katerega so nastavili 6 kovinskih ploščic oziroma palic, iz katerih so naredili nekakšno kletko za v zaboj zapečateni eksplozivno napravo. Eden izmed napadalcev je šel tudi v izvidnico, da vidi, kako lahko najlažje ter najbolj učinkovito dostopiti do tarče. Ugotovil je, da je najbolje, če postavijo oziroma pripeljejo tovornjak čim bližje zadnjemu delu stavbe in ne spredaj ali pa v garažo (Frontline 1998). Mesec pozneje je drugi napadalec v Dar es Salaamu najel hišo, le 6 kilometrov stran od ameriškega veleposlaništva. Tu so TNT pritrdili na 15 rezervoarjev za kisik in plinskih posod. Za prenos eksploziva so uporabili vreče napolnjene z rižem, za varnost ter usmeritev eksplozije. Tu vidimo, kako natančno so bile bombe izdelane in kako je bilo poskrbljeno za prevoz do tarče. Napadalci niso bili neki obupani ljudje v želji po boljšem življenju, saj so bili napadalci izobraženi poslovni ljudje, arhitekti ter bogati lastniki zemljišč. Bili so verniki, ki so bili pripravljani za svoja prepričanja tudi umreti – bombi so namreč morali ročno detonirati, ali pa med aretacijo in obsodbami (Frontline 1998).

Motivacij oziroma razlogov za izbor teh tarč ter datuma napada je več. 7. avgusta 1998 je bila osma obletnica prihoda ameriških čet v Somalijo in Savdsko Arabijo (nekje v zgodnjih fazah Perzijske zalivske vojne, po iraški invaziji na Kuvajt) ter prisotnosti Amerike v Jemnu. Al Kaida je imela prihod ameriških čet na sveto zemljo Meke in Medine za veliko žalitev (CNN 2015). Napada naj bi bila maščevanje za mučenje in izročitev štirih članov EIJ, ki so bili aretirani v Albaniji za serijo umorov storjenih v Egiptu. Dva meseca pred napadom so za izročitev poskrbele Združene države Amerike. Kaj kmalu zatem je bilo v Združene države Amerike komunicirano, da naj pričakujejo odgovor ter povračilo za njihovo vmešavanje. Če je to pravi razlog za napad, lahko vidimo, kako hitro se lahko teroristična organizacija aktivira ter organizira napad. Pri vsem tem ne moremo reči, da so nepremišljeni, saj so morali napadalci vložiti veliko »hitrega« truda – tako fizičnega kot tudi miselnega. Drugi razlog, po mnenju bin Ladna, pa je vključenost zgornjih dveh veleposlaništev v invazijo na Somalijo. Bin Laden je menil, da ima Amerika načrt, kako razdeliti Sudan, načrt pa naj bi izviral iz veleposlaništva v Nairobiju. Tretja zgodba pa naj bi bila, da sta bili obe veleposlaništvi krivi tudi za genocid v Ruandi. S tem je svoje sledilce prepričeval o slabosti, okrutnosti zahodnega sveta, še posebej Amerike. Novinar Lawrence Wright pa meni, da je bil resnični razlog

¹⁴ TNT je primer močnega eksploziva, ki mu manjka kisik.

oziroma cilj napadov le zvabiti Ameriko oziroma njene čete v Afganistan, ki se mu pravi tudi Pokopališče imperijev – torej začetek uničenja Združenih držav Amerike.

Za pomoč pri preiskavi – zbiranje dokazov, identifikacija žrtev in iskanje napadalcev – je bilo tja poslanih več kot 900 agentov FBI in še več osebja FBI (The Federal Bureau of Investigation 2016). Po končani preiskavi je bila izdana obtožnica za 26 ljudi, do sedaj je bilo poravnanih manj kot 20 primerov (Snowdon in Johnson 2016).

Napada sta s strani takratnega ameriškega predsednika dobila zelo oster odgovor. Clinton je iniciiral operacijo *Infinite Reach*, ki je predstavljala serijo napadov na tarče v Sudanu ter Afganistanu konec avgusta 1998. Vse to je predhodno tudi javno napovedal na ameriški televiziji v najbolj gledani konici dneva (Snowdon in Johnson 2016). Kenija je bila po napadu s strani ameriškega oddelka državnega urada diplomatske varnosti dodana k Programu za pomoč proti terorizmu¹⁵. Povečali so tudi denarno podporo Keniji, vključno s takojšnjimi 4,3 milijona dolarjev, ki so bili po večini dodeljeni žrtvam (CNN 2015).

3.3.1.2 PRIMER PIRA – Bomba v Manchesteru 1996

Naslednica znane teroristične organizacije IRA je pet dni po eksploziji priznala odgovornost za bombni napad v Manchesteru 15. junija 1996. V centru mesta je ob 11.17 v kombiju eksplodirala 1500 kilogramov težka bomba (Cusick 1996). K sreči ni bilo nobenih smrtnih žrtev, ranjenih pa je bilo 212 ljudi.

Cilj napada organizacije je bilo prizadejati škodo mestni infrastrukturi ter ekonomiji Manchestera. Kar jim je tudi uspelo – to je bila največja detonirana bomba v Veliki Britaniji od konca 2. svetovne vojne. Po ocenah zavarovalnice je bilo za okoli 1,2 milijarde funtov škode. Veliko stavb blizu eksplozije je bilo tako poškodovanih, da so jih morali porušiti, saj jih ni bilo mogoče obnoviti, še več pa jih je bilo dolgo časa zaprtih zaradi obnove in popravil. Napad je prizadel kar tretjino mestnega središča – 49.000 kvadratnih metrov prodajnih in 57.000 metrov poslovnih površin. V radiju 0,8 kilometra okoli prizorišča je bilo uničenih okoli 400 podjetij, od tega jih 40 odstotkov ni okrevalo. Večina gradnje je bilo končane do leta 1999, vendar pa je bil popolni zaključek obnove šele leta 2005. Hkrati je moralo mesto organizirati razne dogodke, da bi privabili ljudi v ta del mesta (Cusick 1996).

¹⁵ V originalu Antiterrorism Assistance Program.

90 minut pred detonacijo bombe je PIRA po telefonu poslala opozorilo v Granada Studios, da imajo dobro uro časa za evakuacijo centra mesta. Klicatelj naj bi imel irski naglas, podal pa je tudi geslo skupine, da bodo grožnjo vzeli resno. Pozneje so po telefonu o nameri obvestili tudi televizijsko postajo, radio, časopis ter bolnišnice. Območje so policisti, skupaj z varnostniki okoliških zgradb kar se da hitro evakuirali, vseeno pa ekipi za detonacijo bomb, eksploziva ni uspelo onesposobiti. V tistem času je bilo v bližini okoli 80.000 ljudi, hkrati pa so morali prepričati ljudem, da bi se prebili znotraj človeškega obroča, ki so ga naredili reševalci (v obsegu 2,4 kilometra okoli tovornjaka). Reševalno akcijo je oteževal ogromen oblak dima, ki se je raztezal kar 300 metrov nad tlemi in deli lutk iz izložb, ki so jih zamenjevali za trupla (Booth 2015).

PIRA je v svoji izjavi podala sporočilo, da močno obžaluje, da je bilo v eksploziji poškodovanih toliko civilistov, saj to ni bil njihov namen. Kar je napad povežalo s PIRO, je tudi način izdelave ter material bombe. Vse kaže na to, da se ve, kdo so storilci – kar so priznali tudi sami, a kljub obširni operaciji za storjeno ni bil nihče nikoli aretiran. To se je zgodilo že velikokrat poprej – neuradno se ve, kdo stoji za napadom, a nihče noče spregovoriti javno zaradi strahu pred posledicami. Druga razlaga pa je, da so bili v obdobju mirovnega procesa, zato si je britanska vlada zelo želela verjeti oziroma prikazati, da se PIRA premika iz želje po vojni v smer miru (BBC 2006). PIRA že od leta 1970 vodi kampanjo za Združeno Irsko, Manchester je bil že poprej tarča napadov zaradi velikosti mesta (saj je eno največjih mest v Angliji), vendar nikoli v takem obsegu kot tedaj. Organizacija je napadala angleška mesta zato, da dobijo več medijske pozornosti na politični in javni ravni. Akcijo so planirali ravno med gostovanjem evropskega nogometnega prvenstva, saj bi tako dobili še več publicitete. Omenjeni napad se je zgodil ravno po prvem premirju (med letom 1994–1996), saj so trdili, da je Velika Britanija uničila oziroma zapravila premirje. Namesto da bi spodbujala pogovore in pogajanja, je potiskala IRO v predajo orožja in priznanje poraza. Kar so hoteli pokazati z bombo v Manchestru, je to, da se še vedno lahko vrnejo k vojni, da so daleč od nebojlene poražene organizacije. Še vedno so sposobni odvreči veliko bombo v mesta ter povzročiti strah(ospoštovanje) in škodo (BBC 2006).

Napad je bil dobro načrtovan glede na čas in prostor. Glavni namen je bil prizadejati mestu škodo in si s tem zagotoviti največ možne medijske pozornosti. S tem so hoteli pokazati, da je stranka še vedno močna in sposobna velikih napadov. Kot sem omenila, njihov namen ni bilo poškodovanje civilistov, zato so tudi izdali predhodno opozorilo o bombi, hkrati pa so morali bombo izdelati tako dobro, da je policistom ne bi uspelo onesposobiti.

3.3.1.3 PRIMER AL KAIDE – napad v Londonu 2005

Kot omenjeno, ima Al Kaida mnogo privržencev, ki se oblikujejo v posamezne celice, ena od teh je sodelovala tudi v spodaj opisanem primeru.

Incident je bil označen za najsmrtonosnejše bombardiranje Londona od 2. svetovne vojne in kot drugo največje dejanje terorizma v Veliki Britaniji od leta 1988, ko je bilo napadeno letalo Pan Am, ki je letelo na Škotsko. V njem je umrlo kar 270 ljudi. Napad v Londonu 7. julija 2005, označujejo kot zadnji uspešni napad, v katerega je bil vpleten oziroma ga je nadzoroval veliki vodja Al Kaide – bin Laden. Vendar napad ni bil izpeljan direktno od njih, temveč s strani celice, situirane v Londonu, navdihnjene s strani Al Kaide. Kot sem omenila že pri teoriji, te manjše celice iščejo potrditev pri krovni celici, sprašujejo za nasvete ter pomoč (The Telegraph 2011). Preiskovalci so našli dokaze, da je vodilni mož te celice – Khan, skupaj s še enim članom odšel na urjenje v Pakistan, kar je znano za delovanje celic, saj so še vedno pod okriljem krovne organizacije, ki jih vodi iz ozadja (Robertson in drugi 2012). Napad znan pod imenom 7/7 je namenoma ciljalo na civiliste z bombardiranjem javnega prevoznega sistema med najbolj prometnim časom. Ob 8.50 zjutraj so se v presledkih 50 sekund detonirale tri bombe s samomorilskimi napadalci, ki so jih namestili na podzemno železnico. Škode je bilo ogromno, poleg treh vlakov, na katerih so bile bombe, so bili poškodovani tudi mimoidoči, vlaki, železnica ter stene predorov.

Četrta bomba je eksplodirala kar eno uro pozneje na zgornjem nadstropju, značilnega angleškega dvonadstropnega avtobusa na Tavistock Square. Skupno je v napadu umrlo 52 civilistov ter štirje samomorilski napadalci, več kot 700 ljudi pa je bilo ranjenih (The Telegraph 2011). Pozneje so tudi identificirali vse štiri napadalce, trije sinovi pakistanskih imigrantov (Mohamed Khan, Shezad Tanweer, Hasib Hussain) ter Jamajčan (Germaine Lindsay), ki je prestopil v islam. Vodja, in hkrati najstarejši predstavnik skupine Khan je skupaj s pomočjo Tanweera pred napadom posnel video, ki ga je predvajala televizijska mreža Al Jazeera, na katerem opisujeta razloge za svoj napad.

»Jaz in tisoči drugi se odrekamo vsemu, v kar verjamemo. Naše gonilo in motivacija ne izvirata iz otipljivih stvari, ki jih ponuja ta svet. Naša vera je islam, pokorščina edinemu resničnemu bogu in sledimo stopinjam zadnjega preroka. Vaše demokratično izvoljene vlade so nenehno krute do mojih ljudi po vsem svetu. In zaradi vaše podpore ste neposredno odgovorni, prav tako, kot sem jaz neposredno odgovoren za varovanje

in maščevanje svojih muslimanskih bratov in sester. Dokler se ne bomo počutili varne, boste vi naše tarče in dokler ne prenehate z bombardiranjem, zapornimi kaznimi in mučenjem mojih ljudi, ne bomo prekinili boja. V vojni smo in jaz sem vojak. Zdaj boste tudi vi okusili realnost te situacije.

(...) Jaz sam, jaz sam molim k Alahu ... da me povzdigne k tistim, ki jih ljubim, prerokom, glasnikom, mučenikom in današnjim junakom, kot so naš dragi šejk Osama bin Laden, dr. Ayman al-Zawahri in Abu Musa bal-Zarqawi ter vsi drugi bratje in sestre, ki se borijo v ta namen.

To, čemur ste bili zdaj priče, je le začetek niza napadov, ki se bodo nadaljevali in bodo vse večji, dokler ne povlečete ven svojih sil iz Afganistana in Iraka. In dokler ne prenehate s finančno in vojaško podporo Ameriki in Izraelu.»

(House of Commons 2006, 19).

Citat jasno kaže, kako močno, preko vere, verjamejo v svoja dejanja. Kot vzrok za napad navajajo podporo Anglije zahodnemu "neislamskemu", torej zlemu svetu, saj ne omogočajo islamskim bratom in sestram varne klime v državi. Izrazi tudi svoja pričakovanja glede nagrade – to naj bi dobil po svoji smrti (zato mu tudi ni problem dati svojega življenja za svoja prepričanja), kar je izredno značilno za verske teroristične skupine. Škode ter zmede je bilo, še posebej takoj po napadu, veliko. Mobilno omrežje Vodafone se je dobesedno sesulo, druga omrežja pa so prijavila motnje zaradi ogromne zasedenosti linije. Večino dneva javni prevozni sistem v Londonu ni deloval, nekatere linije pa so bile vzpostavljene šele nekaj dni po dogodku. Hkrati so malce pritisnili na rečni prevoz, ki je ponujal brezplačni prevoz zaradi prenatrpanih vlakov in avtobusov. Veliko dela so imeli tudi z evakuacijo območij, ki bi lahko predstavljala nadaljnje tarče, kot je na primer, zelo turistični Russel Square. V dnevu napada se je vrednost britanskega funta v primerjavi z ameriškim dolarjem znižala za 0,89 centa ter s tem dosegla najnižjo vrednost v zadnjih 19 mesecih. Index FTSE 100 (to je indeks Londonske borze, ki vključuje 100 podjetij z največjo tržno vrednostjo) se je v roku dveh ur po napadu znižal za 200 točk, kar je bil največji padec od invazije na Irak. To bi lahko bilo katastrofalno za tržno stabilnost, vendar je Londonska borza odreagirala hitro in uvedla poseben ukrep ter s tem omejila tako imenovan pojav »panične prodaje« delnic. Dosegli so tudi cilj velike medijske pozornosti. Nепrekinjeno so o napadu poročale različne televizijske mreže čez cel dan. Sky News pa celo ni predvajala nikakršnih oglasov celih 24 ur, to je bil najdaljši

neprekinjen prenos novic v 50-letni zgodovini ITV. Spletna stran BBC je v tem času zabeležila neverjetno število obiskov (40.000 ogledov na sekundo). Posledično se je povečala tudi količina prenesenih podatkov, ki je dosegala tudi 11 GB/s – za primerjavo vzemimo obvestilo o izboru gostitelja olimpijskih iger 2012, ko je ta vrednost znašala 5 GB/s (Duthel 2011, 264–265). Poleg neposredne takojšnje škode, so bile tudi poznejše posledice in zmeda ogromna.

3.3.1.4 PRIMER ETA – atentat na Luisa Carrera Blanca

V času, ko se je zgodil napad, ki ga bom opisala spodaj, je bila organizacija ETA še dokaj neznana, še posebej na področju bombardiranja. Dandanes še vedno obstaja¹⁶ z istim ciljem – ustanovitev baskovske države. V letih delovanja je imela vzpone in padce, vmes je tudi že razglasila mirno stanje ter uporabo le političnih sredstev za doseg svojih ciljev. Podporo so pridobili s Francovim represivnim režimom do Baskov, kar jih je le še podžigalo in dodatno motiviralo. Za svojega naslednika je določil svojo desno roko, španskega predsednika vlade Luisa Carrera Blanca, ki je bil umorjen 20. decembra 1973 med operacijo znano pod imenom Ogro (Russell 2012). Atentat je tako označeval začetek konca Francovega režima, saj ga Luis ne bi mogel več peljati naprej. Kot sem že omenila, je bila operacija dodobra načrtovana. Napadalci so veliko časa posvetili nadzorovanju in sledenju Luisa, in tako ugotovili, da je človek navade, kar ga je na koncu tudi pokopalo. Dva izmed teroristične organizacije ETA sta se izdajala za študenta kiparjenja in najela kletni prostor v stavbi ob robu ceste, po kateri se je Luis s svojim šoferjem vsakič peljal po koncu maše. Tam so začeli kopati rov pod cesto, kamor so nato namestili 80 kilogramov eksploziva (McGovern 2010, 2). Da bo eksplodiralo ob pravem trenutku, so na steno stavbe, poleg katere je bil pod cesto nameščen eksploziv, narisali črto. Malo pred to točko pa so parkirali dva avtomobila, na že tako ozki enosmerni ulici, da bo moral avtomobil malce upočasniti, kar je dalo dovolj časa za sprožitev. Eksplozija je bila tako močna, da je avto odneslo čez sosednjo stavbo na drugo stran, kjer je padel na teraso. Še nikoli od državljanske vojne (ki se je končala leta 1939), ni noben vladni minister umrl tako nasilne smrti. Luis in njegov šofer sta umrla v trenutku, štirje ljudje pa so bili ranjeni. Žrtev torej ni bilo veliko, a so dosegli svoj cilj. ETA je povedala, da je bil atentat zgolj maščevanje obsodbe petih političnih nasprotnikov režima, vključujoč nekaj članov ETE. V svojem manifestu je ETA razložila svoje motive za umor:

¹⁶ Glej poglavje 3.1 Opis terorističnih skupin za bolj podroben opis.

»Atentat je bil zaukazan in je imel nekaj jasnih ciljev. Od začetka leta 1951 je Carrero Blanco tako rekoč okupiral vladne sedeže v režimu. Bolj kot kdor koli drug je simboliziral vlogo 'čistega frankizma', in ne da bi se popolnoma povezal s katerim od frankističnih nagnjenj, je prikrito poskušal na oblast privedi Opus Dei. Brez oklevanja je konsistentno gradil lastno državo znotraj države: ustvaril je mrežo ovaduhov na ministrstvih, v vojski, falangi in tudi v Opus Dei. Njegovi policiji se je uspelo učvrstiti v vseh frankističnih sistemih. Tako je postal ključni element v sistemu in temeljni del politične igre oligarhije. Po drugi strani je postal nezamenljiv zaradi svojih izkušenj in sposobnosti za manevriranje in ker nikomur drugemu ni uspelo obdržati internega ravnovesja frankizma.«

(Iberia Nature 2012).

Luisa Carrera Blanca je bilo potrebno odstraniti, saj je posebljal duha frankizma, ki so ga člani Ete tako prezirali. Postajal je izredno močna oseba v politiki, ki bi imela močan vpliv na prihodnja dogajanja, ki zagotovo ne bi bila v prid Baskom, zato ga je bilo potrebno odstraniti. Znan je le en član Ete, ki je sodeloval pri napadu – Jose Miguel Benaran Ordenana, ki je bil pet let za tem ubit s strani desničarske organizacije. Z napadom so dobili kar precejšno publiciteto in dali svetu jasno vedeti svojo željo po osamosvojitvi, in hkrati vzpostaviti sebe kot eno najbolj strašnih ter vplivnih terorističnih organizacij na svetu. Bolj pomembno od tega pa je, da so s tem uničili mit neranljivosti, ki je obkrožal Francov politični režim in vlil up vsem, ki so nasprotovali diktatorstvu, saj so uničili Francov načrt glede nasledstva. Konec koncev je Carrerova smrt privedla do demokratizacije Španije, kot jo poznamo dandanes (BBC 2015a).

3.3.2 Povzetek in primerjava

Kot omenjeno, so glavni faktorji, ki vplivajo na izbor tarče, medseboj prepleteni – motivacija, cilj ter sposobnost teroristične organizacije. V prvem primeru napada na dve ameriški veleposlaništvi v Afriki je bila glavna motivacija skupine EIJ (ter v ozadju Al Kaide) izgon ameriškega vpliva iz islamskega sveta. To skušajo doseči z ustrahovanjem ter kazanjem svoje moči. Motivacij, ki so gnale to skupino k izboru teh tarč, je več – vsesplošna ameriška prisotnost ter vmešavanje v zadeve svete dežele (kot na primer: prisotnost ameriških čet,

delitev Sudana, izročitev zapornikov). Spet druga motivacija, ki je skupino pripeljala k temu dejanju, je, da sta bili veleposlaništvi vpleteni v genocid v Ruandi. Kot sem omenila, je cilj vsekakor pokazati Ameriki ter njenim zahodnim zaveznikom, da je organizacija močna ter sposobna velikih napadov, ter jih s tem prisiliti v umik iz islamskega sveta. Kot lahko opazimo, so bili tu motivi verske narave, za njih je glavno povzročiti ogromno škodo in s tem pritegniti veliko medijsko pozornost. Kar so z napadom tudi dosegli (stavbe, ulice, ceste itd.).

Drugi primer, ki lepo osvetli glavne faktorje, pa je eksplozija v Manchesteru leta 1996. Želja oziroma glavni cilj (P)IRE je združena Irska, v kar želijo pripraviti oziroma prisiliti tudi britanske politike. To nameravajo narediti s prizadejanjem velike gospodarske škode. To ter pritegniti pozornost politikov k poslušanju je najlažje doseči s publiciteto, zato so si tudi za ciljno tarčo izbrali eno izmed največjih britanskih mest. Tudi časovno so za napad izbrali ravno evropsko nogometno prvenstvo, da je bil medijski učinek še večji. Kot eden izmed glavnih faktorjev izbora tarče je tudi sposobnost skupine in prav to so želeli dokazati z izborom tarče in napada. Njihov cilj je bil prizadejanje škode in ne civilnih žrtev, kar vidimo v zgornjem primeru. Organizacija je pred napadom obvestila medije in s tem omogočila evakuacijo ljudi ter preprečila nedolžne smrtne žrtve. Prav to pa je v nasprotju z versko usmerjenim terorizmom značilno za terorizem s političnimi (nacionalističnimi) motivi.

Tako skozi teoretični del kot tudi z zgornjimi primeri lahko opazimo, da se izbira tarč razlikuje glede na končni cilj terorističnih skupin ter na njihovo začetno motivacijo (Drake 1998, 53). Medtem ko ideološki terorizem temelji na pridobivanju podpore zunanjih podpornikov, si verske teroristične skupine želijo podpore, ter s tem združitve, čim večjega števila pripadnikov. Politično usmerjene teroristične organizacije zato ne povzročajo nobene dodatne škode in nepotrebnih smrti civilistov, saj vedo, da bodo s tem izgubili podporo ljudi ter se jim zdi to celo nemoralno (Kalyvas in Sánchez-Cuenca 2005, 213). To lepo prikazuje primer atentata na Luisa Carrera Blanca, kjer je bil tarča napada le on – torej en sam človek simbolnega pomena, saj je posebej duha frankizma (postranska žrtev je bil le še njegov šofer) (McGovern 2010, 2). Ker pa po navadi ciljajo na trde tarče z visoko stopnjo varovanja, so ključnega pomena priprave, načrtovanje in poznavanje območja napada. Na to se spet lepo nanaša zgornji primer, kjer so se na napad zelo dobro pripravili. Potrebna je bilo veliko načrtovanja – opazovanje in sledenje tarči ter ugotavljanje najprimernejšega trenutka za izvedbo napada. Najeli so celo klet za izkop rova ter namestili avtomobila v ozko ulico za pridobitev na času. V nasprotju pa verskim terorističnim skupinam ni toliko mar za zunanjo podporo, zato povzročajo ogromno škodo, skupaj z ogromnim številom žrtev, saj naj bi bile te

celo potrebne za doseg njihovih ciljev (Libicki in drugi 2007, 11). To se jim zdi edino pravilno, civilisti zahodnih dežel predstavljajo zlo, saj ne sledijo načelom Korana. Prav to je prikazano s primerom v Londonu, kjer je umrlo več kot 50 civilistov, začetne škode ter zmede pa je bilo ogromno (The Telegraph 2011). V primeru je lepo viden tudi vpliv krovne organizacije (Al Kaide) na delovanje njenih celic. Tu, v sami strukturi organizacije se racionalnost lepo vidi, saj morajo biti člani izredno organizirani ter premišljeni ljudje. Ne moremo reči, da napadi niso načrtovani, vendar imajo neki splošni vzorec napadov, ki ga potem prenesejo na določena območja. Njihovi napadi se lažje izvedejo, saj napadalcem ni pomembno, ali preživijo ali ne, medtem ko politični teroristi delujejo iz razdalje, saj hočejo dočakati končni uspeh (kratkoročni cilj), medtem ko je za religijske skupine važna božja nagrada v onstranstvu (Hoffman 1998, 88). V zgoraj opisanem primeru lahko vidimo, da njihova odločitev za napad ni neka instantna odločitev, saj so predhodno opravili potrebno urjenje, odločiti so se morali, kdaj je najprimernejši čas za napad ter kako bodo tarčo napadli.

Teroristična skupina tako svoje tarče izbira selektivno, v povezavi z njihovimi cilji ter motivacijo, in se ne poslužuje vsesplošnega napadanja. Iz napadenih tarč lahko razberemo, kateri so cilji ter motivacija teroristične skupine. Motiv, ki povezuje skupino ter njene cilje, določi izbor tarče, ki nato prinese zadovoljstvo in zadoščenje skupini.

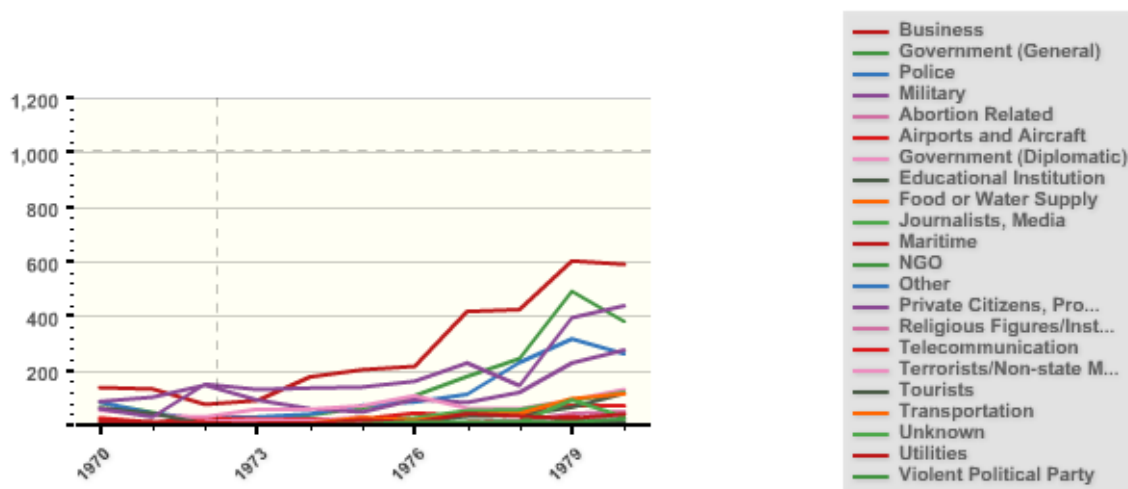
3.4 ČASOVNI VIDIK IZBORA TERORISTIČNIH TARČ

Pri vsem tem pa ne moremo zanemariti vpliva časa, tudi ta je faktor, saj vpliva na celoten proces. Tako na samo operacijo oziroma napad, kot posledično tudi na izbor tarč, vprašanje je le, v kolikšni meri. Če je čas velik faktor pri spremembi izbora tarč, me bo zanimalo tudi, kako so se tarče z leti in desetletji spreminjale. Prvo spremembo nam nakaže statistično dejstvo, da sta bili leta 1980 le dve skupini od 64, označeni kot skrajno religijsko motivirani. Leta 1990 je bilo takih skupin skoraj polovica, 25 od 56 (Moore 2016). Kot sem že opisovala skozi magistrsko nalogo, je motivacija oziroma cilj tisti, ki v največji meri določa izbor tarč.

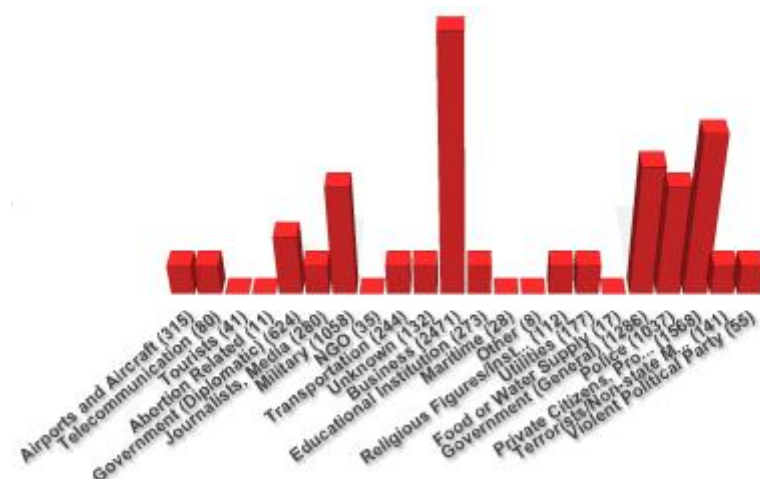
S spodnjimi grafi tipov tarč želim videti spremembe v izboru, z največ napadenimi regijami želim ugotoviti, kam je bila agresija teroristov najbolj usmerjena ter kako se je terorizem razvijal na globalni ravni. Z zadnjimi grafi – številom smrtnih žrtev skozi desetletja, želim razbrati, kdaj se je razmahnil terorizem, ki je cilj na množice.

3.4.1 Leta od 1970 do 1979¹⁷

Graf 3.1: Tip tarč 1

Graf 3.2: Tip tarč 2

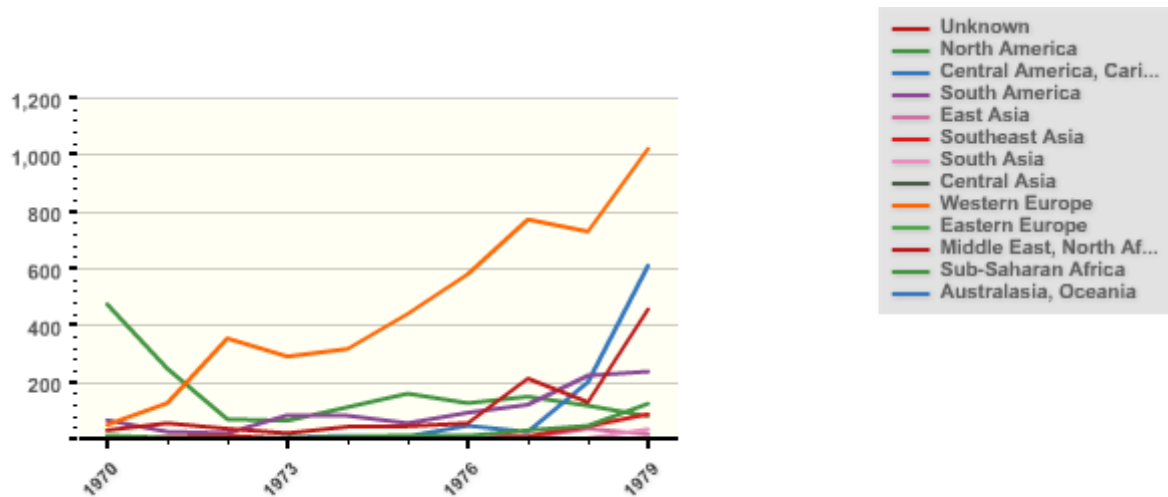

Kot lahko vidimo iz zgornjih dveh grafov, so bile ciljne tarče poslovne narave (kot na primer podjetja, trgovine ipd.). Napadov na te tarče je bilo v 70. letih 2471, na civilne tarče je bilo napadov za skoraj 1000 manj. Z okoli 1000 napadi sledijo napadi na policiste ter policijske

¹⁷ Vsi grafi so bili povzeti s podatkovne baze Global Terrorist Database 2016d.

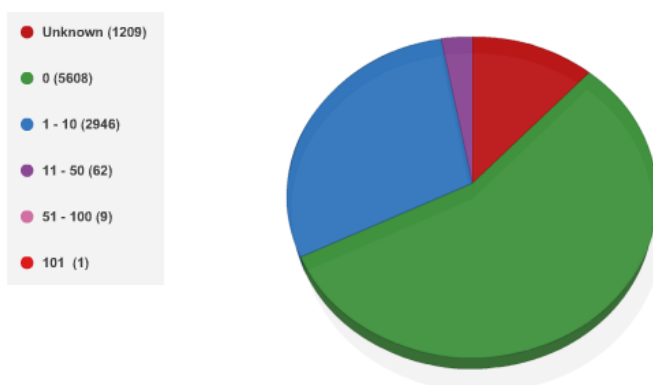
objekte, vlado ali vladne objekte in tudi na vojaško osebje ter vojaške objekte. V tem obdobju lahko torej vidimo, da so bile napadene specifične osebe oziroma manjše skupine.

Graf 3.3: Regije napadov

Že v 70. letih lahko vidimo povečanje agresije proti Zahodni Evropi, saj število napadov v tej regiji strmo narašča. Vseeno se število napadov veča tudi na Srednjem vzhodu in Centralni Ameriki, še posebej proti koncu desetletja.

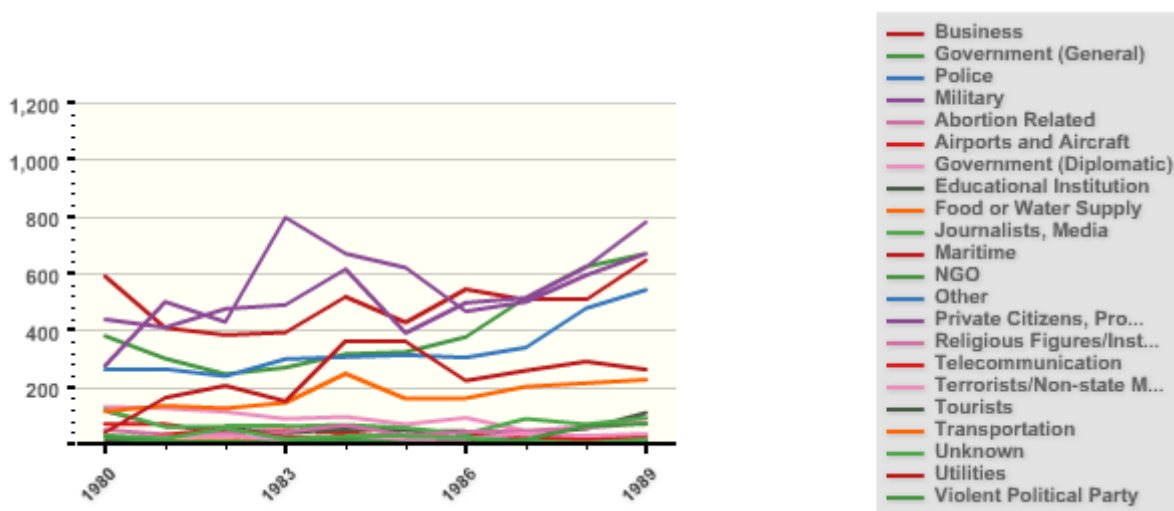
Graf 3.4: Število smrtnih žrtev

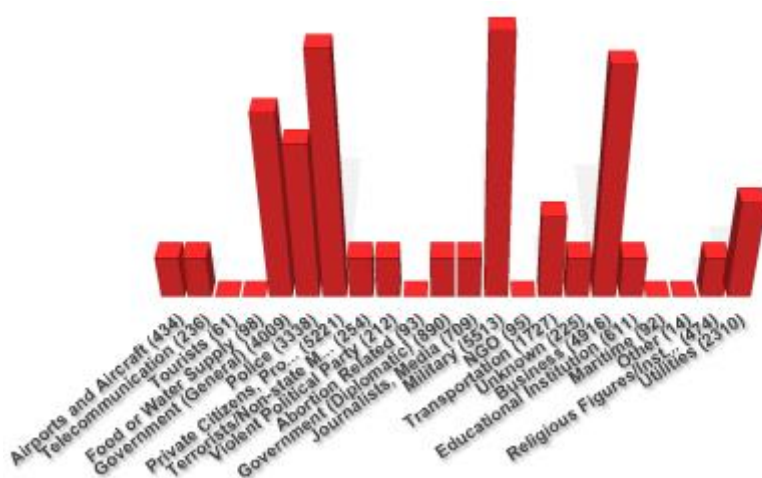
Glede stanja smrtnih žrtev lahko razberemo, da jih je bilo relativno malo – več kot polovica napadov je bila brez kakršnihkoli smrtnih žrtev. Od 3018 napadov s smrtnimi žrtvami, je bilo le 10 napadov, ki so povzročili 50 ali več smrtnih izidov. Kar nam nakazuje, da cilj teroristov verjetno ni bil množični pokol – kar nam nakazuje tudi zgornja izbira tarč.

3.4.2 Leta od 1980 do 1989

Graf 3.5: Tip tarč 1

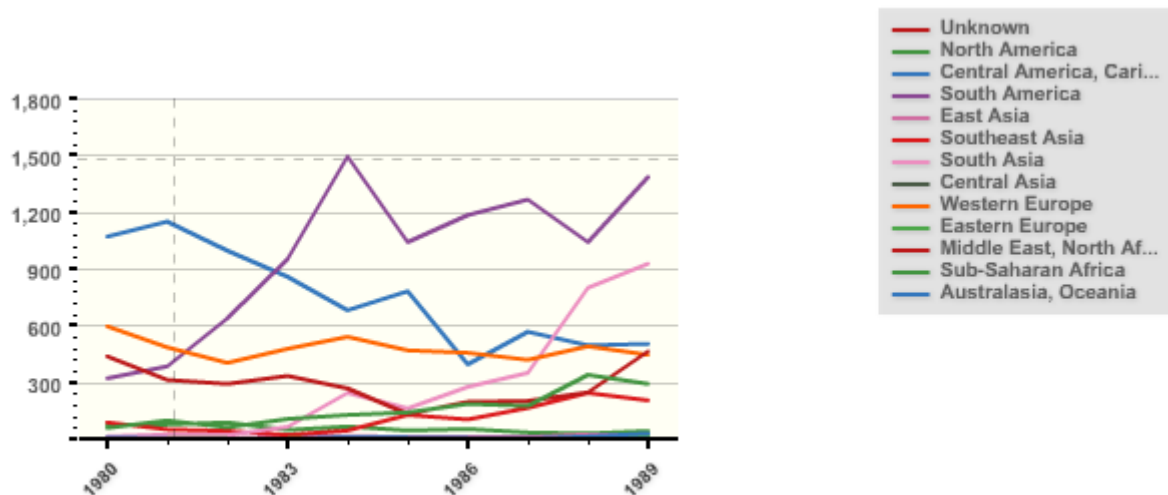

Graf 3.6: Tip tarč 2

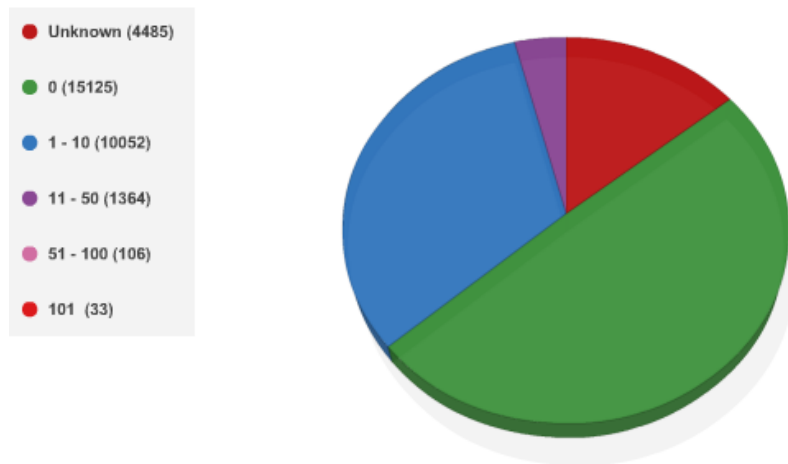
V 80. letih vidimo premik pri izboru tarč vse bolj na stran civilistov. Le malo manj (okoli 300) napadov je bilo na poslovne objekte, nekje v isti liniji pa so še napadi na vladno in policijsko osebje ter objekte.

Graf 3.7: Regije napadov

Spremembo opazimo tudi v regijah napadov, Zahodna Evropa skozi to desetletje ostaja na istem nivoju, medtem ko so se napadi povečali v Južni Ameriki. To nam le nakazuje, kako se je terorizem širil na vse konce sveta.

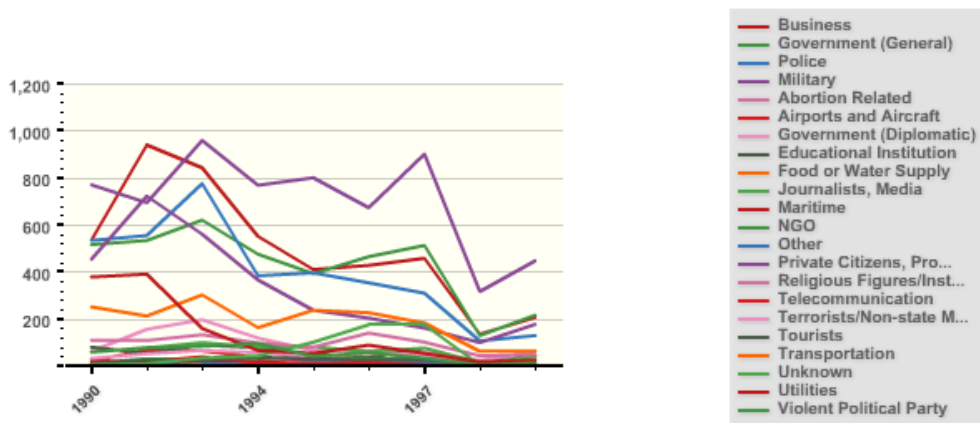
Graf 3.8: Število smrtnih žrtev

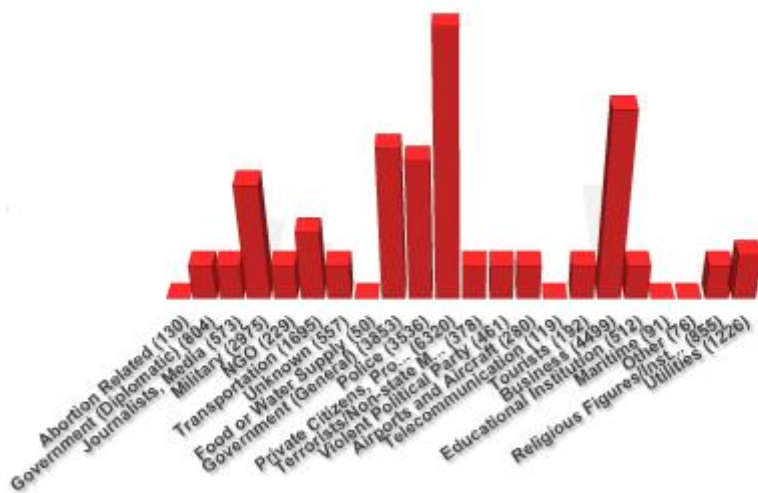
Kot lahko vidimo iz zadnjega grafa, se je število smrtnih žrtev drastično povečalo, teroristi so se začeli obračati na množične napade z velikim številom smrtnih žrtev. Okoli 140 napadov se je končalo s 50 ali več smrtnimi žrtvami.

3.4.3 Leta 1990 do 1999

Graf 3.9: Tip tarč 1

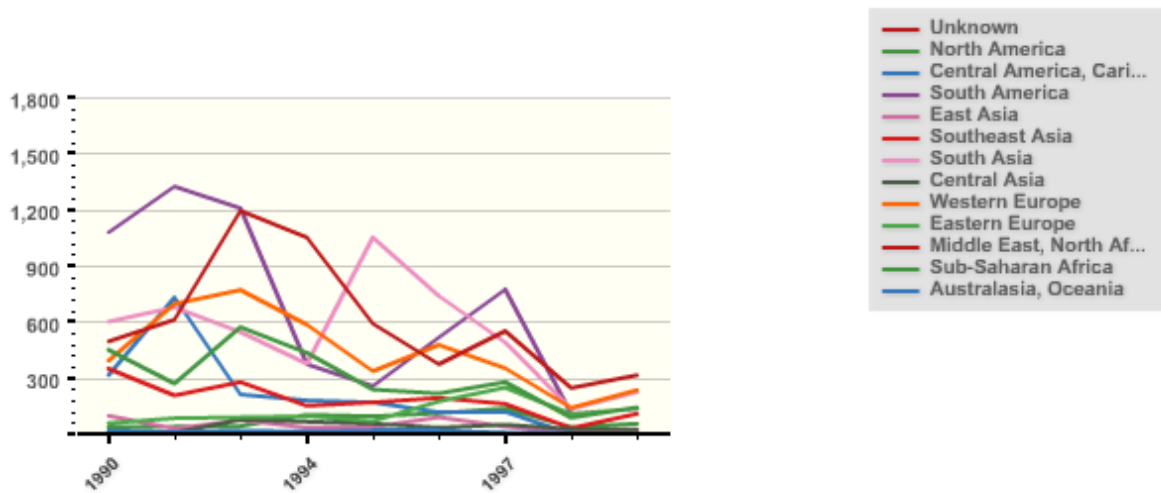

Graf 3.10: Tip tarč 2

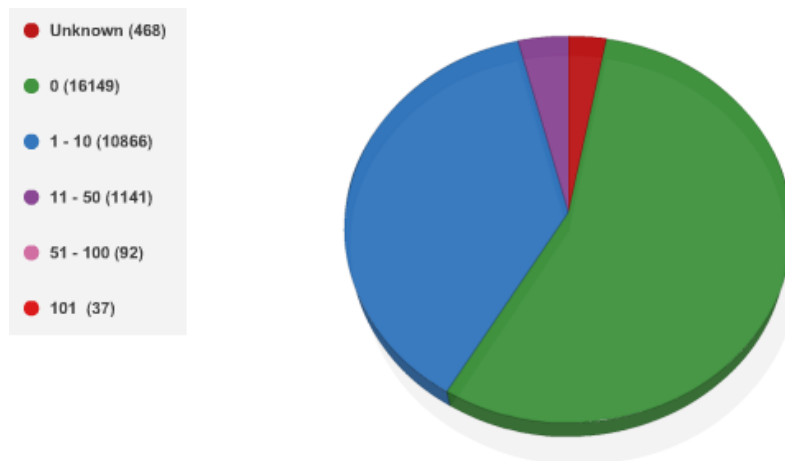
Napadi na civiliste kot primarne tarče se v tem desetletju le še povečujejo. Veliko manj je napadov na poslovne objekte, vladno ter policijsko osebje in objekte.

Graf 3.11: Regije napadov

Glede na območje napadov lahko sprva vidimo povečanje v bližnjevzhodni regiji ter nato proti sredini 90. let postopno upadanje. Velik upad doživi tudi Južna Amerika.

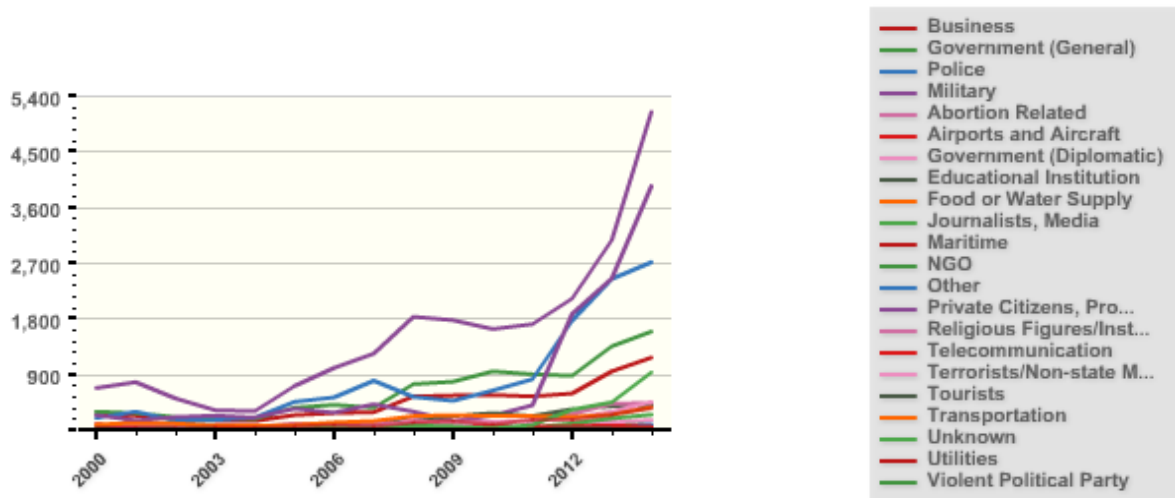
Graf 3.12: Število smrtnih žrtev

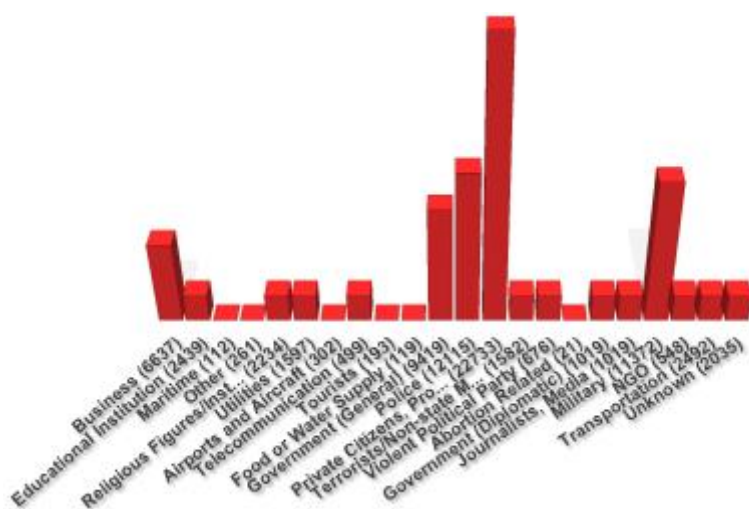
Število napadov s smrtnimi žrtvami se je od prejšnjega desetletja povečalo za 781, kar le nakazuje na trend drastičnega naraščanja napadov na množice.

3.4.4 Leta od 2000 do 2015

Graf 3.13: Tip tarč 1

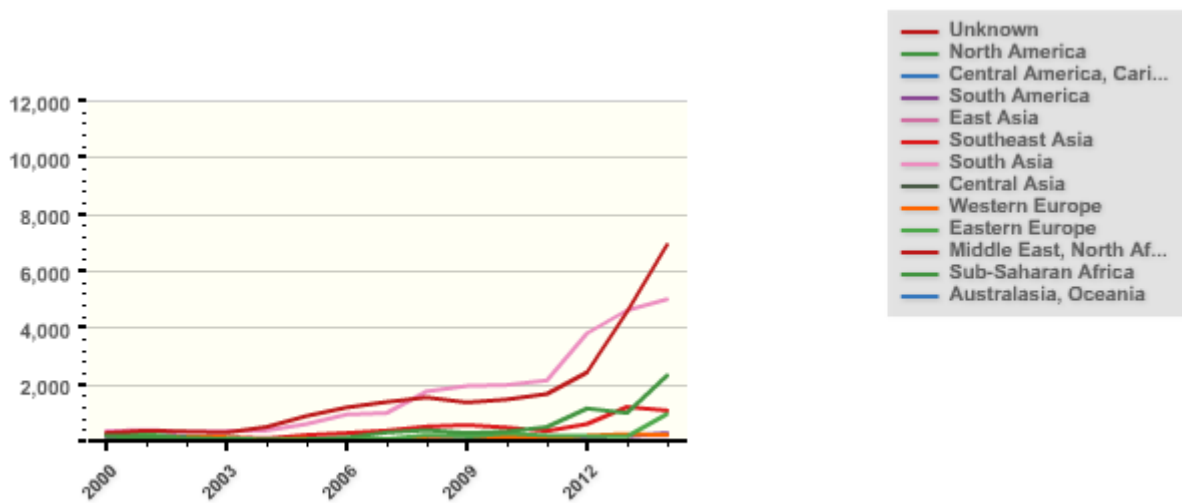

Graf 3.14: Tip tarč 2

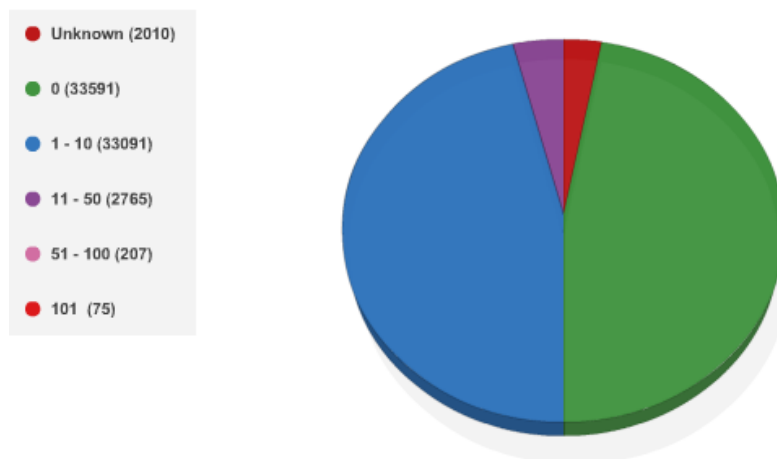
Za 21. stoletje nimamo veliko podatkov, saj smo le na njegovem začetku, zato primerjava s prejšnjimi leti ne bo čisto točna, a vseeno bomo lahko razbrali vsaj smer pomikanja terorističnih tarč. Tako lahko vidimo, da se je število civilistov kot primarnih tarč še povečalo.

Graf 3.15: Regije napadov

Tudi kar se tiče regij napada, lahko vidimo, da se je izbor zožal. Teroristi se bolj osredotočajo na Bližnji vzhod in južno Azijo.

Graf 3.16: Število smrtnih žrtev

Drastično se je povečalo tudi število smrtnih žrtev – od 90. let se je število podvojilo. Več je tudi napadov s 50 ali več smrtnimi žrtvami. Tako lahko zaključimo, da se trend množičnih napadov na civiliste ne le nadaljuje, temveč se povečuje.

3.4.5 Povzetek

Morda je bolje pogledati s praktičnega vidika, vzemimo na primer razvoj tehnologije ter s tem komunikacijskih sredstev. Dejstvo je, da teroristične organizacije ne bi mogle postati takšni globalni akterji, kot so – usklajevanje, komunikacija in izmenjava informacij bi bila veliko težja in počasnejša. Kot se je po eni strani dostop do določenih tarč otežil (strožja varovanja, dostopne kode itd.), pa imajo tudi teroristične organizacije dostop do teh tehnoloških naprav. Odličen primer tega je prav Al Kaida. Sama organizacija se je vzpostavila ravno v času iznajdbe satelitskega telefona, kar je omogočilo rast organizacije, še posebej, potem ko je bil leta 1996 njihov vodja Osama bin Laden izgnan iz Sudana v Afganistan in se s tem odcepil od svojih članov (Aalborg University 2016, 5–7).

Menjavo izbora tarč je najbolje videti prav pri primeru Al Kaide in njenih napadih na energetske sektor – nafto. V začetkih niso ciljali naftnih zalog ali črpališč nafte, saj so hoteli, da se bo na novo ustvarjena islamska država zanašala na naftno bogastvo. Hkrati pa so vedeli, da bi z uničenjem teh močno škodovala zahodnemu svetu. Potisk v to smer jim je nato dala publikacija saudskega avtorja Sejka Abdullah bin Nasir al-Rashida¹⁸ leta 2004, v kateri je razpravljal o ekonomskem džihadu ter ciljanju interesov povezanih s petrolejsko industrijo. Rashidovo delo je ponudilo novo doktrino za ekonomski terorizem in hkrati načrtovalo pravila Al Kaide pri napadih na naftno infrastrukturo, ki naj bi bilo legitimno sredstvo prej omenjenega terorizma (Pippard 2010).

Sprememba v izboru tarč je skozi čas opazna morda tudi zaradi drastičnega povečanja religijskih fundamentalnih terorističnih skupin v 90. letih. Te skupine so v nasprotju s prej prevladujočimi politično-ideološko usmerjenimi terorističnimi skupinami. Slednjim ni bilo v interesu napadanje civilistov, po navadi so ciljali tako imenovane trde tarče – politične ali vojaške pomembneže ali pa specifične skupine (kot že omenjeno, na primer IRA je napadala britanske policiste). Pri njihovem izboru tarč so imeli tri vodila: pritegniti medijsko pozornost, povzročiti čim manj (nedolžnih) smrtnih žrtev ter preživeti napad, da lahko vidijo napredek pri doseganju svojih ciljev (zato so se veliko bolj posluževali ostrostrelcev in bomb na daljinsko upravljanje). Zanašali so se na javno podporo, zato si niso mogli privoščiti veliko

¹⁸ Z naslovom “*Laws of Targeting Petroleum Related Interests and a Review of the Laws pertaining to the Economic Jihad*”.

civilnih žrtev, saj bi s tem vlada lažje obrnila ljudi proti teroristični organizaciji. V nasprotju s političnimi terorističnimi skupinami pa religijsko usmerjene skupine načrtujejo napade na množice, ni jih strah smrti oziroma jo celo iščejo. To nakazuje, da so tarče, ki so bile prej zunaj nevarnosti, sedaj v njenem samem centru (Dugdale-Pointon 2005). V tem primeru je čas vplival na izbor tarč z vidika spremembe oziroma razmaha religijskih terorističnih skupin, ki so naredile premik iz trdih, ozko-ciljanih tarč do mehkih, množičnih tarč.

Premik v izboru tarč je nakazal tudi eden izmed vodij Al Kaide, Ayman al-Zawahiri. V začetku decembra 2015 je za televizijski prispevek izjavil:

»(...) zato moramo premakniti našo bitko v sovražnikov dom, še posebej v Ameriko ter Evropo, saj so tam vodje sodobnih križarskih akcij. Sovražniki morajo biti ubiti, tako kot so ubijali oni, morajo biti ranjeni, tako kot so ranili oni, morajo biti zbombardirani, tako kot so bombardirali oni, morajo jokati, postati sirote in vdove, tako kot so oni spravili v jok druge ter jih spremenili v sirote in vdove.«

(Europol 2016).

Iz citata lahko razberemo, da se je področje napadov ter s tem tudi tarč pomaknil iz islamskih dežel pretežno v Ameriko ter Evropo, kar lahko dobro vidimo pri zadnjih napadih v Franciji, Veliki Britaniji, Grčiji, Ameriki, na Švedskem, Irskem in drugod po Evropi (Global Terrorism Database 2016c).

Če povzamem spremembe tarč skozi desetletja, lahko rečem, da so glavne karakteristike izbora tarč v 70. letih – povzročiti čim večjo materialno škodo. Tu se je začela izredna sovražnost do zahodnih vrednot ter gibanj (v arabskem in islamskem svetu). Opazimo lahko prve zametke sodobnega internacionalnega terorizma. Napadi so bili usmerjeni na individualne osebe in ne na množico oseb. V preteklih časih so se skupine posluževale gverilskega načina upora, kar so prenesle tudi v 70. leta. V 80. letih je prišlo do premika proti urbano usmerjenim napadom. To je prineslo s sabo tako povečanje posrednih žrtev kot tudi spremembo v metodologiji tarč – osrednja in primarna tarča postanejo civilisti (premik k

civilistom zunaj neposrednega območja konflikta). V teh letih se zaradi ogromne razsežnosti afganistanske vojne poveča tudi dostop in uporaba orožja, ter s tem nastanek militantnega fundamentalističnega islama. Napadi so postali bolj obsežni ter smrtonosni. Začela se je tudi internacionalizacija terorizma zaradi postopnega razvoja modernih komunikacijskih ter transportnih sistemov. V 90. letih se trend ciljanja civilistov nadaljuje oziroma dobi še večji poudarek z nacionalističnimi in verskimi akterji. Konec Hladne vojne (1991) je prinesel zmedo – nastale so nove države, druge so postale izjemno nestabilne. Vse to je dalo priložnost za vzpon ekstremističnih skupin, katerih ideologija oziroma motivacija je klicala po nediskriminatornem (in s tem tudi obsežnejšem) izboru tarč. Konec 90. let označuje prelomnico v terorizmu s pojavom revolucionarnega Shia Islama¹⁹, ter s tem povečanje v številu terorističnih skupin (Moore 2016). Vse več poudarka je bilo na dobro treniranih, vojaško utrjenih članih, ki so se lahko lotili bolj zavarovanih in težko dostopnih tarč, tako da se je izbor le še povečal. Drugi prelom pa je prinesla skupina Hezbollah²⁰, ki je uvedla samomorilske napadalce, ki dandanes predstavljajo velik del terorističnih napadov. V teh letih se je terorizem razmahnil morda tudi iz razloga, da so skupine začele dobivati državna sponzorstva – kar je pomenilo večji dotok sredstev ter večje možnosti. Trend državnega sponzorstva se nadaljuje tudi v začetek 20. let, poleg tega se je povečalo izkoriščanje tihotapskih poti, kar je terorizem le še bolj utrdilo na globalni ravni. V teh letih se je razmahnila uporaba naprednih konvencionalnih orožij, teroristi so izobraženi ljudje z dobrim know-how. Vedno več je naprednih tehnoloških naprav, dostopnost do interneta od povsod – kar je omogočilo razvoj nove tarče oziroma novega načina – pojav kibernetičnih napadov, ki so popolno nasprotje samomorilskih, saj so za napadalca izjemno varni. Dolgo trajajoči konflikti ter odsotnost prave, stabilne vlade (v balkanskih regijah, Afganistanu, Kolumbiji ter nekaterih afriških državah) ponujajo odlične možnosti za vzpostavitev taborov za treniranje in urjenje članov. To je obdobje, v katerem so ideologije, ki dehumanizirajo ljudi ter opravičujejo množične napade in tarče, doseglo vrh (Moore 2016).

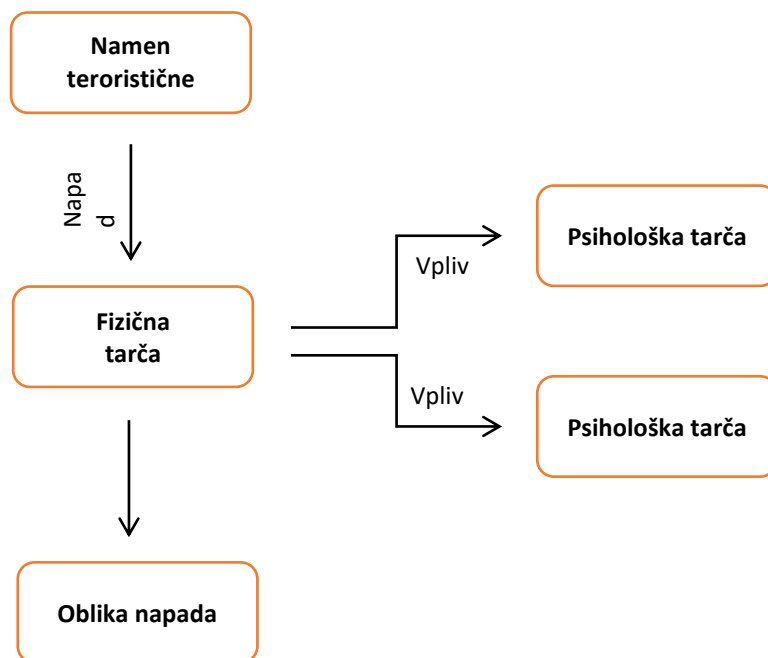
¹⁹ Druga največja veja islama.

²⁰ Hezbollah je radikalna Shia teroristična skupina, ki izvira iz Libanona leta 1982. Znana je po izredno anti-zahodni ter anti-izraelski ideologiji.

3.5 KORELACIJA IZBORA TERORISTIČNIH TARČ TER TERORISTIČNIH AKCIJ

Eno izmed mojih raziskovalnih vprašanj se je nanašalo tudi na povezavo med izborom terorističnih tarč ter napadom, saj bi nam to pomagalo pri identificiranju napadalne skupine. Pogosto je pri enem napadu več kot ena vrsta tarč, poleg fizičnih oziroma direktnih tarč so tu še psihološke oziroma nedirektne, postranske tarče. Prve so torej dejanske žrtve napada, ki so neposredno prizadete v napadu. Poleg njih so tudi skupine ljudi, katerih obnašanje oziroma vedenje hočejo teroristi spremeniti ali pa so le postranski produkt napada (Jenkins 1974). Prvo skupino lahko najbolj pojasnimo s primerom vplivanja na politične akterje – civilisti so neposredne, fizične tarče, politiki pa psihološke, saj jih teroristi s pobijanjem civilistov (predvsem v demokratičnih državah) želijo prisiliti k spremembi določenih politik. Druga skupina psiholoških tarč pa so civilisti, ki zaradi napada spremenijo svoje vedenje, največkrat zaradi strahu. Ta primer sem že omenila v moji nalogi – najbolj odmeven napad 11. septembra. Po napadu se je strah pred potovanji z letali znatno povečal, kar so lahko občutile tudi letalske družbe. Tarče lahko kategoriziramo glede na namen napada, le-ta pa je povezan z obliko napada.

Slika 3.3: Korelacija med namenom, izborom tarče ter obliko napada

Vir: Povzeto po Jenkins (1974) in Drake (1996).

Kategorije, ki temeljijo na namenu napadenih tarč, bi nam morale povedati motiv napadalca. Prva kategorizacija, ki sem jo izpostavila že v teoretičnem delu, je razlika med politično

ideologijo, vero ter vplivom okolja. Pri zadnjem se izbor tarč nanaša bolj na namen, kot na obliko napada. Če želijo teroristi vplivati na demokratično državo (namen) z veliko koalicijo, si bodo za tarče izbrali civiliste (fizične tarče), saj le-ti vplivajo na odločitve politikov (psihološke tarče). Posledično bo napad velikih razsežnosti (oblika napada), ciljati bodo na mesta, kjer se zbira veliko civilistov – kot na primer prometna infrastruktura (Bueno de Mesquita 2003). V nasprotju s tem bodo ciljati v avtokratičnih državah na trde tarče, kar se bo nato odrazilo tudi v obliki oziroma razsežnosti napada (Aksoy 2011). Teroristi z ideološkimi cilji se izogibajo mehkih tarč, saj potrebujejo njihovo podporo, hkrati pa se bojijo protinapada. Število tarč zato držijo na minimumu. Po večini so tarče posamezniki, na nekaterih političnih funkcijah. Napad je torej majhen, vendar zahteven, saj so to dobro varovane tarče, do katerih je dostop omejen (de la Calle in Sanchez-Cuenca 2004, 56). Na drugi strani pa teroristi z religijskimi motivi izbirajo žrtve na bolj nediskriminatorni ravni. Tarče so po večini civilisti, njihov namen je namreč izzvati čim večjo reakcijo ter razširjenje konflikta. To poskušajo doseči z masovnim številom žrtev ali škode. Teroristične organizacije želijo svoj vpliv nenehno povečevati, kar sem omenila pri namenu združevanja. Tu izbirajo tarče z namenom navdiha, da prepričajo potencialne člane, da se jim priključijo v boju. Tu bodo posledično napadi velikih, spektakularnih razsežnosti, saj s tem poudarijo moč ter sposobnost organizacije (Libicki in drugi 2007, 13).

Kot sem omenila, bi nam ta povezava lahko pomagala pri definiranju napadalcev. To se lepo vidi v primeru napada na tanker Limburg, omenjenem zgoraj. Preiskovalci so ugotovili, da metoda, izbor tarče ter lokacija spominjajo na eksplozijo ameriškega rušilca Cole. Napad na tanker se je zgodil le dva tedna pred obletnico napada na Cole. Le-ta se je zgodil dve leti poprej, torej leta 2000, kar poda napadu nekak simbolični pomen. Tudi metoda napada je bila enaka, čoln z eksplozivom se je zaletel v ameriški rušilec ter ubil 17 članov posadke. Vse to pomaga preiskovalcem, pri preiskavi ter iskanju storilcev (Rotella in Schrader 2002).

Povezavo, prikazano na zgornji sliki, lahko bolje podpremo s kategorizacijo tarč glede na namen napada, kar bi nam razjasnilo motiv teroristične skupine, s tem pa bi lažje določili ali pa vsaj zožali krog potencialnih osumljencev. V tem sklopu lahko delimo tarče na:

a) Simbolične tarče

Z napadom na simbolične tarče teroristi po navadi ciljajo na odziv psiholoških – posrednih – tarč. Takšno tarčo si izberejo z namenom pritegnitve pozornosti k skupini ter njenim ciljem. Tarča s simboličnim pomenom ni nujno neka znana osebnost, oseba lahko postane tarča s simboličnim pomenom zaradi službe, ki jo opravlja ali pa

funkcije, ki jo opravlja. Dober primer so člani britanske vojske v Severni Irski, ki so velikokrat napadeni s strani PIRe, saj naj bi predstavljali to, proti čemur se skupina bori – britanski prisotnosti oziroma okupaciji Irske (in s tem deljena Irska). V tem primeru, torej, ko je izbira tarče simboličnega pomena, bo napad majhne razsežnosti – napad na eno specifično osebo ali manjšo skupino (Drake 1996, 14–15).

b) Funkcionalne tarče

Druga skupina so funkcionalne tarče. Sem spadajo ljudje oziroma objekti, ki v nasprotju s simboličnimi tarčami, predstavljajo direktno grožnjo teroristični skupini. Na primer ko terorist ali skupina pade v zasedo ali pa se mora soočiti z vojsko, policijo ali drugimi varnostnimi silami, ter ga mora za svoje preživetje eliminirati ali pa sam tvega zapor ali smrt. Grožnja pa je lahko tudi posredna – na primer skupina raziskovalcev, ki so vpleteni v preiskovanje teroristične organizacije ter njihovih napadov; ali pa objekti oziroma sredstva, ki jih uporabljajo pri preiskavi (skladišče z dokumenti, forenzični laboratoriji itd.) (Drake 1996, 15–18).

c) Logistične tarče

Slednje so logistične tarče, te bodo napadene z namenom pridobivanja sredstev (denar, orožje, dokumenti itd.) potrebnih za delovanje teroristične skupine. S tem namenom po navadi napadejo magistrature ali javne institucije, ki bi imele identifikacijske dokumente, ropanje bank ali ugrabitve za finančna sredstva. Razpon napada v teh primerih je velik, od napada sina pomembneža, do ugrabitve vlaka ali letala v zameno za izpustitev članov teroristične skupine iz zapora (Drake 1996, 18–20).

d) Izrazne tarče

Zadnjo skupino predstavljajo izrazne tarče, te so napadene bolj kot odziv na določeno situacijo ali dogodek, kot pa da so del neke vsesplošne strategije teroristične organizacije. Tarča je po navadi napadena s strani enega napadalca zaradi jeze ali zamere, ki jo goji do nje. Napadi so majhnih obsegov, saj za sabo nimajo podpore oziroma pozornosti drugih članov skupine. Po drugi strani pa je lahko celotna skupina emocionalno motivirana – na primer proti določenemu narodu, ki je bil v preteklosti odgovoren za smrt njihovih rojakov. Tu moram poudariti, da tarče v tem primeru niso izbrane ravno na podlagi čiste racionalnosti, zaradi velike vpletenosti čustev. Kljub

vsemu pa na izbor tarče vpliva faktor motiva, ki nato teroristični organizaciji prinese končno zadoščenje (Drake 1996, 21–28).

Zaključim lahko, da so tarče in napadi neposredno medsebojno povezani. Na njih pa močno vpliva sam namen oziroma motiv napada, torej, kaj želi teroristična organizacija z izborom tarče in samim napadom doseči.

4 SKLEP

Magistrsko nalogo sem začela predvsem zaradi zanimanja za naključnosti izbora terorističnih tarč. Druga stvar, ki je pritegnila mojo pozornost, pa so faktorji, ki vplivajo na izbor tarč. Skozi nalogo sem ugotovila, da teroristi vsekakor uporabljajo racionalno razmišljanje, ko izbirajo tarče. Racionalnost je zamajana morda le na primeru nediskriminiranih napadov na civiliste, a tudi te izberejo z namenom dosege odmevnosti ter sočutja soljudi in prepoznavnosti, ki jo bodo s takim dogodkom dobili. Po drugi strani pa lahko na to gledamo iz drugega kota racionalnega vidika, napad na lahko dostopna javna mesta (javni prevoz, znamenitosti mesta, kjer se zadržujejo trume turistov, športni objekti ali dogodki in podobno) pomeni skoraj zagotovljen uspeh skupine. Samo preračunljivost organizacije z analizo stroškov in koristi lahko dobro vidimo pri napadih na naftno industrijo. V moji nalogi sem izpostavila napad na naftovod in na tanker, ki je prevažal naftne zaloge. Obe tarči sta bili lahko dostopni – naftovod se razteza prek velikih površin in ga je nemogoče celega zaščititi, tanker pa je neokreten in počasen, ter na odprtem morju brez zavetja. Uspeh je bil torej skoraj 100-odstotno zagotovljen. Poleg kratkoročnih posledic – izguba velikih količin nafte – so se pojavile tudi dolgoročne posledice, podražitev priveza v Jemnu (kjer se je napad na tanker zgodil), upad pristaniškega prometa za 50 odstotkov, kar je močno prizadelo državno blagajno. Racionalnost se poleg dobre analize uspeha kaže tudi v dolgem ter natančnem načrtovanju napada in tarče, to je dobro razvidno iz primera napada v Mumbaju. Že sam obseg napada nakazuje, da ga ni bilo mogoče izvesti z danes na jutri. Napad je potekal iz 12 koordiniranih strelnih in bombnih napadov, s skupno 166 smrtnih žrtev. Načrtovanje se je začelo veliko pred napadom, izbrali so napadalno ekipo, jo izurili (naporni psihični ter fizični trening) ter infiltrirali v mesto. Ustanovili so zavajajočo teroristično skupino Deccan Mujahideen, ki je bila le maska. V nasprotju z religijskimi skupinami, ta ni bila samomorilsko usmerjena, zaradi česar je moral biti sam napad še toliko boljše organiziran. Tudi med samo akcijo napadalci ter ekipa v ozadju niso izgubili živcev – med njimi je potekala dobra komunikacija, kar zopet kaže na odlično pripravljenost teroristov. Čeprav je bila tarča dokaj široke narave, pa so motiv za njihov izbor jasno izrazili skozi posredovano sporočilo – nepravilno ubijanje muslimanov.

Racionalnost je prepletena s faktorji, ki vplivajo na izbor tarč. Za dva najpomembnejša faktorja sta se izkazala sposobnost in motiv organizacije, ki navdahne napadalca za napad. Vendar brez sposobnosti organizacije ne gre, če si zastavijo nedosegljivo tarčo, bo to vodilo k

porazu organizacije – akcija bi torej imela nasprotni učinek. Poleg teh dveh faktorjev je pomembna tudi povezava med motivacijo, cilji, tarčo, vplivi ter zadoščenjem teroristične skupine – saj le to navsezadnje končni namen. Če bo izbrana ter oškodovana napačna tarča, bo to v nasprotju z idejami in cilji teroristične organizacije, ter jim ne bo prineslo končnega zadoščenja, ki ga organizacija išče. Prav zato so tarče izbrane preudarno.

Omenjeno povezavo dobro prikazuje primer napada na dve ameriški veleposlaništvi v Afriki. Ti dve tarči sta bili izbrani iz več razlogov oziroma motivov – datum napada, 7. avgust 1998, predstavlja 8. obletnico prihoda ameriških čet v Somalijo ter domnevna vključenost veleposlaništev pri načrtovanju invazije na Somalijo. Drugi motiv naj bi bilo maščevanje za izročitev štirih članov EIJ s strani Združenih držav Amerike. Racia pa se zopet kaže v dobrem načrtovanju, ki je bilo zagotovo potrebno, ne le zaradi koordinacije v dveh državah, temveč tudi, ker veleposlaništvi predstavljata trdi, dobro varovani tarči. V obeh mestih so že vnaprej kupili posestvi, kjer so se lahko v miru pripravili na napad (poizvedovanje glede tarč ter izdelavo eksploziva). Akcija je bila uspešna, kar nakazuje na sposobnost organizacije za izvedbo napada.

Drugi primer, ki nam oriše pomembnost motivacije, je napad PIRE v Manchesteru. Njihovo glavno gonilo je bilo uničenje mestne infrastrukture ter škoda ekonomiji. Smrtnih žrtev niso želeli, zato so tudi pred samim napadom nanj opozorili ljudi – to nakazuje na ideološko usmerjeno organizacijo. Člani organizacije so javno obžalovali, da je prišlo do toliko (okoli 212) žrtev. Napad se je zgodil ravno med gostovanjem evropskega nogometnega prvenstva, zaradi večje odmevnosti napada, kar nakazuje na točen časovni izbor napada. S tem je želela organizacija pokazati svojo sposobnost, svojo moč, da ne potrebujejo mirovnih pogovorov, ampak še vedno lahko napadejo ter s tem dosežejo svoje cilje.

Dober primer zgoraj opisanega nediskriminatornega ciljanja civilistov predstavlja napad v Londonu s strani celice Al Kaide (kar je značilno za versko usmerjeni terorizem). Vsekakor so se morali na akcijo dobro pripraviti, saj je šlo za več simultanih napadov, z namenskim ciljanjem civilistov ter javnega prevoznega sistema, z namero povzročitve kaosa in nereda. Gonilo organizacije za izbor te tarče je bilo dokaj široko zastavljeno, napadi na civiliste, saj podpirajo demokratično vlado, ki je kruta do islamskega sveta in so s tem posredno tudi odgovorni za dogajanje po svetu.

Kot zadnji primer prepletanja faktorjev ter racionalnosti sem vzela atentat na Luisa Carrera Blanca. Napad na tako pomembno osebo je terjal odlično pripravljenost in načrtovanje, kar

sem prikazala že v analitičnem delu (sledenje in analiza tarče, najem kletnega prostora, izbor ozke uličice itd.). Motiv skupine je bil jasen – prekinitev Francovega represivnega režima do Baskov ter maščevanje za obsodbo pet političnih nasprotnikov režima, ter članov Ete. Kot je značilno za ideološki terorizem, je bilo žrtev malo, štirje ljudje so bili ranjeni, Luis in njegov šofer pa ubita.

Odgovor na mojo hipotezo je torej pritrđen. Menim, da so tarče vedno izbrane po temeljitem premisleku, saj si organizacija ne more privoščiti ciljanja napačnih tarč. Na napade se vedno dobro pripravijo, torej akcije in s tem izbor tarč ni neko hitro impulzivno dejanje.

Na izbor oblike napada in na sam proces izbora tarče imajo največji vpliv motivacija oziroma cilji skupine. Seveda pa, kot sem že omenila, če skupina ni sposobna napada na preferirano tarčo ter je večja možnost, da jim napad spodleti, bodo našli drugo tarčo, ki jim bo prinesla končno zadoščenje. S tem sem odgovorila na moje prvo raziskovalno vprašanje: Kateri so glavni faktorji, ki vplivajo na proces izbora tarč?

Na moje drugo ter tretje raziskovalno vprašanje: Ali se izbor terorističnih tarč skozi čas spreminja ter kako?, je bilo najtežje najti odgovor. Nikoli ne moremo biti prepričani, kaj je resnično potisnilo skupine k spremembi izbora tarč. Vsekakor je bil največji premik zaradi pojava ekstremističnih verskih skupin ter napredovanja v tehnologiji, kar je olajšalo delo teroristov, jih pomaknilo na globalno raven ter omogočilo dostop do bolj varovanih tarč. Izbor tarč se je za teroriste tako le še povečal. Torej vsekakor menim, da ima čas neki vpliv, morda ne sam po sebi, vendar pa vsekakor zaradi različnih iznajdb ali pa dogodkov, ki so označevali določena obdobja. Kot sem omenila, morda Al Kaida ne bi postala tako močan mednarodni akter, če njihov vodja ne bi imel dostopa do satelitskega telefona, ki je omogočil njegovo komunikacijo s celicami po svetu. Spremembe v tarčah oziroma premik od tarč ideološko usmerjenih skupin k versko usmerjenim terorističnim organizacijam je močno opazen v 90. letih. Kot sem omenila, prvim ni v interesu množično pobijanje, kar smo lahko videli pri primeru Manchesterja in atentata na Luisa Carrera Blanca. S pojavom strogih versko usmerjenih skupin pa so se kot primarne tarče začele pojavljati trume nedolžnih civilistov – kar je vidno tudi iz grafov – premik s trdih, ozko ciljanih tarč do mehkih množičnih tarč. Opazimo lahko tudi, da so se tarče »preselile« iz islamskih dežel pretežno v Ameriko in Evropo, kar je zmanjšalo nacionalne žrtve terorističnih organizacij.

Kot sem opisala zgoraj, primarne tarče so se skozi leta spreminjale, od tarč, ki naj bi povzročile največjo materialno škodo ter napadi na individualne osebe v 70. letih, do premika

proti urbano usmerjenim napadom ter postopnim premikom k civilistom v 80. letih. Vse bolj je bil omogočen lažji dostop do orožja, kar je ustvarilo bolj obsežne in smrtonosne napade. V 90. letih je bilo opaženo povečanje v številu terorističnih skupin, katerih člani so bili dobro natrenirani, ter usposobljeni za napade katerihkoli tarč. Ta trend se nadaljuje še dandanes.

Napad ter sam izbor terorističnih tarč sta močno povezana dejavnika, kar pritrdilno odgovori na moje zadnje raziskovalno vprašanje: Ali obstaja korelacija med izborom tarče ter obliko napada? Da, izbor tarče ter oblika napada sta tesno povezani, eno brez drugega ne gre. Čemur pa data zagon cilj oziroma motivacija teroristične skupine. Torej, ali želi skupina pridobiti veliko medijsko pozornost, ali kaznovati določeno osebo ali skupino, ali pa povzročiti ogromno materialno škodo – od vsega tega je odvisno, kakšne obsežnosti bo napad. V tem sklopu sem nato zgoraj kategorizirala štiri vrste tarč – simbolične, funkcionalne, logistične in izrazne.

Vsekakor menim, da lahko z natančno analizo ter raziskovanjem terorističnih organizacij ter njihovega vedenja v prihodnosti preprečimo marsikateri napad. Ljudje so vse bolj pozorni na morebitne znake, varovanje na letališčih ter na posebnih dogodkih se vedno bolj zaostreje, vendar pa je vprašanje, ali tudi teroristi morda postajajo vedno bolj pametni in iznajdljivi. Dobrine, ki jih potrebujejo, so jim vedno bolj na dosegu roke. Vendar pa sama ne dovolim, da bi me strah pred morebitnim napadom ustavil, da živim življenje, ki si ga želim. Ne odrekam se potovanjem ali obiskovanjem novih krajev ter dogodkov, saj je to primarni cilj teroristov – zasejati strah med ljudi. Vlade držav bi morale stopiti bliže skupaj, reagirati hitreje in enotno na grozote, ki se sedaj dogajajo skoraj na tedenski ravni. Ukrepanje, in ne kritiziranje, je potrebno.

5 LITERATURA

- 1) Aalborg University. 2016. *The Terrorist Group's Selection of Targets and Their Motivation: The case of Al Qaeda*. Dostopno prek: http://projekter.aau.dk/projekter/files/206901991/Al_Qaeda_s_Selection_of_Targets.pdf (10. marec 2016).
- 2) Abrams, Max. 2008. What terrorists Really Want. *International Security* 32(4): 78-105). Dostopno prek: http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/Abrahms_What_Terrorists_Really_Want.pdf (10. december 2015).
- 3) Aksoy Deniz, David Carter in Wright Joseph. 2011. *Terrorism in Dictatorships*. Str. 2–12. Dostopno prek: https://www.princeton.edu/~dbcarter/David_B._Carter/Research_files/inst_terror_autoc12.pdf (10. marec 2015).
- 4) Anti-Defamation League. 2016. *The U.S. Embassy Bombings in Kenya & Tanzania*. Dostopno prek: http://archive.adl.org/terror/focus/15_focus.html (18. marec 2016).
- 5) BBC. 2006. *Manchester bomb: no justice*. Dostopno prek: http://www.bbc.co.uk/manchester/content/articles/2006/02/27/270206_manchester_bomb_english_interview_feature.shtml (21. marec 2016).
 - 2011. What is Eta? Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-11183574> (30. avgust 2016).
 - 2015a. *1973 – Spanish prime minister assassinated*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/20/newsid_2539000/2539129.stm (11. november 2015).
 - 2015b. *Profile: Kurdistan Worker's Party*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-20971100> (11. maj 2016).
- 6) Benmelech, Efraim in Claude Berrebi. 2007. *Human Capital and the Productivity of Suicide Bombers*. *Journal of Economic Perspectives* 21(3): 223-238. Dostopno prek: <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.21.3.223> (10. december 2015).
- 7) Bloom, Mia. 2005. *Extract of Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*. New York: Columbia University Press. Dostopno prek: <http://www.personal.umich.edu/~saran/Ford%2006/Wk%203-2%20Suicide%20Terrorism%20Bloom.pdf> (11. december 2015).
- 8) Booth, Jordan. 2015. *The IRA in Manchester*. Dostopno prek: <http://manchesterhistorian.com/2015/the-ira-in-manchester/> (21. marec 2016).

- 9) Britannica. 2016. *Kurdistan Worker's Party: Kurdish Militant Organization*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/topic/Kurdistan-Workers-Party> (11. maj 2016).
- 10) Britannica. 2016. *ETA: Basque Organization*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/topic/ETA> (30. avgust 2016).
- 11) Bueno de Mesquita Bruce, Alastair Smith, Randolph Siverson in Morrow James. 2003. *The logic of political survival*. Cambridge: MIT Press. Dostopno prek: <http://pages.ucsd.edu/~tkousser/Bueno%20de%20Mesquita%20et%20al%202003%20-%20logic.pdf> (26. november 2015).
- 12) Butler, Daren. 2013. *Blast hits Kirkuk-Ceyhan pipeline, oil flows continue*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/us-turkey-iraq-oil-idUSBRE90K0CD20130121> (14. marec 2016).
- 13) CNN. 2015. *1998 U.S. Embassies in Africa Bombings Fast Facts*. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/10/06/world/africa/africa-embassy-bombings-fast-facts/> (18. marec 2016).
- 14) Cowell-Meyer, Kimberly. 2015. *Irish Republican Army: Irish militant organization*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army> (10. april 2015).
- 15) Cusick, James. 1996. *THE MANCHESTER BOMBING: Device was 'as big as anything to hit mainland Britain'*. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/the-manchester-bombing-device-was-as-big-as-anything-to-hit-mainland-britain-1337509.html> (20. marec 2016).
- 16) de la Calle, Luis in Ignacio Sánchez-Cuenca. 2004. *La selección de víctimas en ETA. Revista Española de Ciencia Política 10*. Dostopno prek: <http://recp.es/index.php/recp/article/view/252/196> (16. november 2015).
- 17) Drake, C.J.M. 1998. *The Role of Ideology in Terrorists' Target Selection. Terrorism and Political Violence 10 (2)*. Dostopno prek: <http://bdi.mfa.government.bg/info/Module%2004%20-20Diplomacia%20i%20sigurnost/dopalnitelna%20literatura/The%20Role%20of%20Ideology%20in.pdf> (17. november 2015).
- 18) Drake, Charles John Michael. 1996. *The factors which influence the selection of physical targets by terrorist groups*. Str 14 – 60. Dostopno prek: <http://hdl.handle.net/10023/2715> (15. april 2016).

- 19) Dugdale-Pointon. 2005. *Terrorist Targets*. Dostopno prek: <http://www.historyofwar.org/> (16. Oktober 2015).
- 20) Duthel, Heinz. 2011. Rupert Murdoch: *The Politico Media Complex Mogul*. Charleston: CreateSpace. Dostopno prek: http://books.google.si/books?id=SZ_B6w2KvfYC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false (16. november 2015).
- 21) Dyson. William. 2011. *The emergence of special-interest/single-issue terrorism*. Dostopno prek: https://www.valorforblue.org/Documents/Publications/Public/The_Emerging_Issues_of_Special-Interest_Single-Issue_Terrorism_SLATT.pdf (20. september 2016).
- 22) Earnest, J. Brett. 2003. *Attacks of Terror: Surviving the Unthinkable*. Dostopno prek: <http://books.google.si/books?id=t3Qm866zThAC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false> (18. november 2013).
- 23) Europol. 2016. *Changes in modus operandi of Islamic state terrorist attacks*. Dostopno prek: https://www.google.at/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjR99OA_obNAhXnJ5oKHcchBUUsQFghCMAU&url=https%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fpublications%2Fchanges_in_modus_operandi_of_is_in_terrorist_attacks.pdf&usg=AFQjCNHxreOHPUJeAWXf41WMQmPQpk2JQA&sig2=uuy7mX0FXMhtlHyOMOQveg&bvm=bv.123325700,d.bGs (3. junij 2016).
- 24) Fletcher, Holly. 2008. *Egyptian Islamic Jihad*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/egypt/egyptian-islamic-jihad/p16376> (10. maj 2016).
- 25) Frontline. 1998. *Bombings of the embassies of the United States of America, August 7, 1998*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/binladen/bombings/summary.html> (17. marec 2016).
- 26) Global terrorism database. 2016a. *PKK attacks through years*. Dostopno prek: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=&country=209&perpetrator=449&attack=3&attack=7&target=21&ctp2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max= (13. marec 2016).
- 27) Global terrorism database. 2016c. *Area of terrorist attacks*. Dostopno prek: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=6&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=2014&ctp2=all®ion=2,9,1,8&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc#results-table (3. junij 2016).

- 28) Global terrorism database. 2016d. *Types of terrorist targets*. Dostopno prek: <http://www.start.umd.edu/gtd/> (10. junij 2016).
- 29) Goodwin, Jeff. 2006. *A Theory of Categorical Terrorism*. Dostopno prek: http://sociology.as.nyu.edu/docs/IO/233/Categorical_Terrorism_SF.pdf (11. marec 2015).
- 30) Gregory, Kathryn. 2010. *Provisional Irish Republican Army*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/separatist-terrorism/provisional-irish-republican-army-ira-aka-pira-provos-oglaigh-na-heireann-uk-separatists/p9240> (10. maj 2016).
- 31) History Commons. 2016. *Profile: International Islamic Relief Organization (IIRO)*. Dostopno prek: http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=international_islamic_relief_organization (10. december 2015).
- 32) Hoffman, Bruce. 1998. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press. Dostopno prek: http://books.google.si/books?id=RSzyEx4do48C&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (17. november 2015).
- 33) House of Commons. 2006. *Report of the Official Account of the Bombings in London on 7th July 2005*. Dostopno prek: <http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0506/hc10/1087/1087.pdf> (8. november 2015).
- 34) Iberia Nature. 2012. *Operation Ogre – the assassination of Carrero Blanco*. Dostopno prek: http://iberianature.com/spain_culture/culture-and-history-of-spain-o/operation-ogre/ (9. november 2015).
- 35) Jenkins, Brian. 1974. International terrorism: A new kind of warfare. Dostopno prek: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2008/P5261.pdf> (20. april 2016).
- 36) Kalyvas, Stathis N. 1999. Wanton and senseless? The logic of massacres in Algeria. V *Rationality and Society* 11 (3). Dostopno prek: <http://stathis.research.yale.edu/files/Wanton.pdf> (15. november 2015).
- 37) Kalyvas, Stathis N. in Ignacio Sánchez-Cuenca. 2005. Killing without dying: the absence of suicide missions. V *Making Sense of Suicide Missions*, ur. Diego Gambetta. 213. Oxford: Oxford University Press. Dostopno prek: http://books.google.si/books?id=QO7wi_FXkDMC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false (16. december 2015).
- 38) Kalyvas, Stathis. 2004. The Paradox of Terrorism in Civil War. V *Journal of Ethics* 8(1): 97–138.

- 39) Kydd, Andrew in Barbara Walter. 2006. *The Strategies of Terrorism. International Security* 31(1): 49-78. Dostopno prek: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic1341873.files/Week%208/Kydd_2006.pdf (23. november 2015).
- 40) Libicki, Martin C., Peter Chalk in Melanie Sisson. 2007. *Exploring Terrorist Targeting Preferences*. Santa Monica: RAND. Dostopno prek: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2007/RAND_MG483.pdf (12. december 2015).
- 41) Luft, Gal and Anne Korin. 2003. *Terror's next target. The Journal of International Security Affairs, Institute for the Analysis of Global Security*. Dostopno prek: <http://www.iags.org/n0111041.htm> (14. marec 2016).
- 42) McGovern, Glenn. 2010. *Prime Minister Luis Blanco Assassination*. Dostopno prek: <http://globalsecure3.com/pdf/Hit-%20Luis%20Blanco%20Assassination.pdf> (10. November 2015).
- 43) Moore, John. 2016. *The evolution of Islamic terrorism: the overview*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/target/etc/modern.html> (30. maj 2016).
- 44) Nance, Malcolm W. 2013. *Terrorist Recognition Handbook: A Practitioner's Manual for Predicting and Identifying Terrorist Activities*. Boca Raton: CRC Press. Dostopno prek: <http://books.google.si/books?id=ZcanAAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false> (19. november 2015).
- 45) Natali, Denise. 2012. *PKK, Pipeline Attacks and Iraq Oil*. Dostopno prek: <http://ekurd.net/mismas/articles/misc2012/7/turkey4063.htm> (17. marec 2016).
- 46) Nemeth, Stephen Charles. 2010. *A rationalist explanation of terrorist targeting*. University of Iowa. Dostopno prek: <http://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1903&context=etd> (8. november 2015).
- 47) Pippard, Tim. 2010. *Oil-Qaeda: Jihadist Threat to the Energy sector. Perspectives on terrorism* 4 (3). Dostopno prek: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/103/html> (10. marec 2016).
- 48) Platts. 2015. *Bomb attack on Iraq-Turkey pipeline halts crude oil supplies*. Dostopno prek: <http://www.platts.com/latest-news/oil/istanbul/bomb-attack-on-iraq-turkey-pipeline-halts-crude-26162030> (16. marec 2016).
- 49) Prezelj. 2007. Teroristična dimenzija ogrožanja nacionalne varnosti. V *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*, ur. Iztok Prezelj, 81–100. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.

- 50) PSR: Palestinian Center for Policy and Survey Research. 2001. *Public Opinion Poll #3*. Dostopno prek: <http://www.pcpsr.org/survey/polls/2001/p3a.html#reconciliation> (15. november 2015).
- 51) Quora. 2015. *What is the difference between freedom fighters and terrorists?*. Dostopno prek: <https://www.quora.com/Whats-the-difference-between-freedom-fighters-and-terrorists> (11. november 2015).
- 52) Raed Asad Ahmed. 2015. *Attack shuts down Kirkuk-Ceyhan pipeline carrying Kurdish oil*. Dostopno prek: <http://rudaw.net/english/middleeast/turkey/290720153> (15. marec 2016).
- 53) Rasch, Albert A. 2010. *How Terrorists Choose Targets*. Dostopno prek: http://trrtactical.blogspot.com/2010_10_10_archive.html (18. november 2015).
- 54) Renton. 2014. *Kakšna je razlika med suniti in šiiti?* Dostopno prek: <http://www.renton.si/razlika-med-suniti-in-siiti/> (17. marec 2016).
- 55) Robertson, Nic, Paul Cruickshank in Tim Lister. 2012. *Documents give new details on al Qaeda's London bombings*. *CNN*, 30. april. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2012/04/30/world/al-qaeda-documents-london-bombings/> (9. november 2015).
- 56) Roggio, Bill. 2008. *Analysis: Mumbai attack differs from past terrorist strikes*. Dostopno prek: http://www.longwarjournal.org/archives/2008/11/analysis_mumbai_atta.php (1. april 2016).
- 57) Rotella, Sebastian and Esther Schrader. 2002. *Tanker Blast Likely a Terror Attack, French Say*. Dostopno prek: <http://articles.latimes.com/2002/oct/11/world/fg-tanker11> (11. marec 2016).
- 58) Russell, Rob. 2012. *Luis Carrero Blanco's Assassination*. V *New Histories 4*. Dostopno prek: <http://newhistories.group.shef.ac.uk/wordpress/wordpress/?p=4271> (10. november 2015).
- 59) Siasat. 2013. *Explosion hits Iraq oil pipeline to Turkey*. Dostopno prek: <http://www.siasatrooz.ir/vdcjoiea.uqehhz29fu.html> (13. marec 2016).
- 60) Snowden, Ben in David Johnson. 2016. *Embassy Bombings and the U.S. Strikes on Sudan and Afghanistan*. Dostopno prek: <http://www.infoplease.com/spot/newsfacts-sudanstrikes.html> (18. marec 2016).
- 61) South front. 2015. *Analysis: Oil and gas pipelines in the Middle East*. Dostopno prek: <https://southfront.org/analysis-oil-gas-pipelines-middle-east/> (15. marec 2016).

- 62) Standberry, Lee. 2012. *Top 10 terrorist attacks*. Dostopno prek: <http://www.toptenz.net/top-10-terrorist-attacks.php> (17. marec 2016).
- 63) Terrorism research. 2015. *Terrorist Goals*. Dostopno prek: <http://www.terrorism-research.com/goals/> (10. December 2015).
- 64) The Economist. 2002. *Terrorism in Spain: Batasuna banned*. Dostopno prek: <http://www.economist.com/node/1301865> (31. avgust 2016).
- 65) The Federal Bureau of Investigation. 2016. *East African Embassy Bombings*. Dostopno prek: <https://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/east-african-embassy-bombings-1998> (17. marec 2016).
- 66) The Telegraph. 2011. *July 7 bombings were last successful al-Qaeda attack Osama bin Laden played a role in, US claims*. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/8633919/July-7-bombings-were-last-successful-al-Qaeda-attack-Osama-bin-Laden-played-a-role-in-US-claims.html> (9. november 2015).
- 67) Torres, Luc. 2014. *Basque separatist Eta set to take historic step by handing over weapons*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/20/basque-separatist-eta-historic-weapons-mariano-rajoy> (31. avgust 2016).
- 68) U.S. Committee on Energy and Natural Resources. 2014. *Iraq through the lens of energy*. Dostopno prek: http://www.energy.senate.gov/public/index.cfm/files/serve?File_id=e95bb76c-c279-434d-826d-5ecb65d4fa13 (14. marec 2016).
- 69) United States Department of State. 2010. *Terrorist Organizations*. V *Terrorism, Hot Spots and Conflict-Related issues Series: Country Reports on Terrorism 2007*, ur. Harris E. Metzler, 242-280. New York: Nova Science Publishers, Inc.
- 70) Vittori, Jodi. 2011. *Terrorist Financing and Resourcing*. New York: Palgrave Macmillan. Dostopno prek: http://books.google.si/books?id=ra_GAAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false (18. december 2015).
- 71) Watson, Richard. 2009. *Mumbai: What really happened?* Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/comment/5661920/Mumbai-What-really-happened.html> (1. april 2016).
- 72) Wright, Austin L. 2011. *Why do terrorists claim credit?* Dostopno prek: http://www.princeton.edu/politics/about/filerepository/public/Wright_CreditTaking_1.3.2011.pdf (16. december 2015).

